ANUL XXII
14
(884)
Sîmbătă
7 aprilie
1979
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Sigiliul actualității în literatură

Nu ne putem închipui literatură care să aspire la statul în muzeu, oricît de mult ne-ar interesa muzeele; nu putem înțelege o literatură care să se hrănească exclusiv din trecut, oricît l-am respecta; și, oricît am venera pe cei morți, pe cei vii îi iubim sau îi detestăm, reacția față de ei fiind una vie, activă. Este evident că o literatură națională nu-și poate ignora trecutul național, dar este tot atît de limpede că viziunea asupra trecutului trebuie să fie una actuală. Vorbind despre strămoși, ne recunoaștem în ei, vorbim despre noi înșine. Altfel devenim thanatofili, ne pervertim gîndirea. Dar, fără îndoială, calea cea mai firească spre a vorbi despre noi înșine este însăși zugrăvirea vieții actuale, a vieții celor care-o trăiesc lîngă noi și în același timp, cu noi, a noastră înșine. Aceasta presupune, în mod logic, receptivitatea creatorilor la spectacolul lumii din jur, interesul civic față de evenimentele actualității, implicarea în aceste evenimente, altfel spus, atitudinea activă, luptătoare incompatibilă cu indiferentismul sau blazarea. Marii creatori, artiștii în general, au avut totdeauna o sensibilitate care depășește pe cea comună, un temperament puternic, ardent, antene fine și multiple în receptarea realității și în sesizarea sensului evenimentelor. Încărcătura afectivă și finețea sensibilității lor duc, nu o dată, la „presimțirea" unor acte sau evenimente pe care omul de rînd nu le-a putut întrezări. Creatorii veritabili posedă o disponibilitate specială de intuire a viitorului iar capacitatea lor de selecție și de generalizare pe căile specifice artei merge adesea mînă-n mînă cu prognozele oamenilor de știință sau cu deducțiile filozofilor. Un mare artist își devansează de regulă, epoca, el vede mai departe și mai limpede. Simțurile sale, deși ca număr sînt egale cu ale tuturor, sînt mai ascuțite și în stare de performanțe superioare. Coardele sensibilității lui vibrează mai adînc, mai grav și, dacă acestei puteri de impresionabilitate îi corespunde și o mare energie expresivă, premizele durabilității operei au și apărut. Niciodată marii scriitori n-au fost empirici, tranzlatori terni de evenimente fără semnificații și zugravi de tipologie pedestră. Un mare artist este un demiurg care, în afara lumii cunoscute de noi toți și plecînd de la ea, își creează propria-i lume, însoțită adesea cu mai multă viață și cu mai mult adevăr decît cea reală. Este vorba, în fond, de ceea ce numim în mod curent transfigurare, fără de care arta nu se poate legitima. Marea artă presupune, în același timp, capacitatea de străpungere a realității prezente și de intuire a celei ce urmează, și o atare capacitate dă temei moral atitudinii creatoare. Ea se însoțește totdeauna cu dezhaterea amplă, adîncă și inspirată a evenimentelor, de înfățișarea unei umanități veridice și complexe, incompatibile cu unilateralitatea sau schematismul. În felul acesta se realizează, în cel mai fericit mod, finalitatea educativă a literaturii, adică educarea cititorului în spiritul descoperirii adevărului și al valorilor etice superioare împotriva falsificărilor de orice fel, fie idilizante, fie negativiste. Căci, împotriva scepticismului estetizant care, aplicat cu dogmatism, a dus de atîtea ori la sterilizarea artei, literatura mare nu se poate desprinde de suporturile morale. Bănuim că trebuie să fie profund îndurerat un scriitor care are presimțirea sau convingerea că toate eforturile sale n-au făcut să vibreze cu nimic sufletul semenilor săi. Artă fără ecou moral? Nu cumva ne aflăm în situația naivului porumbel care, auzind că aerul îi împiedică zborul, a preferat vidul, căzînd la prima zbatere de aripă? Există, desigur, scriitori și opere fără ecou, dar pot îi invidiați? Și, mai ales, se poate lua în serios intenția, premeditată, a purei gratuități? Gesturile de frondă ale unor scriitori care-și fac din gratuitate un program estetic sînt o probă de comportare juvenilă. Nu-l nevoie de multă perspicacitate spre a ne convinge că însăși această pretenție este un scop și că, de multe ori, la mijloc se află o anume doză de ipocrizie, culpabilă sau nu. Cu asemenea paradoxuri, se știe, „indiferenții" reușesc să trezească interesul pentru ideile lor, să capete prozeliți, să aibă ecou. Probabil că exacerbarea eului, tendința ostentativă de originalitate într-o epocă în care se pare că nimic nu mai poate fi nou sub soare dau naștere unor asemenea excentricități a căror expresie, în planul creației, nu se poate sustrage legilor perisabilității. Slujirea neinspirată și neidemnatică a marilor probleme actuale de către unii scriitori mediocri nu poate duce la excluderea lor din creația autentică, după cum adoptarea indiferenței, izolării și neangajării nu adaugă nimic lipsei de talent. Dar indiferența, izolarea, neangajarea duc totdeauna la sterilizarea talentelor celor mai promițătoare chiar, în timp ce receptarea actualității și slujirea marilor idei constituie, din totdeauna, climatul cel mai fertil pentru cultivarea și împlinirea vocației artistice autentice. Lecția marilor maeștri ai scrisului, din trecut și de azi,

Pompiliu Marcea

Continuare în pag. a 6-a

L-am cunoscut pe TUDOR ARGHEZI

„In literatură, graba strică treaba" — evocare de Emanuel Valeriu

pag. a 6-a

A. E. BACONSKY:

«Corabia lui Sebastian»

— cronica literară de Ov. S. Crohmălniceanu

pag. a 2-a

MIHU DRAGOMIR

în contemporaneitate

- „Minutar peste nefiimp" de Dan C. Mihăilescu
- „O viziune poetică" — de Sultana Craia
- Inedit: „Despre a 7-a artă"

pag. a 8-a

NICHITA STĂNESCU:

- UN PĂMÎNT NUMIT ROMÂNIA — chiar așa se numește pămîntul cu poetul său
- Poeme de Nichita Stănescu

pag. a 3-a

inedit

tudor arghezi

Cameleona

Sufletul tău e-un amazon
Ce-și pune pălării cu fulgi de struț,
Cizme de lac, minușă, pantalon
Și'ncalecă pe-o cumpănă de puț.

Sufletul tău e-o miță aurie
Ce se mîndrește-n mers ca o panteră
Ca să vineze șoareci de hîrtie
Și zugrăviți, viței de dromaderă...

Sufletul tău e-un astru în exil
Ce ca să dea o veșnică lumină
Are nevoie, zilnic, de fitil
Și de alcool, petroliu sau benzină.

Sufletul tău e un florinte
Ce sare prin copaci cu bucurie
Și vrînd să caute nu-și aduce aminte
Cum îi începe vechea melodie.

Sufletul tău e-un iepure rănit
Întors acasă noaptea din cărare
Se crede om și caută, uimit
De lipsa cheilor din buzunare.

Sufletul tău e o madonă
Care lăptează rumen, plin, la țîțe
Un Christ străin de Biblia slavonă
Cu mîini de ghips, cu carne de tărîțe.

Sufletul tău e-un parc cu o intrare
Unde mereu se-ascunseră subt brazi
Îndrăgostiții toți și-n care
Se mai preumblă-mbrățișați și azi.

Clipa eternității

Volumul lui Paul Anghel, intitulat „O clipă în China", e gîndit și scris în urma unei călătorii de o lună, sub forma — după cum îl arată subtitlul — a unui „eseu despre eternitatea culturii chineze".

S-au scurs mai bine de trei veacuri de la Cartea și Scrisoarea — intitulate mai apoi Jurnal de călătorie — a spătarului Milescu, primul călător român în acele ținuturi depărtate de la Soare Răsare ce nu și-au întrerupt niciodată legătura cu Apusul, încă de la renumitul Drum al Mătăsii din Antichitate ce ajungea pînă la Roma, purtînd pe cămilele sale porțelanuri, mătăsuri, jaduri, cloisonuri și tot felul de obiecte prețioase, neobișnuite, de nereprodus. Pe tot parcursul timpurilor Țara Chinezilor (sau Chitailor) s-a păstrat pentru Europa ca un tărîm miraculos, extremitate și culme a unui întreg Orient mirific, de vis, al unui imaginar care se pierde neconturat și la nesfîrșit, așa cum atît de sensibil avea s-o exprime Paul Valery.

Încercările de a o cuprinde și înțelege, trecînd de epidermica influențare și vrajă a unor simple teme „exotice" și tehnici de prelucrare a porțelanului, lacului — așa numitele „chinoiseries" — s-au dovedit extrem de dificile. Chiar astăzi, Peter C. Swann consemnează în studiul său detaliat despre pictura chineză: „Occidentul nu are decît o idee foarte rudimentară despre pictura chineză".

Nina Stănculescu

Continuare în pag. a 3-a

● IN ACEST NUMĂR: «Ce gîndește, ce scrie tînărul scriitor» Interviu cu Grete Tartler ● Profil: Petre Anghel ● Cartea de debut de Nicolae Ciobanu ● Viața cărților ● Compendiu ● Proză de Ștefan Negrișan și ● Marian Drumur ● Poezii de ● Valeriu Bucuroiu ● Valeriu Bârgău ● Virgil Mazilescu ● Petre Stoica ● Ion Lila ● Atelier literar și poșta redacției de Geo Dumitrescu ● Revista străină ● Sport

Prestigioasa aniversare

Venerabila instituție care este Academia Republicii Socialiste România și-a înnobilat rodnica-i activitate înscriind pe frontispiciul ei, la 30 martie, împlinirea a o sută de ani de neîntreruptă activitate, dedicată culturii poporului. Chiar de la începuturile ei, care sînt mai îndepărtate, ea a preluat și amplificat un vrednic îndemn care, încă din a treia decadă a secolului al XIX-lea, fusese formulat în cuvinte dintre cele mai mobilizatorii: „mintea, mărită națiie daco-română, în Banat, Țara Românească, Moldova și Ardeal, — mintea! Cînd te vei lumina cu învățătura și cu lumina-tele fapte bune te vei uni, mai aleasă națiie ca tine pe pămînt nu va fi înaintea ta".

Inițiativa înființării ei aparține Locotenenților Domnești care și-a legat astfel numele de unul dintre cele mai importante acte ale istoriei României moderne. Într-adevăr, la 12/24 martie 1866, C.A. Rosetti, ministru, a prezentat un raport pentru înființarea unei societăți literare române, alcătuită din membri aleși din cuprinsul tuturor provinciilor locuite de români, cu scopul de „a da țării, într-un timp cît mai apropiat, cele două columne ale temeiului literelor: gramatica și dicționarul limbii române". Acestea erau necesare pentru că în mijlocul preocupărilor de reforme regeneratoare

Continuare în pag. a 7-a

Corneliu Albu

JURNAL DE POET

Epifania (II)

Ai plecat dintre noi abia sosit un mare poet, un suflet uriaș în plăpînda sa alcătuire, Daniel Turcea, despre care am scris săptămîna trecută un articol pe care l-a ascultat, la dorința-i pe patul de suferință. Cele șapte poeme publicate la cererea lui în revista **Luceafărul**, rostite surorii sale în ultimele zile de viață sunt, ca și **Anemonele** lui Luchian, un testament de excepțională valoare spirituală în lirica limbii române, care pășește cu atîta invizibilă și sigură și încetă jertfă de sine către universalitate.

Sunt cel puțin trei cărți rămase după geniul său, două publicate, dintre care **Epifania** este fruct matur de sine stătător, alături de cărțile cele mai bune apărute în ultimele decenii la noi.

Înainte de a se fi știut atins de boala ce i-a grăbit și i-a împuținat zilele, s-a știut cinci ani buni atins de bucuria spiritului, de haosul creator la care au vibrat sufletele celor mai delicați și senini copii de geniu ai Europei. Călca fericit pe acest pămînt care începuse să ardă a Patrie sub pașii desculți ai lacrimilor sale scăldați în aura bucuriei. O plecare ca a lui nu trebuie deplînsă ci fericită. Cum spune un vechi cîntec românesc ce fericește calea celor asupra cărora nu moartea are de spus ultimul cuvînt ci viața renăscînd sub aripile iubirii nepieritoare. Poate că de vîrsta lui Daniel era păstorul din Miorița cînd stelele pe bolțile de primăvară au început să-și transforme lumina rece în căldura făcliei mistuitoare de sine și Eminescu tot pe atunci își încropea potul de nuntă din crengi de brad ca un

Ioan Alexandru

Continuare în pag. a 3-a

BUREBISTA — 2050

Simbolul vechimii și măreției vieții de stat la români

CONVORBIRE CU DR. ION HORAȚIU CRIȘAN

— Stimate tovarășe Ion Horațiu Crișan, în ajunul Congresului al IX-lea al P.C.R. am avut prilejul să stau de vorbă cu dumneavoastră în neuitata ambianță a cetăților dacice de la Grădiște și am consemnat întîlnirea în reportajul meu România — pămînt de civilizație și sinteză. Cred că titlul (care a devenit ulterior și al primului meu volum de publicistică) mi-a venit în gînd chiar acolo, ascultîndu-vă povestind epopeea dacică, evocată sub cerul acela care acoperise atîta istorie și pe locurile călcate odinioară de oștenii lui Decebal. Încă de atunci erați angajat în efortul de desci-frare a celei mai semnificative și impunătoare figuri aparținînd istoriei antice a poporului nostru: Burebista. Peste mai bine de un deceniu ați dat la lumină cartea pe care Paul Anghel a numit-o pe bună dreptate „O nouă Getică", fiindcă nici o altă scriere arheologico-istorică, de la Getica lui Pârvan, n-a mai reușit să treacă „rampa" specialității și să acționeze asupra conștiinței publice așa cum s-a întîmplat cu Burebista și epoca sa. Cartea dumneavoastră se înduioșește deci în șirul acelor lucrări în care se oglindește conștiința unei epoci și efortul unui popor de a se înțelege mai adînc pe sine însuși. Încununată cu premiul „Vasile Pârvan" al Academiei, ea a cunoscut două ediții succesive și după cîte știu pregătiți acum pe a treia. O ediție în limba engleză a apărut în Editura Academiei și sînt sub tipar ediții în limbile germană și maghiară. Aș dori să aflu de la dumneavoastră cum vă explicați succesul acestei cărți și care ar fi secretul acțiunii ei asupra publicului nespecialist.

— Burebista, pînă la apariția acestei cărți, constituia în conștiința nu numai a maselor din această țară, dar și în lumea științifică, o personalitate înscrisă în parametrii **legendă — mit.** Din rațiunea, oarecum explicabilă, a carenței izvoarelor literare, pentru că nici una dintre scrierile ajunse pînă la noi nu ne dădea nici cele mai vagi indicii despre personalitatea fizică a acestui mare rege. Este adevărat că inscripții ca aceea de la Dionyssopolis (Balcicul de astăzi) îl numea clar, răspicat „cel dintîi și cel mai mare

Convorbire consemnată de Dan Zamfirescu

Continuare în pag. a 8-a

Hermeneutică și semnificație la Mircea Eliade (II)

Geneza semnificației e confundă la hermeneutul român cu cunoașterea, poate mai bine spus cu recunoașterea unei ontologii implicate în totalitatea documentelor etnografiei religioase și culturale. Ceea ce duce la ipoteza spiritului uman deschis unor „intuiții fundamentale" de natură să definească situația existențială, poziția omului în cosmos. Omul își constituie, prin însuși acest fapt, o adevărată vizlune cosmică alcătuită din niveluri, spații și timpuri „absolute", considerate ca singure „reale", „adevărate". Aceste teze apar încă în lucrările de tinerețe și marile sinteze ulterioare nu fac în esență decît să le verifice și să le dezvolte.

Mircea Eliade postulează — și nu vedem cum el ar fi putut proceda altfel — existența unor experiențe spirituale primordiale, elementare, spontane, care se confundă cu *primele* revelații sacro-metafizice ale umanității. Situația omului în cosmos și conștiința acestei situații sînt rezultatul unor acte contemplative și reflexive primordiale: descoperirea unor „spații" sacre situate și identificate în bolta cerească sau în teritorii consfințite prin „semne", ritmuri cosmice care devin hierofanii, etc. De unde rezultă că semnificațiile se nasc „spontan" în mentalitatea primitivă, că originea lor nu este — ca să ne exprimăm astfel — „genetică" sau „fizică", ci doar rezultatul unor „creații" ale spiritului. Multe din acestea nu sînt decît produsul „limbajului". Dar nu în sensul teoriilor despre originea miturilor ca „maladii ale limbajului", ci doar al capacității sale de creație a unui univers imaginar, plin de creații fabuloase, para-mitologice, para-poetice. În orice caz, teza mai veche potrivit căreia există un primat al teoriei în societățile de tip arhaic este reluată, amplificată și consolidată printr-o raportare la principiul ontologic al semnificației: spiritul uman nu poate funcționa fără a descoperi și recunoaște semnificații. Conștiința conferă semnificații în mod organic și originar. Orice acțiune profană *trebuie* să primească și un sens (sacru, etc.). Orice act de repetiție implică un complex de semnificații, iar sem-

Adrian Marino

Continuare în pag. a 7-a

CREION

Neobosita căutare a luminii

În cenaclurile acelui oraș universitar neasemuit în Transilvania — Cluj-Napoca, vocea nervoasă a unui copil deurlat cucerea odinioară asistența cu un torent de imagini complexe și ritmuri amețitoare. Au trecut mai bine de cincisprezece ani de atunci și debutul editorial al lui Radu Ulmeanu are loc abia în 1979. Apariția volumului **Patinoar** este o bucurie pentru iubitorii de poezie.

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 6-a

cronica literară

A. E. BACONSKY «Corabia lui Sebastian»

Ultimele versuri, postume, ale lui A.E. Baconsky, intrigă prin ușurința cu care par a se lăsa descifrate. Motivul lor poetic central transpare îndată sub imaginea „corăbiei nebunilor", căci la ea ne trimite titlul și o vedem chiar figurată pe copertă de o gravură reprodusă din vestitul text satiric, publicat în 1494. Și simbolistica e clară ; Berlinul occidental, unde autorul, primind o bursă, a trăit aproape un an, ar fi faimosul „Narrenschiff", cvintesență a societății de consum, opulentă, plictisită și fantască, pornită într-o călătorie fără țel, cu inevitabil sfîrșit catastrofic, datorită gusturilor și apucăturilor demențiale pe care le manifestă pasagerii ei.

Lipsirea eventualelor exegeze de orice echivoc e impinsă și mai departe. Cititorul are, așezate față-n față, pagina de jurnal, cu impresii notate pe viu, iar alături „transfigurarea" acesteia în poem.

Atita limpezime începe să devină suspectă. Cunoscind cită încredere acorda regretatul Baconski criticilor și cum era mereu dispus să-i trateze „de sus", s-ar putea să le fi intins o cursă, urmărind acum ironic, din regretul umbrelor, unde a trecut, dezamăgirea lor pentru că nu au ce „decoda".

Practic, lucrurile nu stau altfel. Într-o neostenită căutare de originalitate autentică, atunci cînd prea numeroși confrați ai săi umblă după tot soiul de mituri cețoase, Baconski a intuit modernitatea unei poezii directe, cu referințe aproape nemijlocite la chestiunile social-politice arzătoare ale epocii noastre, cultivînd o lirică voit jurnalistică sau polemico-eseistică aș cuteza să o numesc. Fără teama de a cădea în prozaism, el a tras ultimele consecințe din anumite convingeri ale sale, exprimate înainte : a evita consecvent metafora pe cit e cu putință, a ținti să o realizeze la un nivel superior, al întregului text.

Impresiile „brute" nu vor de fapt să arate din ce s-a născut poemul, materia lui originară, ci alcătuiesc cu el un diptic. Odată lucrurile sînt înfățișate sub regimul percepției strict concrete, fenomenale, constituind o experiență riguros individuală. Alături intervine proiecția lor într-o rețea de reflecții și cunoștințe culturale, transformîndu-le într-o viziune asupra unei evoluții umane generale, pentru care impresiile notate inițial constituie simptome. De o parte avem istoria desfășurată pe planul evenimentului comun, cotidian. De cealaltă, filozofia ei, sau poate, exact, schița ciclurilor mari, prin care își realizează repetițiile semnificative : virste agonice, apusuri de civilizații, orbiri și halucinații colective. Altfel spus, vorbesc paralel reporterul și profetul, într-un duo sui generis, oferindu-ne amindoi tablouri corespunzătoare tocmai felului lor propriu de a vedea.

Metafora „cheie", fiindu-ne dată din capul locului, interesează ce ni se comunică propriu-zis, dincolo de ea, adică, pînă la urmă, cită pertinență au observațiile și la ce originalitate a reflectărilor conduc. În general remarcile făcute asupra contrarietăților, morburilor secrete sau mecanismelor absurde cu foarte probabile efecte apocaliptice lesne previzibile ale societății de consum nu surprind prin ineditul lor. Se întîlnesc în eseistica pe această temă foarte curent, de la un anumit grad de intelectualitate superior jurnalistic comun.

Cîteva, totuși, citiri atente și reîn atenția prea puterea de a particulariza simbolul. La Baconski, metropola, corabie a bunilor, poartă în pîntecu foarte mulți inși străini pe care miraginile lumii a pertelnicizate, născocitoare de mereu alte comodități și „gadget"-uri, i-a atras din nenumărate colțuri îndepărtate ale globului. Poetul divulgă astfel o dramă surdă a reintegrării, în ciuda intenselor eforturi cheltuite spre a realiza o atmosferă cosmopolită, gregară, haotică. stăpînește viața ca în Roma dinaintea prăbușirii Imperiului, cînd mișunau peste tot așa numiții „graeculi". „Bacterii străine" — cum le spune inspirat poetul, ei dau orașului aspectul unui „imens abdomen transparent / căruia ochi otrăviți, pîndind în umbră / îi urmăresc superba digestie". E bine observată și invidia cuibărită în atîtea suflete lacome de răsfățul avuției. Cu simțul tragicului apare fixată conștiința alterității imposibil de biruit : „Dar toți știu că nu sînt decît larvele bogăției streine și că odată fiecare-și va da duhul departe, pe limba lui".

O sursă lirică, intens speculată, devine dezgustul de cursa originalității artistice ; obligația de a inventa mereu altceva, mai extravagant, ca să fii băgat în seamă, îi stîrnește poetului o oboseală exasperantă, spiritul recoltat împotriva acestui exhibiționism obligator își găsește compensații alinătoare, identificînd mecanismele fabricării faimei literare peste noapte și anulării ei a doua zi, cu tehnicile șamanice barbare. O mostră de lirism carnavalesc excelent e astfel „Ars antipoetica", unde simpla instrucție de „poetăți" dă secvența următoarei descriptări : „A scrie cu tăișu de lemn, a scrie cu fiare / cu bucăți de pietrăgău cu obiecte concrete / a scrie pe coridoare in care se ambalează / aparate electrice. pe benzi de magnetofon uzate / a scrie în relief cu sunetele modulatorului / fixate pe ecrane metalice — alb a scrie alb / poeme sortite consumului, perfect seria, actul și marca, poeme perfect funcționale / care nu se citesc ci se consumă cotidian / poeme abodefghijklmnoprqrstuvz și așa mai departe"... De un efect superior, fiindcă ne trimite direct cu o deplină absolută în preistorie, îmi pare Era de piatră : „...fericiți sînt cei ce nu știu, fericiți visătorii-ghioci / fericiți avangardiștii imaniți ce se visează noaptea / purtînd un falnic pitalos de piatră.../ fericiți în piatră, sterpiți în piatră.../ Piatră, piatră..."

Nervii unei astfel de poezii sînt de căutat în formulele pertinente care au darul să bombardeze inconștient memoria cu reclamele luminoase, afișele sau titlurile senzaționale pe prima pagină a ziarelor. Să notăm : „plouă și bătrînele literaturi europene / sînt pline de apă..." (Toamnă berlineză) ; „nenumărate păduri moarte în jurul automobilelor / care fîlfîiau drag este pe Landhausstrasse" (Vestă menționa) „pantofii unuia „se and spotind prin mușchi / poetul cel mai de seamă / al Berlinului e măturătoarea verbună din Bradesallee / care vorbește cu frunzele moarte / și nu scrie niciodată / nimic". (Ars longa).

O intuiție fericită a poetului a fost de a învinge atitudinea contemplativă, superioară, către care temperamental era tentat și a se considera implicat. Nebunicos, cum ne asigură, știe că e un pasager apatrid, care va părăsi corabia la un moment dat, spre deosebire de ceilalți. Dar nu putînd din pofida, bîrnele, dezabuzările și impasurile lor extravaganțe lua trăit. Exista un refuz al simplificării și el dă naștere unor monografii monumentale, adevărate cataloage și dicționare ale unor spații geografice, ale unor mentalități grupate, care, dincolo de aparențele curiozității, pun la mare încercare răbdarea cititorului. Poeții ăștia nu mai mobilizează nici un fel de energii în sensul că ne dau răspunsuri prin ei înșiși, ci numai în măsura în care ne provoacă la o participare. Ei ne oferă materia primă a eventilului, apoi aleluiul, un anume exercițiu de metalare și hetb-motive avînd o circulație curentă : „Tuberculi și filigrel umane călătorii de plumb / sfinx și vinișoară albă / cu ochiul / marea cuibează către lumea schimbătoare / cu fîlfîi de pește zburătoare". (Monumente). Acești cu deosebire negre pune un văl peste față să nu vezi cu trece clipele și ființă, ei mușcocele / și după, ei aeliniilor / și acoperă și diminează și prizonul vederii în „ceață / pe pietrele de culoar tipărit de bureție". Or, dată fiind ștacheta valorii atît de ridicată pe care ei înșiși și-o impune, lui Radu Ulmeanu nu-i pot fi trecute cu vederea asemenea „păgubitoare popasuri" de terenul atît de adrenalinic al „secolul lemnei". Aceasta cu atît mai mult cu cît și în mai tentativele extreme de exigență și de difícile unde își apropie genul eșec de exuitantă patriotică tînărul poet atinge cote valorice remarcabile : „Toate poemele pe care le scria chemă asupra țării focul neantului năucitor de lumină și rodnica pîsaie / furtuna cu trîmbițele pe care le bîlgăie cerul / și stelele noastre / și luna strivindu-se frunzile // Patria nu există decît în sine și o atingem numai cu visul / e idealitatea lui milene pornind către milene morți / Hainda-— nemuritorul / asemenea unui aliar stîrnitor de care inima se sparge. // Și ochii noștri se ating uneori de lumină / și abia bănuită și alunei aproape orbim / și alunei tăcem ani de zile cu zile profeții cu limba tăiată / și după ani de zile din gemul țării verbim".

Nicolae Ciobanu

*) Radu Ulmeanu : Patinoar, Editura „Cartea Românească", 1978.

● Dintre nenumăratele definiții mai mult sau mai puțin aproximative, mai mult sau mai puțin complete, ale limbajului poetic m-am oprit la cea a lui Johan Huizinga, adecvată unei categorii de poeți și nu cu valoare operatorie generală cum o propune autorul, indexați sub formula de *poeta artifex* : „Dar în timp ce limba vieții obișnuite, ca instrument practic și de folosință generală, tocește fără încetare caracterul plastic al oricărei expresii, și ajunge la o autonomie strict logică în aparență, poezia continuă să cultive intenționat caracterul plastic al limbii. Ceea ce face cu imaginile limba poetică este un joc. Ea le clasează în serii elegante, introduce în ele taine, așa încît fiecare imagine constituie dezlegarea unei enigme". (Johan Huizinga — „Homo ludens"). Dar cu un corectiv aș spune, nu dezleagă ci instituie enigme. Eleganță a limbii, joc al imaginației, încifrare a senzurilor sînt concepte total ineficace în cazul anumitor tipuri de discurs poetic (suprarealismul, expresionismul etc) dar perfect aderente naturii poeziei „pure". Nu era oare și pentru Ion Barbu poezia „un joc secund" mai pur ? Fără a fi neapărat un corifeu al acestei direcții unele din trăsăturile mai sus amintite le întîlnim și în lirica *) lui Horia Bădescu. Mai întîi poezia ca efort de prospectare a esențelor opunîndu-se celorlalte demersuri al căror scop este realitatea imediată : „Ceea ce spune / ochiul / e finită ! / Ceea ce spune / auzul / mișcarea ! / Ceea ce spune / cuvîntul / ascunsa trudă de-a exista !"

Apoi investirea cuvîntului cu o aură tainică și propunerea enigmei, fără a o elucida, de obicei, printr-o interogație suspendată. „Spun despre trupul tău / ceea ce știu numai mîinile / despre gustul pielii tale spun / ceea ce doar buzele știu : / spun despre mirosul / părului tău / ceea ce nările știu / despre nașterea ploii / Toate acestea le spun / Și mîinile / nările / gura... ?".

Aceeași situație este realizată prin racordarea unui colan de comparații și imagini la o stare evanescentă, la o impresie și nu la un nucleu semantic ordonator. Așa încît, deși fiecare trop în sine are o semnificație, rețeaua lor obliterează sensurile : „Ca și cum aș orbi, / ca și cum ți-aș căuta mîinile / cu degetele mele bolnave / de insomnie, / ca și cum vîntul / în pinza nelinistită / a trupului / ca și cum o stea /, rece-nflorind / inversunata maree !" Și totuși, în ciuda acestei difuziuni a sensurilor, care nu este, de altfel, caracteristică tuturor poeziilor, unele, din contră, sînt dezarmant de clare — se poate totuși decela o temă obsesională, pe care as numi-o a „timpului de altădată". Semnul poate fi benefic, compensator dar cel mai adesea ia forma regretului amar : „Ah, unde-a fugit / fata cu mîinile reci și cu pintecul mic și scobit ? / Ah, unde s-a dus / camera cu fulgi de lumină / căzînd dimineața de sus ? / Ah, unde-au pierit / întîmplările, / trupul / și țipătul cosit ?" Și dacă în aceste versuri este vizibilă și o „poză" ludic-estetică, cu exerciții de digitație pe un motiv cunoscut, în schimb, în micul poem „Pămîntul — o fiară dormind" expresia este memorabilă. Timpul este surprins în ipostaza de cruzime a lui Cronos, devorînd existența : „Pămîntul — o fiară dormind / Pasăre de pradă înaltul / Și noi / la marginea lumii / măsurînd cu mărunțele limbi / ale trupului / timpul".

Între cei doi poli ai temei, forma ludică și cea tragică, poetul desfășoară un evantai de nuanțe însă toate subsumabile unui semn mereu îndreptat spre trecut : „Se duce o iarnă, se duce o vară / în lucruri făptura încet se-nfășoară : / se duce o zi, se duce un an / ne-nchide lumina pe care-o știam". Viitorul nu există nic măcar ca timp grammatical într-o viziune în care prezentul se retrage cu rapiditate în trecut. Sau, altfel spus, prezentul nu există, calchiind o categorie a limbii franceze, decît ca trecutul imediat. Trama erotică este și ea infuzată de culoarea timpului „de altădată" și unul din cele mai frumoase poeme „Balada gureșei Coquette" este rezultatul convergenței celor două teme : „Era într-un april, mi-aduc aminte, / prin nouă sute nu știu cît... / aveam un suflet plin de oseminte / și ingropat de spaimă și urît ; / la hanul umbrei, de-i ziceam „Mongolu" / cu vinuri vechi cu dami și marafet. / veni o oră cînd mi-am dat obolu. / iubirii pentru guresa Coquette. // Ci unde-i melcul dulce al urechii / dormind în stinsul timplelor culcuș ? / Și unde glasul meu căutînd în vechil / poeți învăluirile de plus?" Stralucita pastișă stilistică villonească este indicele unui limbaj poetic de gradul doi, probînd nașterea literaturii din literatură. Dar cercul „poeziei pure" (termenul s-ar putea totuși să fie cam exagerat în ceea ce privește lirica lui Horia Bădescu) este depășit de un ciclu de balade (*Balada nesfîrșitelor zăpezi, Balada voievodului, Balada morților, Balada căruței de poștă*) în care pășirea-se eleganța stilului „înalt", limbajul, amenințat de sterilitate în alte poezi, capătă substanță și forță de impact : „pe pieptul de șină al roților nalte / asudă cămașa părească de noapte / și-n oasele spițelor arse de colb / scrîșnește lumina butucului orb". Horia Bădescu este adeptul unei arte poetice elaborate, chiar dacă nu totdeauna respectate, pentru care existența și creația stau sub emblema „trudei" față de cuvînt.

Paul Dugneanu

*) Horia Bădescu „Ascunsa trudă" Editura „Eminescu", 1978.

viața cărților

poezia

Timpul de altădată

proza

O proză satirică actuală

● Prozator al Deltei fantastice, dar modern, e și Valentin Șerbu, remarcabil stilist productiv care ne dă acum un opuscul cu „proze satirice"*). Nu fără interes e aici contemplația rece a unei lumi mediocre, pe care prozatorul o pune sub un reflector nemilos.

În „Meditatorul", un gestionar iritabil se cearta cu un tinerel slab de înger, și îl înspăimîntă fiindcă are impresia că acesta e amorezat de fiica lui pe care acela o meditează.

„Accumulări" descrie o [illegible] Ciupi. [illegible] a [illegible] a [illegible] a

Nichita Stănescu

«Un pămînt numit România- chiar așa se numește pămîntul cu poetul său»

Bibliografie: ● debut în revista „Tribuna" (1957). ● **Sensul iubirii** (1960) ● **O viziune a sentimentelor** (1964) ● **Dreptul la timp** (1965) ● **11 elegii** (1966) ● **Roșu vertical** (1967) ● **Alfa** (1967) ● **Oul și sfera** (1967) ● **Laus Ptolemaei** (1968) ● **Necuvintele** (1969) ● **Un pămînt numit România** (1969) ● **Poezii** (selecție) (1970) ● **În dulcele stil clasic** (1970) ● **Cartea de recitire** (1972) ● **Măreția frigului** (1972) ● **O literă în oglindă** (1972) ● **Clar de inimă** (1973) ● **Starea poeziei** (selecție) (1975) ● **Epica Magna** (1978) ● **Opere imperfecte** (1979).

Fotografie de Ion Cucu

biografia cărților noastre

Într-o zi de primăvară. Mă abat din Calea Victoriei spre Piața Amzei și după cîțiva pași intru pe sub burta unui bloc într-o curte interioară luminată de cîțiva plopi canadieni, între care și unul cu care îmi făcuse cunoștință poetul altădată: Gică. Îl salut și ridic privirea spre ferestrele de la scara C, etajul 4. Doi porumbei vineții ca două vinete coapte, grași și importanți, sar de colo-colo pe balustrada balconului. Asta ar putea să însemne că poetul nu este acasă sau că este, cum rareori i se întîmplă de la o vreme, singur. Și totuși, văd, fereastra din dreapta este deschisă. Soneria clănțăne muzical, se aud pași, sînt privit prin vizor, mi se deschide. Poetul, într-un pulovăr îmbletit gros și larg, mă întîmpină *„cu vederea sa ageră fără memorie"*, cu expresia sa, de care se bucură nu numai prietenii, *„cordială și încurajatoare"*. Apartamentul este mic. Din vestibul (unde, neluindu-mi în seamă protestele, mi-a agățat *„din politețe ploieșteană"* pardesiul în cuier) intru în prima cameră, o cameră aproape nemobilată, cu o masă rotundă sub o lampă joasă, cu cîteva tablouri ale unor pictori contemporani pe pereți. Din această cameră se vede iar balconul, dar cei doi porumbei au șburat. Mai este o cameră mică, îngustă, cu un pat și un televizor alb pe un scaun. Interior modest, care nu mă surprinde. O sărăcie de obiecte potrivită unui poet care nu le-a iubit niciodată, cu excepția celor pe care le-a colecționat. Simt însă că *„E literă scrisă de jur împrejur / cum aerul de jur împrejurul globului"*. Îl privesc în sfîrșit. Tăiat de lumina dimineții, pare nu gras, *„numai înalt și foarte voinic"*, cum scria Lampedusa despre prințul de Salina. Fruntea șlefuită albă sub șuvițele de păr, sprijinindu-se pe bolțile largi ale ochilor verzi-cenușii. Dialogul începe greu și este întrerupt de lungi tăceri, atunci cînd nu se aude soneria, iar aceasta se aude atît de des, încît ușa ar putea lipsi. Mi-amintesc, *aștieptînd „să ne încălzim"*, versuri, frînturi din cronici, interviuri (multe), dar mai ales o mărturisire mai veche a poetului care mă inhibă: *„Eu, de fapt, de foarte puține ori am dialogat, am stat de vorbă. Ori mi s-a întîmplat să am o explozie de curiate în creier și atunci am vorbit tot timpul, ori mi s-a întîmplat să stau mut și să ascult ore în șir, fără să simt nevoia să scot nici un cuvînt"*.

— *Nichita Stănescu, într-un alt interviu, ați declarat:* „Singurele dialoguri reale pe care le-am purtat au fost cele convenționale, de tipul: „Vă rog frumos, spuneți-mi cît e ceasul?"... Este ora cinci și jumătate". „Vă mulțumesc din suflet". *Acum este ora 11.*

— I-am spus asta poetului și prietenului meu, Florin Mugur, adevărat.

— *Trebuie să recunoașteți că după o asemenea mărturisire îmi este destul de greu să sper într-un interviu.*

— Recunosc, dar putem încerca. Întrebare.

— *O întrebare: cum mai arată Nichita Stănescu, autorul „Epicii Magna"?*

— Și al „Operelor imperfecte", al cărui semnal abia l-am primit. Sunt două cărți frumoase, nu? (Le așează una lîngă cealaltă, le răsfoiește).

— *E adevărat. Sînt dintre cele mai frumoase cărți de poezie apărute. Sînt cărți care pot fi oricînd dăruite prietenilor și pe care prietenii le pot dărui înapoi autorului ca să nu-l sărăcească.*

— Sunt frumoase și lauda i se cuvine prietenului Sorin Dumitrescu.

— *Dar cum arată poetul...*

— Ca o cuneiformă tinzînd spre alfabetul grec.

— *În fața oglinzii. Vă rog faceți-vă un autoportret ca autor al acestor ultime două cărți, numărîndu-vă eventual și ridurile care s-au adăugat, scriindu-le. Cum mai arată Nichita Stănescu? întreba, nu știu de ce, un cititor al dumneavoastră într-o librărie, de curînd.*

— El arată ca propria sa mirare scrisă pentru alții.

— *Înfățișarea unei cărți, cred eu, este determinată, paradoxal, și de înfățișarea autorului ei, nu numai de grafician. Dimensiunea unei cărți, aspectul grafic (atunci cînd autorul s-a preocupat de el) îl poate exprima uneori „în sine" pe cel care a conceput-o. De exemplu, eu îmi închipui cu greu o carte mică, subțire, săracă semnată de Sadoveanu. Dumneavoastră ați spus că „Epica magna" și „Opere imperfecte" sînt cărți frumoase, tinărite și ilustrate cu rafinament. Or ele au apărut așa nu întîmplător, dimpotrivă, forma în care au apărut a implicat și sacrificii materiale din partea dumneavoastră. Știu, ați spus odată:* „Despre înfățișarea mea fizică, pot să mărturisesc în mod sincer că știu foarte puține lucruri. Îmi amintesc că, adolescent fiind, dimineața, cînd mă sculam din somn, rămîneam mirat că sunt tot eu: că locuiesc același loc și mai ales că locuiesc aceeași memorie. O dovadă e faptul că întotdeauna rămîn surprins cînd mă văd în fotografii... *„De aceea vă întreb din nou, dar altfel: cum vă vedeți în aceste două cărți atît de frumoase?*

— Ca o biserică înclinată la vale pe panta unui dîmb ce dă spre rîu. Deschizîndu-i porțile mari de lemn și mucegăite, dai înăuntru nu de o podea din dale de piatră, ci de ierburi și flori, haotic crescute, și albe de întuneric și umezeală. Calci peste prag și aluneci la vale, în unghii. Nimerești cu mîinile în altar, dar cele două aripi de lemn ale lui zbătătoare, cu canatul în mîinile mele deschise și cu lăcătul în șira spinării mele, aripi inverse, izbite cu fruntea îmi fac loc și cad cu fruntea în fluviu. Aici sînt pești piranha care se reped să mă mănînce.

— ...?!

— Deodată mă trezesc din vis în rugăciuni și cătărîndu-mă... și agățîndu-mă de ierburile albe, viguros de albe, din inte...riorul unei biserici înclinate cu altarul înălțat de-a pururi într-un fluviu, în piciorul soldatului latin mărșăluind, ajung în fine pe un drum de asfalt și acolo, ah, doamne, ce căldură tropicală după atîta umezeală neagră. Întrebare.

— *Există „o generație Nichita Stănescu"?*

— Refuz întrebarea. Dumneata zici.

— ***Nu numai eu. Aproape toți contemporanii** dumneavoastră critici, poeți, prozatori sau simpli cititori zic.*

— Refuz din nou întrebarea dumneavoastră.

— *Atunci v-aș ruga să-mi spuneți astăzi, cînd au apărut atîtea generații într-o succesiune aproape anuală, ce poate fi o generație? Cum apare ea? Poate ea să fie numită, se poate autoexemplifica de la distanțe infime?*

— *Eu nu cred că există o generație. Eu cred că există o specie.*

— *Nu înțeleg.*

— *Cîți nu au avut primul război mondial, din punctul de vedere al ființei, lor căruia nu îi atracția pămîntului devin mamă, ci numai din amintirea căreia poate răspunde. Zeama lăsată de aplicarea omului de către om, de nu e suficient, atunci singe se numește.*

— *Sărind deci, din punctul de vedere, „al generației", cum privește Nichita Stănescu „din specie" „generațiile" de poeți?*

— *Să nu confundăm solicitarea cu absența acestuia. Tăcem ușor. Și de ne putem să ne auzim cu rugăciuni... dar mă tem că vorbesc mult prea mult. Virtual bate numai pentru acel care nu are pămînt. Frig este numai pentru acel care are foame. Să ne întoarcem la specie, vă zic, căci altfel riscăm să confundăm mîncarea cu sațietea. Am mai zis-o și încă o dată mai zic că: nu există poeți, ci numai poezie. Rolul materiei i se cuvine celui pe care noi îl numim poet. Poezia este o dimensiune a luminii. Tăcerea luminii de este confundată cu întunericul, vai, ce eroare! Cînd sunetele răsare, de lumină este vorba, iar nu de mișcarea unui corp cervec pe un oricînd tuguie aldeea unui arc barbar din care, de neputință nu se mai trage cu săgeata. Lumina nu este o bucurie, iar ochii noștri nu sînt o frumusețe. A vedea este primul pas și prima apropiere de lumină. Dar iți spun, lumina nu trebuiește vămită, ci înțeleasă. Ea nu este mărească din pricina faptului că nu orbește, ca este pur și simplu, cum este cuvîntul — un vehicul care transportă mîncarea către o piatră.*

— *Și totuși...*

— *Am văzut supraviețuirea lui Homer în gura unei căprioare. Rostogolirea pe spate a lui Shakespeare pe spinarea nesfîrșită a unui șobolan. Și nesațiul lacă și roșcovan de singele mamă-sa. O contiguitate de tristă materie, o înșiruire de semnuri în chip de dinți de lapte. Întrebare.*

— *Sînteți, deci citim bibliografia, un scriitor care ați scris și despre care s-a scris mult. Păreți, totuși pentru unii, persdaorul, un poet nu atît de fervent...*

Ilustrație de Sorin Dumitrescu la volumul „Operele imperfecte" de Nichita Stănescu

— Fecunditatea scriitorului este un act al gîndirii însoțit cu o nesuferință a formei căruia îi ești conținut. Eu e un curaj al singurătății, o prietenie tandră cu ridicolul, un dor de Sancho Panza. Prietenul meu, copacul Gică...

— *L-am salutat.*

— Și a răspuns. Plop canadian. El nu a vrut să mă lase să mor într-o noapte ridicîndu-și locurile apte de streang, adică ramurile. A putea să mai fii după ce ai fost, ca nașterea de copil al nimănuia — și ce bogăție de timp inutil!

— *Sînteți atît de bătrîn?*

— Nu sunt bătrîn, sunt străvechi.

— *Ați scris „Roșu vertical" și „Un pămînt numit România".*

— Eu am scris „Roșu vertical" și „Un pămînt numit România". De ce mă întrebați?

— *Pentru că nu știu ce credeți dumneavoastră aici acum, despre ele.*

— „Roșu vertical" este o carte de dragoste și cine are timp să o înțeleagă va vedea că în ea este măcar un vers atît de cinstit, încît superficialitatea celorlalte este spontan anulată. „Un pămînt numit România" — chiar așa se numește pămîntul cu poetul său.

— *De curînd am recitit „Cartea de recitire". M-a impresionat atitudinea dumneavoastră de „recitator" absolut original al unor vechi texte pe care mulți nici nu mai știu cum să le citească și pe care dumneavoastră le-ați transcris în versuri. M-am gîndit la viabilitatea clasicilor istoriei literaturii române mai vechi sau mai noi printr-o astfel de interpretare, repet, originală.*

— Nu există viabilitate, există numai viață, iară dînsa tinde spre specie, nu spre individ. Adevărul nu are nevoie de el însuși decît în degradarea sa progresivă. Ca să fii ciorchine nu ai nevoie de adevăr. Ca să fii primul ai nevoie de principat.

— *Și?*

— Numai lumina se plînge de orbire. Absența culorii e nepustnitoare, agresivă, leneșă și cu cosmaruri, dormindă. Răspunsul la întrebarea dumneavoastră este NU, dar nu un Nu intim, ci un NU atît de generalizat încît interiorul lui și rana întrebare dorm și viseză că se doare.

— *În aceeași carte apar și scurte eseuri despre scriitori în care credeți...*

— Dacă este să cred ceva despre cineva, cred de Avram Iancu și de George Bacovia. Grija față de monadă și respect față de specie. Ei sunt mari și iubiți de către noi care încă mai suntem vii și în lucrare, dar din nefericire ei mai ales au fost. Îi iubesc din toată inima mea pe acești vechili, pe acești muri doriteri de propriile lor cusme cu pinteni, pe acești călători de aburi pe sufletul sublim și stătător al acestui neam... E bine ca servitorii de lux să ne obrăznicească inima. Numai așa, în timp, vom deveni stăpînii lor. Ce noroc de noi că i-am avut pe ei! Altfel de unde un barnc al caracterului, o mingiiere protectoare a clopotniței? Vidanjori sublimi, ei au transportat și au dat afară știele mîncate de rațiunea noastră. Cum să nu-i iubem? Cum să nu-i adorăm? Raza mîncată mirosea a privire...

— *...??*

— Ei sunt nuntașii timidității spiritualității noastre. Amintirea lor se îndreptățește prin pîine și sare, niciodată prin piramidă. Pot zice cu o urare tristă și geamăn cu tristețea națiunii noastre. Zic: să ne fi trăit, ce bine nouă! Ca să putem să zicem: Să ne trăim! Văzut-ați voi, oare, căruță fără de roate. Spite fără de scrîșnet la roata căruții, văzut-ați? Dar am răspuns: văzut-am pe aceștia și pe alții ca dînșii. Și atunci mă întorc și zic: Merge căruța? Merge.

— *Cînd ați început să scrieți „Epica magna"?*

— „Epica magna" am început-o încă de mic copil, cînd se făcea că mama mă născuse. Cînd se făcea că mă alăptase și că mă crescuse. Cînd se făcea că eu creșteam ca răul și răutatea umbrei de pe sub un ram. Se făcea că eram izgonit dar nu dintr-un pîntec, ci dintr-un mit. Se făcea că mă înnecasem în tot ce aflasem. Și se mai făcea, și se mai făcea că eram cînd nu eram, că era cînd nu era. Întrebare.

— *Spuneați altădată:* „... Proba focului este pròba succesului. În fața zeiței Nike se aleg cei care sunt împreună. Psihologia pierderii este o psihologie a generoșilor. Dar aceea a cîștigului, a realizării? (în datele ei, bineînțeles, relative). Psihologia succesului, dureroasă expertiză, e aptă de transfuzii de interes, de atenție..." *Sînteți unul dintre poeții care ați „pierdut" puțin publicîndu-vă cărțile, cititorii și critica în majoritate așteptînd apariția fiecărui volum ca pe un eveniment editorial. Poeții v-au dedicat poezii, prozatorii v-au recunoscut ca prieten, iar criticii (cînd nu sînt și poeți) v-au comentat cu un entuziasm constant. Și totuși nimeni nu ar putea spune că sînteți un om privilegiat în viață.*

— Numai o operă literară justifică o existență. Sunt oameni care au trecut ca și cum n-ar fi fost. În urma lor nu rămînă nimic. Cărțile mai și crapă după ani și ani și ani de zile, atunci cînd nu sunt unitare.

Pentru mine „11 elegii" este cartea mea cea mai unitară. Întrebare.

— *Un critic tînăr și talentat, Dan Alexandru Condeescu, scria, după ce alți critici își exprimaseră anumite regrete față de „Epica magna":* „*Epica magna* este cartea unei metamorfoze poetice, a unei chinuitoare nașteri de sine și a unei încă și mai dureroase morți ritualice. Dificultatea definirii vine din transformarea insesizabilă a trăsăturilor cunoscute în alt timp liric. Este momentul cînd ultimele fire din clepsidra unei forme și virste poetice se scurg lăsînd doar formule goale și măști definitiv consemnate de critica literară. Și tot acum, odată cu partea finală a volumului, asistăm la răsturnarea fluidului liric într-o altă cupă a virstei și înfățișării poetice. Derutată de prima parte a cărții, critica nu a acceptat dialectica procesului și dinamica interioară a acestuia, apărînd sau negînd doar vechile formule poetice și implicit vechile interpretări". *Este adevărat ce scrie criticul din punctul dumneavoastră de vedere? Cum credeți că va fi întîmpinată „Opere imperfecte" în acest context critic?*

— Nu știu cît de adevărat este sau nu este. Mă tem însă că la ultima mea carte se va exagera și într-un sens și în celălalt. Mai bine să nu mai vorbim despre asta. Să vorbim despre altceva.

— *Atunci recitați-mi, vă rog, o poezie a dumneavoastră.*

— Pe de rost știu numai dorul care mă cuprinde. În rest totul e amintire.

— *De ce ați intitulat ultima dumneavoastră carte „Opere imperfecte"? Este o dovadă a modestiei, ori, dimpotrivă, a unui orgoliu disimulat cu abilitate de un poet recunoscut și ca mare autor de titluri?*

— Fără prichină sau cu o foarte mare pricină. Dar să închei dialogul nostru cu o glumă...

— *Vă rog, nu înainte de a-mi spune dacă ați luat o clină în serios afirmațiile unora că, după atîtea cărți, filonul poetic s-a epuizat, că ați putea sfîrși.*

— Nu de sfîrșire e vorba, ci de supraviețuire. Atît.

— *Și gluma?*

— Gluma s-o spună Ea.

Ea: — Doi șerpi veninoși în desert. Unul dintre ei îl întreabă pe celălalt: Sssoune-mi! Mussscătura noassstră esste mortală? Celălalt îi răspunde: essste, dar de ce întrebi? Sastii, mi-am mussscat limba.

Interviu realizat de Iulian Neacșu

Poveste

Ca o pasăre neagră pe un ou alb,
așa stau și îmi este dor de tine
Ca o pasăre albă pe un ou negru,
așa stau și ce dor îmi este de tine!
Ca nimeni pe nimic,
așa stau și îmi este dor de tine
Ca al nimănui pe nimeni
așa stau și îmi este dor de tine.
Alb-negru, alb-negru
ce dor îmi este de tine!
Pasăre spartă și ou zburător,
doamne, ce dor poate să-mi fie de tine!

Nu există

Nu există primul război mondial
al cailor
Nu există o Hiroșimă
a cailor
gîndită de cai,
realizată de cai
întocmai și la timp
împotriva cailor,
ca să salveze caii
de cai.
Nu există, nu există.

Specia dracului,
caii ăștia!

Acela

El a venit și mi a spus;
viața
este o absență
între două inexistențe.

Eu m-am uitat la el lung.
i-am surîs
pînă cînd
am izbucnit în plîns.

Ispitirea

se dedică lui Cezar Baltag

Numai piramida
seamănă cu o căprioară, —
căprioara
nu seamănă niciodată
cu o căprioară.

Numai cuvîntul
seamănă cu plopii, —
plopii
niciodată nu seamănă cu plopii.

Numai eu
mă asemui cu tine, —
tu, oglindă, tu
niciodată nu semeni
cu tine.

Numai absența,
numai ea,
seamănă
cu tot ceea ce este.

Cîntec

Mi-era atît de frică că te văd,
încît m-am îmbrăcat în mama mea
O, se făcea, și se făcea, și se făcea,
tu, tandru inorog
că în dureri mă renășteai,
mă renășteai, mă renășteai
Gemea uimită și bătrînă
cum cerul cînd răsare luna,
cum cimitirul cînd adoarme timp
Un fiu al nimănuia
un fiu al nimănuia
un fiu al nimănuia
nimănuia, nimănuia,
mai mult gîndit decît născut.

Mit

O vopsisem pe mama mea,
o făcusem frumoasă
Îl lungisem pe tatăl meu,
l-am făcut arătos
După aceea
lîngă altul l-am pus pe unul
Îmbrățișați-vă, le-am zis,
îmbrățișați-vă cu plăcere
le-am zis,
îmbrățișați-vă cu dragoste și deznădejde
le-am spus,
fără nici o grijă îmbrățișați-vă.

Vă promit pe tot ce am eu mai sfînt,
că de data asta
nu o să mă mai nasc.

Vă promit
din tot ce am eu mai sfînt pe lume
că nu o să mă mai nasc.

Leșin

Piatră fragedă, piatră gingașă,
moale piatră ca un riu,
tu ai fost să-mi fii mireasă,
streang la gîtul meu dintîi
Eu treceam prin tine tocmai
cum particule de timp,
înzeiam pe monștrii sacrii
de din vale de Olimp
și scriam după sprîncene
că a fi fiind
nu e dor, ci doar o lene
mai fiindcă nefiind.

Apoi

Apoi, — ne-am despărțit
cum pe jos și neagră
se desparte umbra de frunză,
din pricina numai
unui soare gîndit
ca un rău al luminii.

Maximus Optimus

De cînd vorbim și spunem cuvîntul
de ochi nu mai avem nevoie
Lumina noastră urcă
în noi cu anevoie,
se cațără pe trepte,
de ficați
de pancreași
de inimi

Noi stăm tăcuți
și înțelegători
și principi.

Venise calul

Venise calul și-n copite o necheza
venise leul și de foame brațul i-l rupea
venise arborele și cu rădăcini o adîncea
venise cerul și cu stele o orbea
După aceea nimenea nu mai venise
Ea născuse.

Epifania

Urmare din pag. 1

vultur uranic la marginea mării și auzul lui Mozart făcea loc în inima sa cîntecului pur dincolo de viață și de moarte.

I-am dus în chilicara albă de la spitalul Sahia un mănunchi de mitisoare care vărsau miros de aur și mir din cloaotelii îndelungi unși pe coa de harul înfloririi. Nările sale de ied au fremătat a bucurie la vederea lor și am ieșit grabnic, înainte ca lăcrima să-și rostogolească înfrățirea dintre noi.

Pe o insulă a fericiților încanjurată de ape, alături de Galaction și Tuculescu și atîția dintre frații săi sub un stejar urias de veacuri își va dormi somnul ușor de o clipă, pînă ce cuvintele sale se vor face columbe pe crenelile în floare ale sufletelor noastre. Pentru că în numele celor duși „nevăzutul Soare luminează" iar cînd „sfîrșește noaptea, începe taina", iar „pămîntul inimii se face cer", pentru că iubirea crește, străbate, dă în floare prin suferință.

Clipa eternității

Urmare din pag. 1

După amănunțita relatare a călătoriei sale, a spătarului Milescu, prima carte propriu-zisă nu numai a unui călător român în China, dar și a unui contact sensibil cu această lume „alta" din vremea sa, au urmat mai multe asemenea „impresii" asupra culturii chineze, la noi mai cu seamă în vremea noastră, și ne gîndim la cărțile, nu lipsite de părțiale „revelări" a spiritualității chineze, lui Călinescu în primul rînd („Am fost în China nouă", 1933) apoi Eusebiu Camilar, Eugen Barbu, Pop Simion sau poetul Mihai Negulescu.

Față de toate acestea, cartea lui Paul Anghel marchează ceea ce am putea numi „un salt calitativ". Saltul unei pătrunderi în „miezul problemei" sau „al lucrurilor". Paul Anghel este astfel nu numai un contribuitor în plus, printre ceilalți, al unei valoroase, sensibil personale apropieri de cultura chineză, el este totodată exponentul unui angajat și plin de răspundere, răspuns al unui dialog ce se înjghebă astăzi hotărît, în coordonatele noi între cele două țări.

Vorbind de un concert la care a luat parte acolo, el remarcă faptul că în acel spectacol, ca și în auditoriul lui, erau „două lumi ce încercau să se întrepătrundă, fiecare avînd tezaurile, codurile, sistemele ei". Iată ceea ce a reușit într-adevăr Paul Anghel în volumul său, în asazisul său eseu, prezentat acum publicului românesc în grațioasa sa ținută grafică. Paul Anghel, întocmai ca pictorul Wu tong care, cînd picta bambuși, devenea el însuși un fir de bambus sau toți pictorii chinezi de altfel, s-a cufundat pînă la confundare în realitatea pe care a străbătut-o timp de o lună (adică „o clipă" după cum consemnează în titlu) și apoi a stat să mediteze asupra ei, așteptînd ca expresia emoției resimțite să-i izvorească în chip spontan din mîna ținînd pensula (în cazul lui stiloul). Iar această expresie, constituind sinteza lăuntrică a celor trăite, o sinteză mergînd pînă la esența „vie" a fenomenului „în mișcare, în evoluția lor, păstrîndu-și „osul" unei structuri, unei însăilări neîncremenite, legătura cu aspectele senzorial concrete întîlnite și reproduse cu vivacitate ca atare, ca și cu aspectul lor de culoare efemeră, întîmplătoare, din acel moment, în legătură organică, în integrarea armonioasă în tot ce le înconjoară și în tradiția care le-a generat, el a transpus-o pe hîrtie. A transpus astfel — oare fără să știe? — înseși „cele șase principii ale reprezentării lumii prin pictură, din Tratatul clasic al lui Hsieh-ho de la sfîrșitul secolului V al erei noastre. A îndrăznit chiar mai mult — și bănui că a îndrăznit aceasta fără să o vrea anume, ca o necesitate a lui interioară de a-și mărturisi gîndurile — și anume de a schița esențe ale mentalității, ale specificului chinezesc, așa cum i s-au relevat pe parcursul călătoriei sale, integrîndu-le și deosebindu-le de evoluția culturii Europei cu care noi sîntem mai obișnuiți și pe care o cunoaștem mai bine. Prima parte a cărții cuprinde astfel elementele de bază ale Weltanschauung-ului chinez: spațiul, timpul, permanența din străvechi timpuri, revoluția ca schimbare de soartă și unitatea. În partea a doua îți surprinde trăsăturile mai personal-subiective: acea logică a sa de neconfundat, care de fapt nici nu este o logică după înțelesul raționalist-occidental al acestui termen, ci mai curînd intuiția realului, într-un adevăr de mai mare adîncime decît simpla lui aparență, apoi artele — de fapt perceperea întregii naturi și a cotidianului ca artă — politețea, candoarea și umorul, fiecare în parte ulvind în bună măsură concepțiile europene. După aceste două părți, fiecare în parte rotundă și desăvîrșită ca o stampă întruchipînd un portret, un peisaj sau doar o caligramă, cea de a treia trage concluziile în alte cinci capitole semnificative, dintre care aș menționa-o măcar pe ultima: chinezii și lumea.

Dacă este adevărat că China a însemnat mereu „a fascinație, o forță de impact" asupra culturii europene, așa cum tot Paul Anghel o remarcă, atunci și cartea sa reprezintă, într-adevăr, o profundă punte de legătură cu această cultură. Cartea lui Paul Anghel nu este o carte de constatări științifice de preluat ca atare. Conform gîndirii, artei și-ntregului limbaj chinez, este o carte a unor autentice emoții personale dinaintea realului reprezentat, care se deschide celui ce o primește și se-nchide în „ahsconș" celui ce se refuză el.

valeriu bucuroiu

Alternanțe

Centurile de siguranță !

Mă tem de tristul dans barbar
Peste saltelele de var
Învăluite-n aroganță.

Intiiul pas — o cutezanță.
E noapte și în Place Pigalle
A răgușit un papagal.

Centurile de siguranță !

Pling nuferii în concordanță,
Peste colinele de fum
O stea se rătăcește-n drum.

Centurile de siguranță !

Obrazul lunii de faianță
Rostogolindu-se prin ape
Își cheamă demonii aproape.

Centurile de siguranță !

Dispare vechea alianță,
Se rupe marea de pământ
Ultind al clipei legământ.

Centurile de siguranță !

Planeta e în alternanță
Cu timpul zeului isteric
Între lumină și-ntuneric.

Centurile de siguranță !

Înrobit de dor

Iau norii iarba lunii pe copite
Oceane lungi de rouă se clatină sub stele.
Un tunet de potcoave și caiele
Oftează peste stincile cernite.

Se sparge întunericul sub ploale
Otava lunii viscolește lar.
Și soarele cu timplele de var
Peste pământ suflarea-și încovoaie.

Lumina ține-n dreapta începutul
Ca pe un vultur înrobit de dor.
Să-și spele aripile-n zbor
Și să-și toiească în primejdii scutul.

O poveste

Îmi plesnesc cuvintele de sete
Nechezind ca bicul când e pus
S-alunecă de joț în sus
Pe cel mai alb și neclintit perete.

La simt cum ard cuprinse de năpală,
Li se desprinde carnea de trup.
Vertebrele sfărâmate se rup
Parcă-ar sălta pe o imensă pială.

Au obosit în drum de-atâtea veacuri,
Abia-și mai duc ciobotele crăpate
Prin albia de visuri și păcate
Ce foc din viața toată a secerat.

Pe genele luminii

Trăim pe o planetă furajeră.
Secoli i-au tocat pământ rotund
E încă loc destul pentru cocoșe
Pe-această vesnic umblătoare stană.

Se tânguie nisipul fiarăș chel
Apele își pierd încet avântul
Pe genele luminii doarme vântul
Și anii se mănâncă între ei.

Prin o clipei existență efemeră
Pietrele se macină-ntre ele
Și roua ține morții loc de stele.
Trăim pe o planetă furajeră.

Tristețea este ceo dintâi himeră
Și bucuria forța de a fi
În lupta milenară : noapte-zi.
Trăim pe o planetă furajeră.

valeriu bârgău

Călușarii din Romos

In amintirea lui N. Densușianu

În bătăi imaginare de gong de o mie de ani
călușarii
izbesc bătătura satului cu tălpile
ciorchinii urșari ai firii rămîn inofensivi
pe pământ
aerul e zguduit de trupuri aprinse.
La brîu au crenguță de brad și canafi
zburdalnici,
Sîngele le năpădește mările ; sudoarea le
lasă
în viață
pe ușile ființei deschise ;
Mîinile sînt strînse pe bîta încrustată ca un
răboj
al cerescului sat —
unde zac de-a valma amintiri triste și fierbinți.
La ce se gîndește un călușar în aerul bătut de
reflectoare
— orașul înotind ispititor în note
muzicale
și desene cu tuș pe asfalt
cadrii negurosi au tihna ascunsă
dincolo de hotarele acestor bărbați.
Țara de sub fruntea larg deschisă se întinde
și cuprinde ierburile pămîntului
tîpșanele pe care se leagănă ciudatele fîri
mai mult în aer decît pe vreo piatră
seva ascunsă le vine din cosmosul încremenit
descărcîndu-și melancolia asupra tăcutelor
plaiuri.

Seară iluminînd iarba

Seară iluminînd iarba
cu tot ce prețuiește aici la mari adîncimi
căldura cărbunelui neagră depusă pe oameni
pare o rouă a minții.
Dator vîndut pămîntului în care lucru
zorii îi deslușesc departe căscîndu-se aspri
ca mii de suflete umblînd pe drumurile din
pămînt
— închipuind stelele celor de acolo
și mai de departe
rănițli de moarte ai cruntei poezii.

Culcat în prafuL lumii. Ceasornicele s-au oprit
acele au luat-o razna sărind de pe cadrane ;
mergînd alături de oamenii fără îngeri —
îngroșind aerul și luînd în răspăr
legile existenței,
stările fac ;
Roua aici se depune doar pe fețele
și mîinile oamenilor.

Drum de noapte

Rodul copacilor sensibili — dorul pentrului
spre pămînt
scapără pe cremene flinte
o strigare o copilului către mamă
de dincolo de scutul magnetic al minei.
Cu ochii deschiși la drum de noapte auzi
murmurul calcarelor
tălpile mari încremenite în oasele muntelui
iluminat cu untdelemn și sudoare.
Sătul de viața pe jos printre picioarele cailor
urc în copacii din jur — și ei se topesc
vin spre pământ
cu viteza puiului de prighetoare intors în
propriul cuib.

Pămîntul din amintire

la un monument

Roza care se oprește bucuroasă în preajma
stincilor
lasă în aer miros cosmic de călătorie
spre soare răsare — spre soare apune —
desprins de țărmuri închipuirea îl umblă
singură.

În marile nopți monumentul e de culoarea
pămîntului din amintire
trec pe deasupra păsări mințite de sudoare
în ochii lor citesc înverșunarea —
— vîsătul —
se împeziește de puterea tulpinii
însingerate.

Ce rost are țipătul din ringul improvizat
pe stincile solemne retezate de fulger
umblă eroul cu fața iluminată
de trig.

Oaie își făcu loc cu coatele și se trase lîngă zid, într-o poziție agresivă.

— Ce dracu vreți ? urlă el. Nu vă e bine !

Băieții risera și unul propuse să renunțăm.

— Ne distrăm și fără el. Nu vedeți că e încăpățînat ? vorbi cu ciudă meșterul Marin și se urcă în autobuz. Se așeză lîngă fereastră și privi aiurea, într-o direcție contrară.

Șoferul claxonă de două ori, dar maistrul îi făcu semn să mai aștepte și înaintă un pas spre Oaie.

— Vino, omule, cu noi. Pescuiești altădată. Vino, că sindicatul nu organizează în fiecare zi excursii la Predeal !

Îi puse o mînă pe umăr, să pară mai prietenos, dar Oaie se scuturâ și rise.

— E-e ! Credeți că mă păcăliți, nu-i așa ?

Apoi brusc se încruntă și se bosumflă.

— Nu merg, dom'le. Nu vă mai bateți gura, că nu merg.

Meșterul Marin scoase capul pe fereastră și strigă spre toată lumea, fluturînd o mînă.

— Haideți, izbucniem !

Dar băieții nu s-au clintit, parcă fără Oaie excursia își pierdea farmecul ! Pe seama cui s-ar mai fi glumit ? Era o întrebare pe care într-o oarecare măsură și-o puseseră toți.

— Am de gînd să-i torn apă de izvor pe ceafă, îmi spusese acest confidențial.

— Nu mai aăăăți, continuă Oaie. Că nu-s prost, și, cocîrnîndu-și fruntea cu degetul :

— Să vă spună asta din cap.

Maistrul încercă o altă manevră. Își compuse o figură aspră și împreună mîinile la spate.

— Uite care-i situația, Oaie. Trebuie să mergi cu noi. Așa s-a hotărît. E adevărat, băieți ? ceru aprobarea acestora.

— Sigur. N-ai încotro !

Oaie rîse și vîri un deget în ureche.

— Nu spui așa, nea Mișule, se adresă maistrului. E timpul meu liber și mi-l petrec cum vreau eu. Știu ? Mi-a venit așa în cap, repetă răsucind degetul în ureche. Și eu mi-am spus că ar fi păcat să aruncăm un pește în baltă.

Se privîră uimiți :

— Ce vrei, dom'le ? Mi-e poftă de pește și trimit să prindă unul !

— Compromiți-ne, propuse Tudor Scripcaru. Fiarea e cheală.

— Ei ! vine Oaie. Păi ce gust are un pește mort, măi, mort și înghețat ? Se compară cu ăla prins de mine ?

Șoferul claxonă din nou și porni motorul. Meșterul Marin rîdea un ziar. Din cînd în cînd arunca o privire spre grupul de oameni din ușa autobuzului, se nelinișteau și murmura pentru sine: „Minte scrantu"...

Furnira chicoțeli a lui Oaie, între zîmbetele și hohotele băieților, îmi aminti de ziua angajării mele. Plăteam pentru prima dată în uzină — un moment sperat de zgomotul mașinilor — iar meșterul Marin mi l-a arătat pe Oaie și mi-a cerut să împrumut o cheie de la el. Momentan nu am înțeles semnificația greu reținut al meșterului meu privitor la bolovanele colegilor, dar le-am pus pe seama emoției mele, a emoției și a acelei impresii comune că toată lumea ne privește la aceleași neliniști. Oaie lovea un fier vechi și-i desprindea din sudură și cuvintele mărunțite cu bocănitul ciocanului, iar din fruntea pe care le consumasem la repezeală o-ați aflat câteva bătături fracturate „un fel de brazdă de hună pentru șirmul loviturilor de ciocan. Întrerupt, Oaie ținea să-mi arate și rotocolește un ochi pe dosul din față : „Hei, Oaie !". S-a întors brusc, s-a îndreptat de mijloc și m-a privit țintă :

— Ce vrei ? m-a întrebat.

Apoi, dezlegîndu-și limba, cu unul care e hotărît să rupă tăcerea multe săptămîni, s-a uitat de sus pe jos pantalonilor, a mașinii lucrușorului și a mea bătătoarea de serviciu.

— Citește, m-a invitat trăgîndu-mă de mînecă. Pe actul vechi sub numele meu era trecut numele : Mantaroșie Ovidiu. Am încercat o scuză, nu știu, ceva...

— Lasă, m-a întrerupt. Ce naiba vrei ?

— O cheie.

— Alege-o din dulap, și mi-a arătat dulapul alb cu uși.

— Bănuiesc că a rămas în același timp din mai multe lucruri, din amintiri mustind de sărăcie, de la bancul de scălărie și chiar de mai de pe urmă, din fiori amorțiți de emoțiile care bătăioase ca și mîini și am avut o vagă presimțire. Și-am luat cheia. Ovidiu-Oaie. Și pentru ce știu : aparatele electrice nu se ung... Intrau cu sfioșie de fiare. Aparatele și ființele mă uitau pe rînd, alternativ plouînde : apoi bănuitoarele atenții, încordate, aveau destine și ne intrau sub piele. Oaie a aruncat țigara albă aprinsă și a rulat mînecile...

— La dracu-n praznic, dom'le ! strigă Ovidiu. Mă lovește vreo oală trăsnet ? Lasă, că v-o zic eu ! amenință.

Puse pe scări în sus. Pe primul palier se opri și se întoarse rece la lătă.

— Or, credeți că nu știu ce fac ? Și dacă vreau să petrecem, petrecem ! bătu cu pumnul în sus.

Urcă mai departe hotărît și stăruind, fără să mai privească spre noi. Citiva ani rîu — „nebuna-i tot nebun" — și ne-am întîlnit la spital. Cînd accidentul, placă. Ovidiu luă pe scările de la intrare cu o viteză pe urmă. Ne făcu un semn cu mîna și se îndreptă spre lătă. Apoi nu l-am mai văzut, că de pe asfaltul murdar se înălța o perdea de praf.

— Pățită bună ! îmi ură Oaie.

Fuma și mă privea obraznic, cu ochi lipiți de rînză și încruntați. S-a așezat pe banchetă, lîngă mine. L-am invitat să se întindă din pachet. A acceptat țigara, a aliat o rotație și a gîtuit-o cu palmele, apoi a mușcat din ea.

— A fost frumoasă excursia ? m-a întrebat.

— A fost. Tu de ce nu ai mers ?

— Eh... Uite-așa... De unde ești ?

Mașina roșie spectaculos și-i adăugase o bucată de pîine.

— Din Dobrogea.

— Ei ! a exclamat privind într-o parte. Nu ești moldovean, nu ?

— Nu.

— Eu moldovean sînt.

— Mi-am dat seama.

— Zău ! Cum ?

In ferestrele amiezii

ștefan negrișan

— După accent, „Mă duc să beu putină apă", l-am imitat.

— Ete !Păi, acum să știi, de-asta strigă ăștia după mine Oaie. De la „beu". Ei, cică, sînt mai ai dracului.

Și-a frecat bărbia nerasă și a zîmbit rușinat.

— Auzi, mi-a spus. Mai dă-mi o roșie. Sînt gustoase ai naibii.

— Servește. I-am invitat.

— Și cum spuneai că te cheamă ?

Nu mi-am amintit dacă mă întrebase vreodată cum mă cheamă sau dacă discutasem despre mine în cele două-trei săptămîni de cînd ne cunoșteam, mai precis de cînd lucram în aceeași secție, dar Oaie voia să continuăm discuția și, jenat că nu mă prezentasem mai demult, i-am rostit numele meu.

— Pe mine Ovidiu, a spus.

— Știu.

— Știi ? De unde ?

— Păi — am rîs — nu mi-ai arătat legitimația?

— Tie ți-am arătat-o ? — m-a întrebat neconvins și a încruntat privirile într-un efort de gîndire. Aha. A mingiiat roșia și a înfipt dinții în ea. Ești însurat ?

— O, nu.

— Să nu te însori.

Ion Marcelescu : „Portret"

Am simțit înverșunare în modul cum rostise îndemnul.

— Eu am fost însurat o dată și nu-mi mai trebuie, a continuat Ovidiu.

— Mda ? am făcut.

— A fost dată dracului.

— Ba eu cred că tocmai o nevastă îți lipsește.

— Dată dracului. Bune roșiile astea. De unde le-ai cumpărat ?

— Păi, de unde ? Din piață.

— Aha. A fugit cu altul.

— Cine ?

— Nevastă-mea.

M-am încruntat conștient că făcusem o gafă. L-am privit dintr-o parte să văd cum reacționase la întrebarea mea, dar nu cred că-i dăduse o interpretare

— Cu un ofițer. Unul sur.

— Se mai întîmplă. Nu trebuie să disperi.

— Păi, nu disper' Auzi, privește-mă, arăt eu disperat ? Par un om disperat ?

Fața i se trăsese mult, se albise și se prelungise, avea ochi glodurosi și uscați, cu privirea mată și neverdută, iar cînd vorbea scotea la iveală două șiruri de dinți cafenii, găuriți de carie.

— Hai, spune, arăt eu a om disperat ?

— Cred că da.

— Du-te naibii !

S-a întors pe jumătate cu spatele spre mine. Bătea un ritm cu unghia arătătorului în tăblia banchetei și-și mușca buza inferioară.

— Nu te supăra pe mine — mi-a vorbit blînd și rușinat — dar îmi plac grozav roșiile tale. Mai dă-mi una. Îl vezi pe tipul ăla care se uită la noi acum ? Meșterul Marin. Fir-ar el al...

Se opri, oftă și scuipă o coajă de roșie. Între timp îmi aprinsesem o țigară.

— El, tipul ăla îmi taie din salariu. Cică vin beat. Sînt eu beat ? Da' de unde! Să fiu sincer, pînă la avans nici nu am cu ce să mă îmbăt.

A rîs înveselit de gluma sa și a servit ultima roșie din pachet.

— Bune. Bune. Îmi pari un om de încredere.

— Nu fi prea sigur, i-am răspuns zîmbind. A oftat prelung.

— Eh, n-am decît două's'opt de ani, dar le-o coc eu. Că mi-ai dat idei, omule.

— Cine, eu ?

— Păi cine? Mi-ai dat idei, repetă. O să-i arăt eu lui Marin... Cît e de meșter...

N-a apucat să le-o coacă. A căzut de pe o grindă pe o grămadă de moloz. Cîteva juliturI și un picior rupt. L-au dus la urgență, apoi l-au internat. Ancheta a durat mult și s-ar părea că Ovidiu nu poartă singur vina accidentului. A schimb e purtat pe un cărucior prin holul spitalului, de o soră plictisită.

Băieții mă întreabă uneori cum se simte și asta mă face să cred că în tot acest răstimp Ovidiu nu a primit nici-o vizită. Cu o zi înainte de a pleca în concediu mi-am burdușit valiza și, într-un gol de cîteva ore, am luat primul autobuz spre spital.

Ovidiu făcea niște complicate exerciții de gimnastică în pat, gîfîind.

— Uite-l, dom'le! exclamă văzîndu-mă. Îmi spunea mie ceva că pînă la urmă tot o să vii.

Am luat loc alături. Mi-a strîns mîna cu toată forța.

— Te doare ? m-a întrebat.

— Un pic. Voiai să mi-o strivești ?

A respirat adînc și s-a foit în cearșafuri. Îl deranja perna de la spate. A tras și piciorul în gips, într-o poziție mai comodă și mai apropiată, să-mi poată răsufla în nas.

— Am slăbit, dom'le ! Dacă n-ai tipat, e clar că am slăbit, constată. Cred că nu pot sălta nici o cărămidă.

Pipăiam gipsul alb-cenușiu. Ovidiu lovea cu pumnul în el din cînd în cînd și rîdea încîntat:

— Granit, omule! Nu-l sparge nici buldozerul!

Deodată mă apucă de cot și mă sili să-l privesc în față.

— Nu vezi nimic? mă întrebă.

— N-am înțeles ce voia și nici de ce era atît de fericit și plin de speranță.

— Ce să văd ?

Își trecu degetele pe obraz, de la gură la urechi, apoi își netezi părul pe ceafă.

— Ești chior, omule! exclamă. Nu vezi cum arăt ?

Înțelesesem. Dar nu mi-a dat prea mult timp să-i admir ființa inspirată că a scos de sub pernă o fotografie și mi-a vîrît-o în ochi. În prim plan era Ovidiu, în cărucior, cu piciorul fracturat scos ostentativ în evidență, și un zîmbet prea larg. În dreapta o femeie cam de vîrsta lui, puțin aplecată înainte și spre cărucior, pentru a micșora distanța dintre capetele lor. Femeia ținea o mînă pe umărul lui Ovidiu. Pe un braț al cărucIorului un copil de cîtiva ani fusese surprins de fotograf într-o poziție neobișnuită. Vîrful piciorului drept tindea să iasă din cadru, de parcă ar fi lovit chiar în momentul flash-ului o minge de fotbal. Se vede treaba că puștiul fusese tare neastîmpărat și bălăbănise picioarele întruna.

— Cine e ? l-am întrebat.

— O sudorița cu copilul. Bărbatul l-a murit de cancer.

— Da ? Și ce-i cu ea, ți-e rudă ?

A clătinat capul încet.

— Nu.

— Misterios om ești, mă.

A deschis noptiera și a desfăcut o cutie de bomboane. De-acolo a scos o scrisoare și mi-a întins-o.

— Citește.

Fugitiv, am zărit că începea cu „Dragă Ovidiule" și l-am respins.

— Cum îți închipui, omule ?

— Citește-o, ce naiba! mă rugă.

— Nu pricepi? Nu pot.

— De ce ?

— Uite-așa. Din principiu...

A vîrît-o în cutie și m-a privit nemulțumit.

— Știi de la cine e ?

— Presupun că de la maică-ta.

— Mama e moartă

— A ! De ce naiba îmi pui asemenea întrebări? m-am enervat.

Oaie își făcu loc cu coatele și se trase lîngă zid, într-o poziție agresivă.

— Ce dracu vreți ? urlă el. Nu vă e bine !

Băieții risera și unul propuse să renunțăm.

— Ne distrăm și fără el. Nu vedeți că e încăpățînat ? vorbi cu ciudă meșterul Marin și se urcă în autobuz. Se așeză lîngă fereastră și privi aiurea, într-o direcție contrară.

Șoferul claxonă de două ori, dar maistrul îi făcu semn să mai aștepte și înaintă un pas spre Oaie.

— Vino, omule, cu noi. Pescuiești altădată. Vino, că sindicatul nu organizează în fiecare zi excursii la Predeal !

Îi puse o mînă pe umăr, să pară mai prietenos, dar Oaie se scuturâ și rise.

— E-e ! Credeți că mă păcăliți, nu-i așa ?

Apoi brusc se încruntă și se bosumflă.

— Nu merg, dom'le. Nu vă mai bateți gura, că nu merg.

Meșterul Marin scoase capul pe fereastră și strigă spre toată lumea, fluturînd o mînă.

— Haideți, izbucniem !

Dar băieții nu s-au clintit, parcă fără Oaie excursia își pierdea farmecul ! Pe seama cui s-ar mai fi glumit ? Era o întrebare pe care într-o oarecare măsură și-o puseseră toți.

— Am de gînd să-i torn apă de izvor pe ceafă, îmi spusese acest confidențial.

— Nu mai aăăăți, continuă Oaie. Că nu-s prost, și, cocîrnîndu-și fruntea cu degetul :

— Să vă spună asta din cap.

Maistrul încercă o altă manevră. Își compuse o figură aspră și împreună mîinile la spate.

— Uite care-i situația, Oaie. Trebuie să mergi cu noi. Așa s-a hotărît. E adevărat, băieți ? ceru aprobarea acestora.

— Sigur. N-ai încotro !

Oaie rise și vîri un deget în ureche.

— Ne spui așa, nea Mișule, se adresă maistrului. E timpul meu liber și mi-l petrec cum vreau eu. Știu ? Mi-a venit așa în cap, repetă răsucind degetul în ureche. Și eu mi-am spus că ar fi păcat să aruncăm un pește în baltă.

Se privîră uimiți :

— Ce vrei, dom'le ? Mi-e poftă de pește și trimit să prindă unul !

— Compromiți-ne, propuse Tudor Scripcaru. Fiarea e cheală.

— Ei ! vine Oaie. Păi ce gust are un pește mort, măi, mort și înghețat ? Se compară cu ăla prins de mine ?

Șoferul claxonă din nou și porni motorul. Meșterul Marin rîdea un ziar. Din cînd în cînd arunca o privire spre grupul de oameni din ușa autobuzului, se nelinișteau și murmura pentru sine: „Minte scrantu"...

Furnira chicoțeli a lui Oaie, între zîmbetele și hohotele băieților, îmi aminti de ziua angajării mele. Plăteam pentru prima dată în uzină — un moment sperat de zgomotul mașinilor — iar meșterul Marin mi l-a arătat pe Oaie și mi-a cerut să împrumut o cheie de la el. Momentan nu am înțeles semnificația greu reținut al meșterului meu privitor la bolovanele colegilor, dar le-am pus pe seama emoției mele, a emoției și a acelei impresii comune că toată lumea ne privește la aceleași neliniști. Oaie lovea un fier vechi și-i desprindea din sudură și cuvintele mărunțite cu bocănitul ciocanului, iar din fruntea pe care le consumasem la repezeală o-ați aflat câteva bătături fracturate „un fel de brazdă de hună pentru șirmul loviturilor de ciocan. Întrerupt, Oaie ținea să-mi arate și rotocolește un ochi pe dosul din față : „Hei, Oaie !". S-a întors brusc, s-a îndreptat de mijloc și m-a privit țintă :

— Ce vrei ? m-a întrebat.

Apoi, dezlegîndu-și limba, cu unul care e hotărît să rupă tăcerea multe săptămîni, s-a uitat de sus pe jos pantalonilor, a mașinii lucrușorului și a mea bătătoarea de serviciu.

— Citește, m-a invitat trăgîndu-mă de mînecă. Pe actul vechi sub numele meu era trecut numele : Mantaroșie Ovidiu. Am încercat o scuză, nu știu, ceva...

— Lasă, m-a întrerupt. Ce naiba vrei ?

— O cheie.

— Alege-o din dulap, și mi-a arătat dulapul alb cu uși.

— Bănuiesc că a rămas în același timp din mai multe lucruri, din amintiri mustind de sărăcie, de la bancul de scălărie și chiar de mai de pe urmă, din fiori amorțiți de emoțiile care bătăioase ca și mîini și am avut o vagă presimțire. Și-am luat cheia. Ovidiu-Oaie. Și pentru ce știu : aparatele electrice nu se ung... Intrau cu sfioșie de fiare. Aparatele și ființele mă uitau pe rînd, alternativ plouînde : apoi bănuitoarele atenții, încordate, aveau destine și ne intrau sub piele. Oaie a aruncat țigara albă aprinsă și a rulat mînecile...

— La dracu-n praznic, dom'le ! strigă Ovidiu. Mă lovește vreo oală trăsnet ? Lasă, că v-o zic eu ! amenință.

Puse pe scări în sus. Pe primul palier se opri și se întoarse rece la lătă.

— Or, credeți că nu știu ce fac ? Și dacă vreau să petrecem, petrecem ! bătu cu pumnul în sus.

Urcă mai departe hotărît și stăruind, fără să mai privească spre noi. Citiva ani rîu — „nebuna-i tot nebun" — și ne-am întîlnit la spital. Cînd accidentul, placă. Ovidiu luă pe scările de la intrare cu o viteză pe urmă. Ne făcu un semn cu mîna și se îndreptă spre lătă. Apoi nu l-am mai văzut, că de pe asfaltul murdar se înălța o perdea de praf.

— Pățită bună ! îmi ură Oaie.

Fuma și mă privea obraznic, cu ochi lipiți de rînză și încruntați. S-a așezat pe banchetă, lîngă mine. L-am invitat să se întindă din pachet. A acceptat țigara, a aliat o rotație și a gîtuit-o cu palmele, apoi a mușcat din ea.

— A fost frumoasă excursia ? m-a întrebat.

— A fost. Tu de ce nu ai mers ?

— Eh... Uite-așa... De unde ești ?

Mașina roșie spectaculos și-i adăugase o bucată de pîine.

— Din Dobrogea.

— Ei ! a exclamat privind într-o parte. Nu ești moldovean, nu ?

— Nu.

— Eu moldovean sînt.

— Mi-am dat seama.

— Zău ! Cum ?

— După accent, „Mă duc să beu putină apă", l-am imitat.

— Ete !Păi, acum să știi, de-asta strigă ăștia după mine Oaie. De la „beu". Ei, cică, sînt mai ai dracului.

Și-a frecat bărbia nerasă și a zîmbit rușinat.

— Auzi, mi-a spus. Mai dă-mi o roșie. Sînt gustoase ai naibii.

— Servește. I-am invitat.

— Și cum spuneai că te cheamă ?

Nu mi-am amintit dacă mă întrebase vreodată cum mă cheamă sau dacă discutasem despre mine în cele două-trei săptămîni de cînd ne cunoșteam, mai precis de cînd lucram în aceeași secție, dar Oaie voia să continuăm discuția și, jenat că nu mă prezentasem mai demult, i-am rostit numele meu.

— Pe mine Ovidiu, a spus.

— Știu.

— Știi ? De unde ?

— Păi — am rîs — nu mi-ai arătat legitimația?

— Tie ți-am arătat-o ? — m-a întrebat neconvins și a încruntat privirile într-un efort de gîndire. Aha. A mingiiat roșia și a înfipt dinții în ea. Ești însurat ?

— O, nu.

— Să nu te însori.

Ion Marcelescu : „Portret"

Am simțit înverșunare în modul cum rostise îndemnul.

— Eu am fost însurat o dată și nu-mi mai trebuie, a continuat Ovidiu.

— Mda ? am făcut.

— A fost dată dracului.

— Ba eu cred că tocmai o nevastă îți lipsește.

— Dată dracului. Bune roșiile astea. De unde le-ai cumpărat ?

— Păi, de unde ? Din piață.

— Aha. A fugit cu altul.

— Cine ?

— Nevastă-mea.

M-am încruntat conștient că făcusem o gafă. L-am privit dintr-o parte să văd cum reacționase la întrebarea mea, dar nu cred că-i dăduse o interpretare

— Cu un ofițer. Unul sur.

— Se mai întîmplă. Nu trebuie să disperi.

— Păi, nu disper' Auzi, privește-mă, arăt eu disperat ? Par un om disperat ?

Fața i se trăsese mult, se albise și se prelungise, avea ochi glodurosi și uscați, cu privirea mată și neverdută, iar cînd vorbea scotea la iveală două șiruri de dinți cafenii, găuriți de carie.

— Hai, spune, arăt eu a om disperat ?

— Cred că da.

— Du-te naibii !

S-a întors pe jumătate cu spatele spre mine. Bătea un ritm cu unghia arătătorului în tăblia banchetei și-și mușca buza inferioară.

— Nu te supăra pe mine — mi-a vorbit blînd și rușinat — dar îmi plac grozav roșiile tale. Mai dă-mi una. Îl vezi pe tipul ăla care se uită la noi acum ? Meșterul Marin. Fir-ar el al...

Se opri, oftă și scuipă o coajă de roșie. Între timp îmi aprinsesem o țigară.

— El, tipul ăla îmi taie din salariu. Cică vin beat. Sînt eu beat ? Da' de unde! Să fiu sincer, pînă la avans nici nu am cu ce să mă îmbăt.

A rîs înveselit de gluma sa și a servit ultima roșie din pachet.

— Bune. Bune. Îmi pari un om de încredere.

— Nu fi prea sigur, i-am răspuns zîmbind. A oftat prelung.

— Eh, n-am decît două's'opt de ani, dar le-o coc eu. Că mi-ai dat idei, omule.

— Cine, eu ?

— Păi cine? Mi-ai dat idei, repetă. O să-i arăt eu lui Marin... Cît e de meșter...

N-a apucat să le-o coacă. A căzut de pe o grindă pe o grămadă de moloz. Cîteva juliturI și un picior rupt. L-au dus la urgență, apoi l-au internat. Ancheta a durat mult și s-ar părea că Ovidiu nu poartă singur vina accidentului. A schimb e purtat pe un cărucior prin holul spitalului, de o soră plictisită.

Băieții mă întreabă uneori cum se simte și asta mă face să cred că în tot acest răstimp Ovidiu nu a primit nici-o vizită. Cu o zi înainte de a pleca în concediu mi-am burdușit valiza și, într-un gol de cîteva ore, am luat primul autobuz spre spital.

Ovidiu făcea niște complicate exerciții de gimnastică în pat, gîfîind.

— Uite-l, dom'le! exclamă văzîndu-mă. Îmi spunea mie ceva că pînă la urmă tot o să vii.

Am luat loc alături. Mi-a strîns mîna cu toată forța.

— Te doare ? m-a întrebat.

— Un pic. Voiai să mi-o strivești ?

A respirat adînc și s-a foit în cearșafuri. Îl deranja perna de la spate. A tras și piciorul în gips, într-o poziție mai comodă și mai apropiată, să-mi poată răsufla în nas.

— Am slăbit, dom'le ! Dacă n-ai tipat, e clar că am slăbit, constată. Cred că nu pot sălta nici o cărămidă.

Pipăiam gipsul alb-cenușiu. Ovidiu lovea cu pumnul în el din cînd în cînd și rîdea încîntat:

— Granit, omule! Nu-l sparge nici buldozerul!

Deodată mă apucă de cot și mă sili să-l privesc în față.

— Nu vezi nimic? mă întrebă.

— N-am înțeles ce voia și nici de ce era atît de fericit și plin de speranță.

— Ce să văd ?

Își trecu degetele pe obraz, de la gură la urechi, apoi își netezi părul pe ceafă.

— Ești chior, omule! exclamă. Nu vezi cum arăt ?

Înțelesesem. Dar nu mi-a dat prea mult timp să-i admir ființa inspirată că a scos de sub pernă o fotografie și mi-a vîrît-o în ochi. În prim plan era Ovidiu, în cărucior, cu piciorul fracturat scos ostentativ în evidență, și un zîmbet prea larg. În dreapta o femeie cam de vîrsta lui, puțin aplecată înainte și spre cărucior, pentru a micșora distanța dintre capetele lor. Femeia ținea o mînă pe umărul lui Ovidiu. Pe un braț al cărucIorului un copil de cîtiva ani fusese surprins de fotograf într-o poziție neobișnuită. Vîrful piciorului drept tindea să iasă din cadru, de parcă ar fi lovit chiar în momentul flash-ului o minge de fotbal. Se vede treaba că puștiul fusese tare neastîmpărat și bălăbănise picioarele întruna.

— Cine e ? l-am întrebat.

— O sudorița cu copilul. Bărbatul l-a murit de cancer.

— Da ? Și ce-i cu ea, ți-e rudă ?

A clătinat capul încet.

— Nu.

— Misterios om ești, mă.

A deschis noptiera și a desfăcut o cutie de bomboane. De-acolo a scos o scrisoare și mi-a întins-o.

— Citește.

Fugitiv, am zărit că începea cu „Dragă Ovidiule" și l-am respins.

— Cum îți închipui, omule ?

— Citește-o, ce naiba! mă rugă.

— Nu pricepi? Nu pot.

— De ce ?

— Uite-așa. Din principiu...

A vîrît-o în cutie și m-a privit nemulțumit.

— Știi de la cine e ?

— Presupun că de la maică-ta.

— Mama e moartă

— A ! De ce naiba îmi pui asemenea întrebări? m-am enervat.

teatru

„Anotimpul speranțelor"

Autor prodigios, Viorel Cacoveanu insistă și în dramaturgie și, recent, Teatrul de Nord din Satu Mare i-a scos în premieră cea de a doua piesă, comedia tragică **Anotimpul speranței**. Investigator consecvent în lumea doctrinarelor de cercetare și anchetă penală, Viorel Cacoveanu se ambiționează să privească (scriitorește) realitatea imediată din unghiurile oferite de această zonă de interferență a actualităților sociale cu dreptul penal, sincera și arzătoarea lui dorință fiind aceea de a transla ancheta judiciară în spațiul anchetei sociologice; la fel cum se întîmplă și în piesa de debut, **Sentință pentru martori**, evenimentul care declanșează conflictul și care provoacă în facto intrarea în acțiune a oamenilor legii (aici e vorba de tălerea fără aprobare, dar din motive perfect „justificate de viață", a zece brazi), e răsucit pe toate fețele, dezvăluindu-se toate implicațiile lui, dezvăluindu-se profilul moral al fiecărui personaj în parte, demascîndu-i, în ultimă instanță, pe cei abjecți, dezvăluiri și demascări care se fac tocmai în timpul și prin intermediul anchetei.

Practicant al ziaristicii de aproximativ două decenii, Viorel Cacoveanu dovedește a avea notate (pe hîrtie sau în memorie) un foarte mare număr de fapte de viață și în scriitura piesei în discuție se simte cît se poate de clar dorința de a prezenta cît mai multe dintre ele — de la cele legate de organizarea de șantier și de viața de familie a „șantieriștilor" și pînă la demascarea birocrației și a practicilor de favorizare a echipelor de tomei Steaua și Dinamo, atît de multe fapte și evenimente încît ar fi poate rău esențial, la baza unui roman de mari dimensiuni, ceea ce i-ar fi permis, desigur, autorului să recurgă și la aprofundarea și analizarea faptelor, semnificațiilor, fenomenelor și a personajelor.

Într-un decor funcțional care ne sugerează din plin faptul că acțiunea se petrece în plin șantier (scenografia: Kemeny Arpad), regizorul Mihai Raicu a montat un spectacol a cărui primă caracteristică a fost fidelitatea față de textul piesei, accentuînd prin joc de lumini replicile considerate mai importante și probabil tot în scopul relevării textului a redus la maximum mișcarea în scenă, astfel încît personajele și-au putut povesti în liniște viața, relațiile dintre personaje fiind și ele clar relatate. Din distribuție au făcut parte: Ștefan Mirea, Viorica Mischilea, Constantin Dumitru, Ion Tifor, Carol Erdos, Marcel Mirea, Cornel Frimu, Constantin Miron și Petre Panait; regia tehnică a fost asigurată de George Albu. Cu cele două pauze cu tot, spectacolul a durat aproape două ore și un sfert.

Radu Bădilă

P.S. Avem totuși nu tocmai vagă senzație că tematica de actualitate poate fi tratată, în spectacolul teatral, și altfel...

film

Un nou surogat comic

Ciocoiaică cu ștaif (regia : Gheorghe Naghi) pare un film realizat din mers, din carul televiziunii sau de ochiul calătorului cu gareta, dispus să surprindă conflictul satelor contemporane în ceea ce au ele specific la prima vedere. Culoare, obiceiuri, „năravuri", intrigi mărunte, situații hazlii și muncă serioasă, riguros planificată și îndeplinită. Fidelitatea cu care sînt înregistrate aceste cîteva aspecte ale vieții noastre sătești creează firescul desfășurării filmului, senzația de dinamic, de verosimil și în acest firesc stă eventualul farmec al filmului. Din rivalitatea „prietenească" a două C.A.P.-uri (se pare că C.A.P.-urile au devenit tentația numărul 1 a cinematografiei românești cu intenții comice) apar și o poveste de dragoste și o nuntă plină de amănunte ale ritualului și o gedință ușor ironizată și o desfășurare a unui talent tehnic cuceritor și serior. Victor Alexe (Horațiu Mălăele), în ciuda „circ-ărilor" pe care le face, și un bilci excepțional colorat și un final fericit. E citat chiar și Shakespeare, în trapul cailor, ca o foaie de dafin sau un bob de piper, nu necesare dar eventual decorative, pentru unii. Paraschiva, președinta uneia dintre C.A.P.-uri, conduce toată „intriga" și dezleagă ițele foarte bine, ca o femeie cu capul bine organizat, cum de altfel îl și are. O interpretare plină de personalitate, de degajare, de participare emotivă și firească fac din Paraschiva un personaj plăcut și convingător (Monica Ghiuță). Scenariștii (Vintilă Ornaru și Gheorghe Naghi) păstrează dialogul la un nivel spumos, ușor, cu mici picanterii din argoul zilei, cu proverbe bazoane, spuse hazos, cu frazeologie cîrcotaș decimate cu ironie. Se rîde la multe scene ale acestui film. Se rîde spontan, sincer. Situațiile comice sînt [illegible] ca în viața cea de toate zilele, dar comicul nu se lasă prins la nivelul de a fi comedie. Nici chiar Victor—Despina nu ajunge să fie love story. Nici rivalitatea Matei-Paraschiva nu e absurdpeareană. Un surogat plăcut, cu arome comestibile, un exercițiu pentru a vitiosare rețetă. Sau o demonstrație că merge și rețeta asta, de ce să nu meargă

— Știi, omule, reflectă Ovidiu fără să-mi ia în seamă supărarea, citeodată stăm ani întregi și ne întrebăm cum să o scoatem la capăt. Și oricum am suci-o, nu găsim. Apoi, la un pahar de vin unul aruncă trei vorbe anapoda și te lovesc în plin. Atunci îți vine să urli, că aia, ieșirea aia pe care o căutai cu ochii scăpărînd, era prea aproape ca s-o vezi. Prea aproape, mă, ca s-o iei în seamă.

— Ce naiba tot spui ?

Ovidiu întoarse scrisoarea pe o parte și pe alta.

— E de la dînsa, vorbi șoptit, arătînd spre fotografie.

Începusem să înțeleg situația.

— Ia ascultă, lenește — l-am bătut cu pumnul în piept — noi te bocim și tu umbli cu gagici ?

— Taci ! se supără brusc. Să nu mai spui „noi" ! Să nu te amesteci cu ei !

Sora de serviciu veni la patul nostru și-i întinse un termometru.

— Cu ei am terminat-o. De atunci, de cînd am căzut de pe grindă.

Viri termometrul în sîn și lipi cotul sting de șold.

— Cum adică? am întrebat și mi-a fost teamă de răspuns.

— Vezi — deveni mai rezonabil — omul cînd are timp de gîndit, păi îi vin prin minte fel de fel. Am stat și le-am pus pe toate cap la cap.

— Ei, și ?

— Uite, nu mă ameți cu vorbe. Locul ăla nu-i mai prieste lui Ovidiu. Clar ? Subsemnatul simte nevoia de o schimbare. Mare nevoie.

Tăcu. Își făcu de lucru cu perna.

— Și încă ceva, că am văzut că înțelegi greu: mă însor. Hai, nu face ochii ăștia, că nu ești la teatru.

Un bolnav din cameră ne rugă să vorbim mai încet.

— Vrei să ne plimbăm ? îmi propuse.

Scoase de sub pat două cîrje lustruite, cu mînere de lemn.

— Aici le țin. Nu-mi place să le văd. Era, oricum, de preferat cărucior — oftă. Dar trebuie să fac mișcare, așa spune medicul.

— O să ne luăm cu acte, îmi șoptì pe coridor. Da' să ieș întîi de-aici. Copilul are șase anișori. La toamnă merge la școală. M-am gîndit de-acum ce să-i cumpăr. O gențuță — ai văzut, omule, gențuțe din acelea albastre, cu curele să le dai după umăr ? Caiete, călimară, un stilou. Mitrița — Mitrița o cheamă, nu-i așa că nu ți-am spus ? — zicea să-i luăm un toc, doar nu-i cade coada. Ne-am ciorovăit un pic și a rămas hotărît pentru stilou.

Mă privi în ochi.

— Ești invitatul meu la nuntă. Ești primul pe listă, pînă acum n-am invitat pe nimeni încă!

Am vrut să deschid gura, dar mi-a luat-o înainte :

— Dacă zici nu, îți ard o palmă.

— Felicitări, am îngăimat. M-ai lăsat cu gura înțepenită, nu știu ce să zic...

— Păi ce să zici ?

Tăcu.

— Și cu ei, cu ei o rezolv repede. Mă lichidez și le fac așa cu mîna.

Îmi arătă cum avea să le facă.

— În țara asta oricînd găsesc un loc de muncă.

— Sigur, Ovidiule. Însă poate băieții n-au nici o vină. Glumesc și ei pe seama ta... din cînd în cînd... Și pe seama mea au glumit. Îți amintești cînd mi-au turnat o găleată de apă în cap ?

— Lasă, omule. M-am gîndit și la asta. Ei glumesc, dar eu nu mai vreau glume. Nu înțelegi ?

Ne-am plimbat pe holul spațios și cînd începu să giflie, ne-am așezat pe o banchetă.

— Mîine plec în concediu, i-am spus.

— Da ? Păi, îmi iau zborul pînă vii, rise.

— Vorbește-mi de nevastă-ta, i-am cerut.

— Ce să-ți vorbesc ? E nevastă-mea și basta.

— Cum naiba ai cunoscut o?

— Păi, cum să o cunosc. Stam pe o bancă, aici, pe hol. Doar n-aveam altă treabă. Ea s-a așezat lîngă mine și am intrat în vorbă. Era internată pentru niște arsuri. Apoi și-a făcut ieșirea, dar tot venea pe la mine după-amiaza. Că așa se întîmplă cînd oamenii sînt singuri.

Pe măsură ce vorbea i se aprindeau privirile și întorcea des capul, să poată urmări coridorul pe toată lungimea sa.

— Cel mai important e faptul că — îmi mărturisi discret în timp ce mă conducea la ieșire — ne vom lua cu acte.

Proaspăt venit din concediu, m-am repezit la Ovidiu și l-am bătut pe umăr :

— Ei, cum merge ?

Era foarte obosit, sau așa părea. Greu i-am smuls o vorbă :

— Ce să meargă, omule ?

— Cum ce să meargă. Mă bucur că n-ai plecat. Așa-s colegii, mai glumesc, nu trebuie musai să ne supărăm...

Molfăi o țigară și se îndepărtă ușor, căutînd chibriturile.

— Hei, ce naiba, Ovidiule. Doar mi-ai spus atîtea acolo, pe coridor. Mitrița ce mai face ?

— Dă-mi pace, omule, mă rugă privind pe lîngă mine.

Tudor Scripcaru mă trase de mînecă și-mi făcu semn cu ochiul. Voia să mergem ceva mai departe, să nu fim auziți de Ovidiu.

— Păcat că n-ai fost aici, izbucni în rîs. Acum cîteva zile a venit Oale cu o țipă. Îmbrăcată ca de sărbători. Să fi văzut ce caraghios era cînd o ducea de mînă — mureai de rîs ! A mers glonț la mester și a prezentat-o.

Tudor ridică bărbia și silabisi.

— „Ea este SO-TI-A MEA". Să fi văzut hohotele dracului, se dădeau ăștia de ceasul morții de rîs ! Și cînd s-au pornit pe behăit, tremurau geamurile, nu alta ! S-a tot dus mulerea lui, nu găsea ușa de grăbită...

I-am astupat gura. M-a fixat cu ochi mari și galbeni, dar nu a mișcat pînă ce nu l-am slăbit să-mi ia fața în palme.

— Cică voiau să se ia cu acte, așa-i ? m-a întrebat încurcat, apoi și-a făcut de lucru printre ceilalți. Soarele pătrundea prin ferestre prăfuite și le furnica spinarea.

petre stoica

Vă jur

Vă jur poștalioanele au existat
aveau pînă și patru roți poștalioanele
goneau prin livezi cu măslini
cpele curgeau firesc peștii cîntau
era pe vremea marilor țiganiți
și a cărturarilor sperjați de glorie
acum avem dezarmare

Toate

Toate absolut toate mai au în lume un sens
atîta timp cît păsările vă atîrnă grațios
în cuiar
iar bucătăriile cîntă din rîșnițe blegi
atîta timp desigur cît obișnuitele dicționare
menționează cuvinte precum alună porumbel
usturoi
și chiar și acel dizgrațios cuvînt adevăr
toate absolut toate mai au în lume un sens
dar abandonați stupidul joc de-a baba oarba
altfel s-ar putea să vă intre un avion în urechi
e numai un citat din Ana Comnena

Iarna-i departe

Pe toate cuirasatele lumii gloria dansează
deșănțată
anotimpul e îmbăiat în benzină
în parfumuri de tei
iarna-i departe paltoanele sunt pline
de somn ehei
învățații croiesc proiecte și mai grozave
și totuși lord Byron se plînge de frig

Poem grav

Bunicul meu a avut
cele mai frumoase mustăți din lume
și totuși vasul Titanic s-a scufundat

Notații banale

Teroriștii seamănă gloanțe și culeg furuncule
din marile clădiri vine miros de tomate
putrede
aerul otrăvește pasărea apa sufocă peștele
Francisc d'Assisi laudă meciurile de box
metafizica umblă înfășurată în cîrpe
poetul mațăie pe bicicletă

marian drumur

Cîntecul rămas

„Vuietul piriului și fosnetul arinilor din zăvoi, malurile tivite cu bolovani albicioși, strigătele prietenilor stropindu-se în „lacul" din fața micului stăvilar, razele fierbinți și pămîntul rece, suprapunîndu-se peste satul dintre munți și casa părintească șindrilită, pisica din cerdac și cîinele de la poartă, cîrdul de lîngă fîntînă, prunii din fundul grădinii...".

— ...astfel încît duritatea crește iar elasticitatea scade. Dochian, citește ultimul rînd de notițe !... N-ai scris ? ! Ai impresia că te poți pregăti și fără să fii atent la ore ? ! Voi avea grijă să mă conving de acest lucru la ora viitoare !... Stai jos : să continuăm !

Băiatul se trînti amărît în bancă și ascunse în buzunar piatra lui albă de riu, amintirea locurilor natale : Genel se uită pe furiș la el ; începu să-și ia, silitor, notițe.

Soneria anunță sfîrșitul orei și-al cursurilor ; abia ieși profesorul și orășenii se repeziră spre cuierul cu paltoane : ceilalți își închiseră în grabă genților și se repeziră spre ușă, să prindă rînd la cantină.

— Ai încurcat-o Mitrică, îi spuse Genel lui Dochian, în timp ce traversau curtea interioară. Sfinxul te ascultă mie-n sută ! Iei un doi !

Un camion greu se apropia ; se opri, lăsîndu-i să înainteze spre poartă ; apoi, trecînd peste urmele umede ale pneurilor, Dochian găsi răspunsul :

— Și-așa tot trebuia să răspund : o să învăț după manual și după un caiet bun și gata ! Nu scade el din notă pentru chestii din astea ; doar n-am copiat !

Vorbind, își luară tacîmurile la întrare, cîte o tavă cu mîncare și se așezară la o masă lîngă geam. Zgomotele veselei trînfite, glasurile voioase ale colegilor, mirosul mîncării îi înconjurau ca o ceată protectoare. Înghițind zoriți mîncarea fierbinte, se priveau și se uitau în jur, aruncînd cîte o vorbă, sub ochii pedagogului de serviciu. Cînd terminară, își luară cîte o felie de pîine, pentru după-masă, predară la ieșire tacîmurile și tăvile, apoi se îndreptară spre internat. Pînă la ora patru și jumătate, la începerea meditațiilor, aveau timp să-și orînduiască lucrurile și să doarmă.

Se uitară pe măsuța din hol, unde se deminau scrisorile : nu aveau nimic ; urcară scările și, ajunși în cameră, își trîntiră gentile pe paturi.

— Gata, spuse Dochian, mă spăl puțin și dorm pînă ne sculă. Să mă lăsați în pace măi, auziți ? se adresă colegilor de cameră, care mîncau pîine cu gem, îngrămădiți în jurul mesei. Măcar un ceas !

Își scoase vestonul și cămașa, își înnodă prosopul la gît, luă săpunul din dulap și plecă la scălător. Din partea opusă venea pedagogul. Îl salută.

— Dochiane, spuse pedagogul, știi unde-i librăria „Eminescu" ? Aia de lîngă fierărie, mai încolo de cinematograful „Steagul roșu" ?

— Aia de lîngă cinematograf ? Știu.

— Să te duci să-mi iei o sticluță de tuș negru ; e deschis toată ziua. Îți dau banii cînd te întorci.

Masiv, brunet, privea pe deasupra elevului.

— Dar întîrzii de la meditație.

— Am eu grijă. Mi-o aduci la sală. Îl privi, apoi se bătu peste buzunar, scoase țigările, aprinse una și se îndepărtă.

Dochian își desfăcu prosopul de la gît și se reîntoarse în cameră. Acolo, dădu cu el de pat.

— Ce te-a apucat ? îl întrebă unul.

— M-o trimis Ciorap după tuș, în oraș.

— Nu fii prost, scapi de meditație mă ! Că nu mi-a zis mie ; nu veneam pînă seara ! Mă, prostule !

— Și de învățat cine învață ? Tata ? !

Se îmbrăcă în silă, cămașă, veston, scurta verde, își numără banii și ieși. Pe coridor, mai erau cîțiva băieți ; pe scări, unde nu era nimeni, își scoase piatra albă din buzunar.

— Ai văzut ? îi zise. Ai văzut ?

O puse la loc și rotunjimea ei îl învioră. Avea să iasă puțin în oraș, în afara cvartalului școlar care-l depărta atît de mult de tot ceea ce lăsase drag în urmă.

În stația de autobuz fusese turnată o movilă mare de beton aburind și doi muncitori o lopătau, întinzînd-o pe toată lungimea refugiului de stație. Spre capăt, cîțiva băieți dintr-a X-a îl înconjurau pe profesorul Merișan. Acesta, slab și înalt, blond, agitat, vorbea vesel cu ei. Dochian privi cu jind. Profesorul Merișan juca baschet cu cei din clasele a X-a, făcuse un cerc tehnic și se ocupau de un planor... Spera din tot sufletul că la anul îl va avea la clasă. Pe nesimțite, se apropie.

— Practica voastră, zicea profesorul, nu înseamnă numai o materie școlară ci și o deprindere cotidiană. Sînt destui care nu știu dacă un cui se bate stînd într-un picior sau două. Învățați-vă cu munca, să-i cunoașteți mai tîrziu prețul.

Băieții rîdeau.

— Mai bine mai spuneți-ne despre farfuriile zburătoare, ceru unul.

— Ia mai lăsați-mă cu extratereștrii : sînt destule minuni și pe pămînt care își așteaptă deslegările. Ați auzit despre imprimarea naturală a oscilațiilor ?

— Magnetofonul ?

— Nu, înregistrarea în minerale, în pietre, vechile solidificări din epocile cînd nu exista fir de viață pe pămînt. Se pare că toate vibrațiile se imprimă după un anume cod. Imaginați-vă un bloc de piatră de la piramide, cu tot ce s-a vorbit lîngă el : columna lui Traian ; zidul chinezesc ; cîte și mai cîte...

— S-ar auzi tot ce s-a vorbit în lume ?

— De la primele răgete de animale : băieți ; arheologia ar deveni o știință a sunetului.

— Tot ce am vorbit noi în școală !

— Tot ce-ați răspuns : fiți atenți de acum încolo cum răspundeți la lecții, c-o să rîdă strănepoții voștri.

Băieții se însuflețiră anticipînd ; Dochian rămase nemișcat, fulgerat de gînduri.

— Dă-te elevule mai încolo că te stropesc, îi zise unul din muncitorii care loptau, cărunt și mustăcios. Ești de la școala de colo ?

— Da.

— Bine faci : eu n-am avut parte. Nepoții mei da, că am copii mari, cu carte, eu nu. Să fiu în locul tău, aș rupe cartea, ehe ! Îți place școala ?

— De !

— Așa trebuie, să-ți placă.

Sfîrșind, sosi autobuzul, oprindu-se în mijlocul drumului, din cauza betonului. După profesor, băieții se bulucîră și se risipiră printre scaune. În picioare, lîngă geamul din spate, Dochian privi îngîndurat cum se depărtează parcul din fața școlii.

La librărie, lume multă, mai ales tineret. Cumpără tușul, apoi zăbovi la standul cu cărți. În stradă, își cumpără o citronadă și căută o cofetărie, de unde-și cumpără un pachet de biscuiți. Era frig, înnourat și se simțea singur printre trecători, singur cu gîndurile lui despre vibratiile din pietre. Se îndreptă spre stația de autobuz.

După coborîre, se opri în parc, lîngă o barcă ; aleile erau pustii. Se așeză și scoase piatra lui albă de riu.

Îi spuse cîne era și ce iubea el pe lume, necazurile și dorințele fierbinți, simțind parcă mîinile mamei pe umeri. Își suflă nasul, care-i încurca vocea, și ochii înlăcrimați. Treptat, cuvintele căpătară fond de melopee : simțea că devine o vibrație care comunică, ceva ce se transmite, se imprimă și dăinuie, așa cum credea din tot sufletul. Peste anii în care piatra de riu consemnase vuietul piriului și fosnetul arinilor, tîpetele păsărilor și-al copiilor care se scăldau, prietenii lui, părinții săi, bunicii săi, TREBUIA să se așternă drumul lui prin școală către viață.

În stația de autobuz nu era nimeni iar grămada de beton fusese nivelată. Mîini neîndemînatice de copii apăsară piatra în masa moale și lăsară cîteva dire pe suprafața zgrunțuroasă.

virgil mazilescu

pînă și zîmbetul

ea e femeia din vis. Pe cînd străbăteam
o zonă alburie lăptoasă prin anii mai tineri
carența și pavăza înțelepciunii o doamne.

și brusc s-a ivit, o gură de aer — ai fi zis,
singele ei de pretutindeni și dintotdeauna.
picioarele ei
ca două lungi strigăte ale morții pe nisip,

și o precizie cu adevărat înspăimîntătoare,
pînă și zîmbetul.

Iulian Olariu : „Compoziție"

sfîrșitul anotimpului

a l poveste a celor vii „a celor încă
nenăscuți" — și astfel
bucată cu bucată mi-au alcătuit existența.
ureche de cîine întinsă în zori pe trei tobe.
lîngă perdeaua
care se ridică, să lovesc repede tot mai
repede
pînă sînt eu însumi lovit peste tălci ; iată
(se pare) un privilegiu,
să pun cursa șoarecilor din cămară, să pun
curse vîntului negru
cîmpiei luminilor reci instinctului rece, să
deschid
ochii, exact în clipa în care nimeni nu se
mai așteptă.

* * *

viață moarte viață moarte
pentru că ne-am despărțit pînă acum de o
mie de ori
pentru că ne-am despărțit de o mie două
sute patruzeci și patru de ori
noi nu ne mai putem despărți niciodată
niciodată
ah salvie levănțică lasomle trandafir

coline verzi

în stînga am cuvintele în dreapta puterea
să fie doar a mea să fie doar a tîrlă
pleptănîndu-se
cu lungi mișcări la lumina stelelor să fie
cîteodată și mamă
„nu te gîndi la amănunte dragule"
dar nu te mai gîndi la amănunte dragule
nu te gîndi nici la scheunatul inimii pe
vreme de ploaie
nu te gîndi la rotițele desprinse din
mecanismul ancestral
și pleacă departe departe cît mielul este
într-adevăr fiul mielului
departe printre coline verzi și gospodării în
floare
pleacă și lasă-mă într-un urlet într-o pace
fără de margini
nu te gîndi la scheunatul inimii pe vreme de
ploaie
în stînga tu ai cuvintele în dreapta puterea

ion lilă

Așteptare

Bate vîntul în mingile de fotbal ale amiezii
O frunză roșie a căzut pe pian.
Te aștept, ceasul de pe mînă e
o luminare de gheață.
Va veni iarna, cu zăpada
Strivită între mănghinele ceasornicelor.
Răul din lume nu vine de la animalele
Alhe și blînde păscînd pe lîngă noi
Mă duc pe cîmp, caut
Floarea aromată a finului.

Haina

Trainică este haina pe care o port
Fiindcă tu ai cusut-o cu ață albă
Pot să o recunosc dintr-o mie și una
Este povestea poveștilor
Nu trece prin ea nici o picătură de apă
Pot sta sub valurile mării pînă la ziuă
în fața ta,
Și vei vedea atunci haina albind
Nu va mai fi nici o haină ca a mea
Nici o haină nu va fi ca haina mea
cusută de tine
Cu ață albă
Cu un fir de ață albă ca un fir de apă
Care nu se destramă niciodată
Un fir de ață albă din rochia ta
Care mă acoperă
Care se strînge ca o umbrelă
Care este marea.

Tamburine

Oceanul împrospătat de răsuflarea peștilor
Cîmpiile verzi păscute de stele
Prospețimea munților acoperiți cu
Aceeași zăpadă de mii de ani.
Din cauza aglinzilor
A ochilor lor lucizi
Ne acoperim cu veșminte trupul și sufletul,
Cu cuvinte,
Cuvintele, aceste tamburine ale solitudinii.
Construim orașe strălucitoare și
mîndre de zidurile lor.

---

radio

Primăvară

● **Ajax**, tragedia lui Sofocle, s-a reprezentat la radio într-un spectacol realizat cu o deosebită adecvare a sugestiilor sonore (Timuș Alexandrescu, Tatiana Andreicic) și într-o concepție regizorală luminată (Corneliu Dalu). Spațiul spiritual al piesei antice a fost formulat fără ostentație și grandiloventă, dar în același timp tonul unei familiarități nivelatoare. O construcție făurită cu meșteșug, expresivă și pilduitoare, conformă unor reguli și unei morale, un cristal limpede, păstrînd în sine și revelația, dar și enigma omenescului. O excelentă echipă de actori (Silviu Stănculescu, Gina Patrichi, Simona Bondoc, Ion Marinescu, Ion Caramitru, Șt. Mihăilescu Brăila ș.a.) a avut, firește, contribuția esențială în evocarea acestei umanități conștiente, cu demnitate, de condiția ei. Undele lirice ale textului au fost bine puse în valoare.

● La rubrica de **Arte frumoase** am avut plăcuta surpriză de a-l asculta pe Dan Hăulică vorbind despre expoziția lui Ion Gheorghiu. Promptitudine publicistică : emisiunea respectivă a fost practic transmisă în ziua în care a avut loc vernisajul. Comentariul revelator al criticului Dan Hăulică a avut darul să creeze cu adevărat pentru ascultător himera unei lumi a formelor ,să evoce sensul vast al unui univers plastic ce se dovedește, într-un mod atît de special, riguros dar prolific, cristalizat în acele sinteze după un ritm egal și profund, infinit nuanțat. În aserțiunile despre plastica lui Ion Gheorghiu, făcute cu finețe, s-a țesut și sugestia lecției superioare pe care o implică o viață dedicată artei, efortul de construcție al artistului. Ceea ce a sporit, iar, impresia acestei audiții a fost tonul firesc și cald, simpatetic în sensul cel mai bun, al considerațiilor. Observația o facem aici fiindcă, prin contrast, ni s-a părut uneori că paginile radiofonice dedicate artei pierd prin tratarea formalistă și „neinsuflețită", sau fals însuflețită, în care sînt concepute. Sigur, nu orice emisiune (de arte plastice, în cazul de față) poate fi o sărbătoare — sîntem deci bucuroși că, din cînd în cînd, rubrica **Arte frumoase** știe să ridice mult ștacheta.

● Ne-a atras atenția și **Octave**, de simbăta trecută, emisiune realizată de Gabriela Gaciu. Comentarii interesante, audiții și mai interesante, mai ales Messiaen și Jolivet, în piese ce folosesc undele Martenot. Cum mai spuneam cîndva aici, cred că ar trebui urmărit cu mai multă îndrăzneală un program de educație muzicală în favoarea muzicii simfonice moderne, și la ore mai puțin tîrzii, (cum este cazul **Octavelor**).

● Excepționala **Fonotecă de aur** a transmis înregistrări cu și despre Alexandru Philippide, într-o foarte rotundă dedicație radiofonică aniversară.

Ioana Ieronim

---

plastică

Lirismul imaginii

Pictura lui Brăduț Covaliu stă tot mai decis în anii din urmă sub semnul tentativei de a imprima o pregnantă liricitate imaginii. Această tentativă a artistului este subliniată în actuala expoziție de la sala Dalles de o selecție riguroasă a lucrărilor elaborate în principal în perioada anilor 1972—1978, selecție ce crează impresia unei unități de sentiment, unei coerențe a viziunii și, implicit, a demersurilor sale. Ceea ce se află sub zodia ocazionalului sau intră în consonanță doar în aspectele exterioare cu datele naturii interioare a pictorului a fost ocolit cu grijă și ca atare se poate afirma că întîlnirea cu această suită de lucrări, care ni se pare că îl exprimă pe deplin pe artist, este revelatoare. Ni se înfățișează acea parte genuină, esențială a activității artistice, nealterată de efortul de a intra în rezonanță cu o tematică aleasă la modul rece, detașat și a cărei desfășurare pe pînză nu are în unele cazuri, cele mai fericite, drept rezultat, în ciuda eforturilor de a intra în rezonanță cu ea, decît lucrări de virtuozitate. Discernămîntul cu care artistul s-a aplecat asupra produselor propriei munci invită, deci, la meditație.

Revenind însă la ceea ce afirmam inițial trebuie să precizăm că valoarea experienței lui Brăduț Covaliu trebuie apreciată cu atît mai mult cu cît ea se manifestă în cadrele unei formulări personale. Ocolind gesticulația vizionară în care s-ar fi putut cădea cu ușurință, — în special în ciclurile ce se vor un veritabil imn al existenței libere a omului în spațiu — ea punctează cu discreție asupra transpunerii pe pînză a acelor structuri ale imaginarului ce se pot constitui în reprezentări de o candoare feerică. Am putea cita în acest sens ciclul **Zburătorii dimineții**, remarcabil ca deschidere ideatică, impregnat de acea tensiune a comunicării trăirii rezultată din stăpînirea mijloacelor. Într-o conjunctură cînd goana după efecte e confundată nu arar cu căutarea originalității, cînd, din nefericire, în istoria artei trebuie să înregistrăm formele (deosebite, este drept, dar lipsite de încărcătura afectivă și ideatică ce a făcut ca arta să se recunoască timp de milenii părtașă la existență) capabile să o transforme într-un ritual (ceea ce presupune și oficianți), pictura lui Brăduț Covaliu este o oază de liniște unde omul se reîntîlnește cu el însuși pentru a încerca să se definească, recunoscîndu-se în alții și în propriile vise. Dincolo de toate implicațiile de meșteșug, pe care nu le mai discut aici deoarece am făcut-o cu alte prilejuri, în această trăire pe dimensiune lirică, mi se pare a rezida valoarea artei lui Brăduț Covaliu.

Grigore Arbore

---

muzică

Structuri sub tensiune emoțională

● Unul dintre tinerii dirijori al căror nume întărește de pe acum tendința de creație originală, de înnoire în arta bagheței, este **Aurelian Bonis**. Structural romantic, preferînd să dirijeze Cesar Franck, Ceaikovski, Grieg, Dvořak, acesta ne-a oferit în recentul concert cu Filarmonica din Ploiești cîteva momente de autentică re-creare a textului muzical. Învolburata „Simfonie a IX-a" de Dvořak a fost rareori atît de viu și dinamic zidită. Ne amintim de pildă Trio-ul gîndit de Silvestri foarte rar, și pe care Aurelian Bonis l-a dirijat într-o conducere mai fluentă a frazei, avînd totuși un aer „gemuțlich", dar conturîndu-se mai clar în variația măsurilor și temnilor din „Scherzo". Un Final impulsionat, vestitor, a oferit un adevărat loc de tempi, de la cele mai lirice oaze la cel mai vitelios tempo de coda, nerenunțînd la o colorată nuanțare. Am notat mai ales frumoasele descrești la viole-celli-basi, fragmentele de teme transmise într-un tot unitar și luminos.

„Divertismentul rustic" de Sabin Drăgoi, lucrare de aleasă valorificare a simțirii muzicale românești, pe care am dori s-o ascultăm mai des, și care ar putea să însoțească în modul cel mai reprezentativ orchestrele noastre în turnee, a primit sub bagheta lui Aurelian Bonis o acuitate ritmică mai presus de caracterul dansant al multor teme. Finețea „Colindului" se poate compara cu o tesătură a cărei, nobilete e scoasă în evidență abia de gestica dirijorală, ca de o broderie.

În ceea ce privește „triplul concert în Do Major, pentru pian, vioară, violoncel și orchestră", op. 56 de Beethoven, acesta a fost construit îndeosebi în ideea preciziei ritmice a contrastelor și dinamicii beethoveniene. De altfel, datorită partenerilor — Daniel Podlovschi, Alexandru Morosanu, Dan Grigore — proiectatele arcuri sonore au fost cu adevărat încărcate de tensiune emoțională.

● În așteptarea unei suite de concerte cu integrala sonatelor beethoveniene pentru vioară și pian, trebuie amintită seara oferită la Conservator, de doi virtuoși ai stilului camerai, **Corina Bura** și **Gheorghe Halmos**. Nu un duo obișnuit, ci realizarea acelui antagonism violent, dorit de Beethoven, traducerea în față a termenului „concertare" („a lupta cu"). Unitatea stilistică realizată din asemenea întrecere a două instrumente total diferite este un rafinament care nu reușește decît puternicelor temperamente artistice.

Grete Tartler

— Știi, omule, reflectă Ovidiu fără să-mi ia în seamă supărarea, citeodată stăm ani întregi și ne întrebăm cum să o scoatem la capăt. Și oricum am suci-o, nu găsim. Apoi, la un pahar de vin unul aruncă trei vorbe anapoda și te lovesc în plin. Atunci îți vine să urli, că aia, ieșirea aia pe care o căutai cu ochii scăpărînd, era prea aproape ca s-o vezi. Prea aproape, mă, ca s-o iei în seamă.

— Ce naiba tot spui?

Ovidiu întoarse scrisoarea pe o parte și pe alta.

— E de la dînsa, vorbi șoptit, arătînd spre fotografie.

Începusem să înțeleg situația.

— Ia ascultă, lenevule — l-am bătut cu pumnul în piept — noi te bocim și tu umbli cu gagici?

— Taci! se supără brusc. Să nu mai scoți „noi"! Să nu te amesteci cu ei!

Sora de serviciu veni la patul nostru și-i întinse un termometru.

— Cu ei am terminat-o. De atunci, de cînd am căzut de pe grindă.

Viri termometrul în sîn și lipi cotul stîng de șold.

— Cum adică? am întrebat și mi-a fost teamă de răspuns.

— Vezi — deveni mai rezonabil — omul cînd are timp de gîndit, păi îi vin prin minte fel de fel. Am stat și le-am pus pe toate cap la cap.

— Ei, și?

— Uite, nu mă ameți cu vorbe. Locul ăla nu-i mai prieste lui Ovidiu. Clar? Subsemnatul simte nevoia de o schimbare. Mare nevoie.

Tăcu. Își făcu de lucru cu perna.

— Și încă ceva, că am văzut că înțelegi greu: mă însor. Hai, nu face ochii ăștia, că nu ești la teatru.

Un bolnav din cameră ne ruga să vorbim mai încet.

— Vrei să ne plimbăm? îmi propuse.

Scoase de sub pat două cîrje lustruite, cu minere de lemn.

— Aici le țin. Nu-mi place să le văd. Era, oricum, de preferat cărucior — oftă. Dar trebuie să fac mișcare, asa spune medicul.

— O să ne luăm cu acte, îmi șoptì pe coridor. Da' să ies întîi de-aici. Copilul are șase anișori. La toamnă merge la școală. M-am gîndit de-acum ce să-i cumpăr. O gentuță — ai văzut, omule, gentuțe din acelea albastre, cu curele să le dai după umăr? Caiete, călimară, un stilou. Mitrița — Mitrița o cheamă, nu-i așa că nu ți-am spus? — zicea să-i luăm un toc, doar nu-i cade coada. Ne-am clorovăit un pic și a rămas hotărît pentru stilou.

Mă privi în ochi.

— Ești invitatul meu la nuntă. Ești primul pe listă, pînă acum n-am invitat pe nimeni încă!

Am vrut să deschid gura, dar mi-a luat-o înainte:

— Dacă zici nu, îți ard o palmă.

— Felicitări, am îngăimat. Mi-ai lăsat cu gura întepenită, nu știu ce să zic...

— Păi ce să zici?

Tăcu.

— Și cu ei, cu ei o rezolv repede. Mă lichidez și le fac așa cu mîna.

Îmi arătă cum avea să le facă.

— În țara asta oricînd găsesc un loc de muncă.

— Sigur, Ovidiule. Însă, poate băieții n-au nici o vină. Glumesc și ei pe seama ta... de cînd în cînd... Și pe seama mea au glumit. Îți amintești cînd mi-au turnat o găleată de apă în cap?

— Lasă, omule. M-am gîndit și la asta. Ei glumesc, dar eu nu mai vreau glume. Nu înțelegi?

Ne-am plimbat pe holul spațios și cînd începu să giflie, ne-am așezat pe o banchetă.

— Mîine plec în concediu, i-am spus.

— Da? Păi, îmi iau zborul pînă vii, rise.

— Vorbește-mi de nevastă-ta, i-am cerut.

— Ce să-ți vorbesc? E nevastă-mea și basta.

— Cum naiba ai cunoscut-o?

— Păi, cum să o cunosc. Stam pe o bancă, alci, pe hol. Doar n-aveam altă treabă. Ea s-a așezat lîngă mine și am intrat în vorbă. Era internată pentru niște arsuri. Apoi și-a făcut ieșirea, dar tot venea pe la mine după-amiaza. Că așa se întîmplă cînd oamenii sînt singuri.

Pe măsură ce vorbea i se aprindeau privirile și întorcea des capul, să poată urmări coridorul pe toată lungimea sa.

— Cel mai important e faptul că — îmi mărturisi discret în timp ce mă conducea la ieșire — ne vom lua cu acte.

Proaspăt venit din concediu, m-am repezit la Ovidiu și l-am bătut pe umăr:

— Ei, cum merge?

Era foarte obosit, sau așa părea. Greu i-am smuls o vorbă:

— Ce să meargă, omule?

— Cum ce să meargă. Mă bucur că n-ai plecat. Așa-s colegii, mai glumesc, nu trebuie musai să ne supărăm...

Molfăi o țigară și se îndepărtă ușor, căutînd chibriturile.

— Hei, ce naiba, Ovidiule. Doar mi-ai spus atîtea acolo, pe coridor. Mitrița ce mai face?

— Dă-mi pace, omule, mă rugă privind pe lîngă mine.

Tudor Scripcaru mă trase de mînecă și-mi făcu semn cu ochiul. Voia să mergem ceva mai departe, să nu fim auziți de Ovidiu.

— Păcat că n-ai fost aici, izbucni în rîs. Acum cîteva zile a venit Oaie cu o tipă. Întocmai ca de sărbători. Să fi văzut ce caraghios era cînd o ducea de mînă — mureai de rîs! A mers gloanț la mester și a prezentat-o.

Tudor ridică bărbia și silabisi.

— „Ea este SO-TI-A MEA". Să fi văzut hohotele dracului, se dădeau ăștia de ceasul morții de rîs! Și cînd s-au pornit pe bețiști, tremurau geamurile, nu alta! S-a tot dus mulerea lui, nu găsea ușa de grăbită...

I-am astupat gura. M-a fixat cu ochi mari și galbeni, dar nu a mișcat pînă ce nu l-am slăbit să-mi iau fața în palme.

— Cică voiau să se ia cu acte, așa-i? m-a întrebat încurcat, apoi și-a făcut de lucru printre cellalți. Soarele pătrundea prin ferestre prăfuite și le furnica spinarea.

petre stoica

Vă jur

Vă jur pozitivele cu existat
aveau pînă și patru roți pozitivele
goneau prin livezi cu mădulei
cpele curgeau firesc peștii cîntau
ora pe vremea moților fiorți
și a cărturarilor sperieți de glorie
acum avem dezamăgire

Toate

Toate absolut toate mai au în lume un sens
odtă timp cît păianjenii să atîrnă grațios
în colier
lor bucățelile cîntă din rîndle blegi
atîta timp desigur cît obișnuitele dicționare
menționează cuvinte precum oțină porumbei
viișoară
și chiar și acei disgrațios cuvînt adevăr
toate absolut toate mai au în lume un sens
dar abandonați stupidul joc de-a baba oarba
atîtul s-ar putea să nă intre un colon în ochi
e numai un cînt din Ana Conneno

Iarna-i departe

Pe toate cuirasatele lumii gloria dansează
deșănțată
anotimpul e înbăiat în benzină
în parfumuri de tei
iarna-i departe pelloanele sunt pline
de somn sfeșnici
învățații croiesc proiecte și mai grozave
și totuși lord Byron nu plînge de frig

Poem grav

Bunicul meu a avut
cele mai frumoase mustăți din lume
și totuși vasul Titanic s-a scufundat

Notații banale

Teroriștii seamănă gloanțe și culeg furunculе
din marile clădiri vine miros de tomate
putrede
aerul otrăvește pasărea apa sufocă peștele
Francisc d'Assisi laudă meciurile de box
metafizica umblă înfășurată în cîrpe
poetul mațăie pe bicicletă

marian drumur

Cîntecul rămas

„Vîrtejul vîrstei și freamătul orașului din zăvoi, mașinile uzine cu boiovani albicioși, strigătele prietenilor stropindu-se în „lacul" din fața micului stăvilar, razele fierbinți și pămîntul rece, suprapunîndu-se peste satul dintre munți și casa părintească șindrilită, pisica din cerdac și cîinele de la poartă, cîrdul de lîngă fîntînă, prunii din fundul grădinii...".

— ...astfel încît duritatea creste iar elasticitatea scade. Dochian, citește ultimul rînd de notițe!... N-ai scris?! Ai impresia că te poți pregăti și fără să fii atent la ore?! Voi avea grijă să-mi amintesc de acest lucru la ora viitoare!... Stai jos: să continuăm!

Băiatul se trînti amărît în bancă și aruncă în buzunar piatra lui albă de rîu, amintirea locurilor natale: Genei se uită pe furiș la el; începu să-și ia. silitor, notițe.

Soneria anunță sfîrșitul orei și-al cursurilor; abia își profesorul și orășenii se repezită spre cuierul cu paltoane: cellalți își închiseră în grabă ghiozdanele și se repezîră spre ușă, să prindă rîul la cantină.

— Ai încurcat-o Mitrică, îi spuse Genel lui Dochian, în timp ce traversau curtea interioară. Să-mi te asculți mie-n sută! Iei un doi!

Un cîntec greu se apropia: se opriră. Închiseră-l să înceteze sore poartă: apoi, trecînd prin urmele umede ale poeurilor, Dochian găsi răspunsul:

— Și-așa tot trebuia să răspund: o să învăț după manual și după un caiet bun și gata! Nu vezi el din nouă pentru cheștii din astea: doar n-am copiat!

Vorbind, își luară tacîmurile la intrare, ofte o tavă cu mîncare și se așezară la o masă liberă peste. Zăngănitul veselei tristite, glasurile voioase ale colegilor, mirosul savuros îl înconjurau ca o ceață protectoare. Înghițind zoriți mîncarea fierbinte, se priveau și se uitau în jur, aruncînd cîte o vorbă, sub ochii pedagogului de serviciu. Cînd terminară, își luară cîte o felie de pîine, pentru după-masă, predară la ferestre tacîmurile și tăvile, apoi se îndreptară spre internat. Pînă la ora patru și jumătate, la începerea meditațiilor, aveau timp să-și ordonească lucrurile și să doarmă.

Se urcară pe mizeria din hol, unde se dezbrăcau scîrțîelile: nu aveau nimic; urcară scările și, ajunși în cameră, își trîntiră gentile pe paturi.

— Gata, spuse Dochian, mă spăl puțin și dorm pînă nu seamă. Să mă lăsați în pace măi, auziți? se adresă colegilor de cameră, care mîncau pîine cu ață, înarmîndu-și în jurul mesei. Măcar un ceas!

Își scoase vestonul și cămașa, își înnodă prosopul la gît, luă săpunul din dulap și plecă la spălător. Din marfea oprită venea pedagogul. Îl salută.

— Dochiane, spune pedagogul, stii unde-i librăria „Eminescu"? Aia de lîngă fierărie, mai încolo de cinematograful „Steagul roșu"?

— Aia de lîngă cinematograf? Știu.

— Să te duci să-mi iei o sticluță de tuș negru: e deschis toată ziua. Îți dau banii cînd te întorci.

Mestr, brunet, privea pe deasupra elevului.

— Dar întîrzii de la meditație.

— Am eu grijă. Mi-o aduci la sală. Îl privi, apoi se bătu peste buzunar, scoase țigările, aprinse una și se îndepărtă.

Dochian își deschise prosopul de la gît și se reîntoarse în cameră. Acolo, dădu cu el de pat.

— Ce te-a apucat? îl întrebă unul.

— M-o trimis Ciorap după tuș, în oraș.

— Nu fii prost, scapi de meditație mă! Că nu mi-a zis mie: nu veneam pînă seara! Mă, prostule!

— Și de învățat cine învață? Tata?!

Se îmbrăcă în stil: cămașă, veston, scurta verde, își numără banii și ieși. Pe coridor, mai erau cîțiva băieți: pe scări, unde nu era nimeni, își scoase piatra albă din buzunar.

— Ai văzut? îi zise. Ai văzut?

O puse la loc și rotunjimea ei îl încîntă. Avea să îasă puțin la ora, în afara cvartalului școlar care-i depărta atît de mult de tot ceea ce lăsase drag în urmă.

În stația de autobuz fusese turnată o movilă mare de beton aburind și doi muncitori o lopătau, întinzînd-o pe toată lungimea refugiului de stație. Sore capăt, cîțiva băieți dintr-a X-a îl înconjurau pe profesorul Merișan. Acesta, slab și înalt, blond, agitat, vorbea vesel cu ei. Dochian privi cu jind. Profesorul Merișan juca baschet cu cei din clasele a X-a, făcuse un cerc țeapăn și se ocupau de un planor... Spera din tot sufletul că la anul îl va avea la clasă. Pe nesimțite, se apropie.

— Practica voastră, zicea profesorul, nu înseamnă numai o materie școlară ci și o deprindere cotidiană. Sînt destui care nu știu dacă un cui se bate stînd într-un picior sau două. Învățați-vă cu munca, să-i cunoașteți mai tîrziu prețul.

Băieții rîdeau.

— Mai bine mai spuneți-ne despre farfuriile zburătoare, ceru unul.

— La mai lăsați-mă cu extraterestrii: sînt destule minuni și pe pămînt care își așteaptă deslegările. Ați auzit despre imprimarea naturală a oscilațiilor?

— Magnetofonul?

— Nu, înregistrarea în minerale, în pietre, vechile solidificări din epocile cînd nu exista fir de viață pe pămînt. Se pare că toate vibrațiile se imprimă după un anume cod. Imaginați-vă un fior de nuntă de la piramide, cu tot ce s-a vorbit lîngă el: columna lui Traian; zidul chinezesc; cîte și mai cîte...

— S-ar auzi tot ce s-a vorbit în lume?

— De la primele răgete de animale: băieți; arheologia ar deveni o știință a sunetului.

— Tot ce am vorbit noi în școală!

— Tot ce-ați răscumpărat: fiți atenți de acum încolo cum răspundeți la lecții, c-o să rîdă străinii mai tîrziu.

Băieții se înveseliră anticipînd: Dochian rămase pensicat, fulgerat de gînduri.

— Dă-te elevule mai încolo că te stropesc. Îi zise unul din muncitorii care lopătau, cărunt și mustăcios. Ești de la școala de colo?

— Da.

— Bine faci: eu n-am avut parte. Nepoții mei da, că au copii mari, cu carte, cu nu. Să fiu în locul tău, aș rupe cartea, ehe! Îți place școala?

— De?

— Am trebuie, să-ți placă.

Sfîrșind, unul autobetonul, coborîră în mijlocul drumului, din mers betonatul. Dnul profesor, băieții se bulucără să se ridice printre oameni. În micșoare, încă geamul din spate. Dochian urmări îngîndurat cum se depărtează parcul din fața școlii.

La librărie, lume multă, mai ales tineret. Cumpără tușul, apoi zăbovi la standul cu cărți. În stradă, își cumpără o citronadă și căută o cofetărie, de unde-și cumpără un pachet de biscuiți. Era frig. Înnoptat și se simțea singur printre trecători, smîrcuri cu gîndurile lui dezordonate vibratile din metre. Se îndreptă spre stația de autobuz.

După coborîre, se opri în parc, lîngă o bancă: aleile erau pustii. Se așeză și scoase piatra lui albă de rîu.

Îi spuse cine era și ce iubea el pe lume, necazurile și dorințele fierbinți, simțind parcă mîinile mamei pe umeri. Își sufla nasul, care-i încurca vocea, și ochii înlăcrimați. Treptat, cuvintele căpătară fond de melodie: simțea că devine o vibrație care comunică, ceva ce se transmite, se imprimă și dăinuie, așa cum credea din tot sufletul. Peste anii în care piatra de rîu consemnase vuietul piriului și foșnetul arinilor, tînetele păsărilor și-ai copiilor care se scăldau, prietenii lui, părinții săi, bunicii săi, TREBUIA să se așternă drumul lui prin școală către viață.

În stația de autobuz nu era nimeni iar grămada de beton fusese nivelată. Mîini neîndemînatice de copii apăsară piatra în masa moale și lăsară cîteva dîre pe suprafața zgrunțuroasă.

virgil mazilescu

pînă și zîmbetul

ea e femeia din vis. Pe cînd străbateam
o zonă alburie lăptoasă prin anii mai tineri
carența și pavăza înțelepciunii o doamne.

și brusc s-a ivit, o gură de aer — ai fi zis,
singele ei de pretutindeni și dintotdeauna.
picioarele ei
ca două lungi strigăte ale morții pe nisip.

și o precizie cu adevărat inspăimîntătoare,
pînă și zîmbetul.

Iulian Olariu: „Compoziție"

sfîrșitul anotimpului

o! poveste a celor vii „a celor încă
nenăscuți" — și astfel
bucată cu bucată mi-au alcătuit existența,
urechea de ciine întinsă în zori pe trei tobe,
lîngă perdeaua
care se ridică, să lovesc repede tot mai
repede
pînă simt eu însumi lovit peste fălci: iată
(se pare) un privilegiu,
să pun curse șoarecilor din cămară, să pun
curse vîntului negru
cîmpiei luminilor reci instinctului rece, să
deschid
ochii, exact în clipa în care nimeni nu se
mai aștepta.

✲ ° ✲

viață moarte viață moarte
pentru că ne-am despărțit pînă acum de o
mie de ori
pentru că ne-am despărțit de o mie două
sute patruzeci și patru de ori
noi nu ne mai putem despărți niciodată
niciodată
oh salvie levănțică lasomie trandafir

coline verzi

în stînga am cuvintele în dreapta puterea
să fie doar a mea să fie doar a tîrîș
pleptănîndu-se
cu lungi mișcări la lumina stelelor să fie
citeodată și mamă
„nu te gîndi la amănunte dragule"
dar nu te mai gîndi la amănunte dragule
nu te gîndi nici la scheunatul inimii pe
vreme de ploaie
nu te gîndi la rotițele desprinse din
mecanismul ancestral
și pleacă departe departe cît mielul este
într-adevăr fiul mielului
departe printre coline verzi și gospodării în
floare
pleacă și lasă-mă într-un urlet într-o pace
fără de margini
nu te gîndi la scheunatul inimii pe vreme de
ploaie
în stînga tu ai cuvintele în dreapta puterea

ion lilă

Așteptare

Bate vîntul în mingile de fotbal ale amiezii
O frunză roșie a căzut pe pian.
Te aștept, ceasul de pe mînă e
o luminare de gheață.
Va veni iarna, cu zăpada
Strivită între mașinile ceasornicelor.
Răul din lume nu vine de la animalele
Albe și blînde născînd pe lîngă noi
Mă duc pe cîmp, caut
Floarea aromată a finalului.

Haina

Trainică este haina pe care o port
Fiindcă tu ai cusut-o cu ață albă
Pot să o recunosc dintre a mea și una
Este povestea poveștilor
Nu trece prin ea nici o picătură de apă
Pot sta sub valurile mării pînă la ziuă
În fața ta,
Și vei vedea atunci haina albind
Nu va mai fi nici o haină ca a mea
Nici o haină nu va fi ca haina mea
cusută de tine
Cu ață albă
Cu un fir de ață albă ca un fir de apă
Care nu se destramă niciodată
Un fir de ață albă din rochia ta
Care mă acoperă
Care se strînge ca o umbrelă
Care este marea.

Tamburine

Oceanul împrospătat de răsuflarea peștilor
Cîmpiile verzi păscute de stele
Prospețimea munților acoperiți cu
Aceeași zăpadă de mii de ani.
Din cauza oglinzilor
A ochilor lor luciși
Ne acoperim cu veșminte trupul și sufletul,
Cu cuvinte,
Cuvintele, aceste tamburine ale solitudinii.
Construim orașe strălucitoare și
mîndre de zidurile lor.

---

radio

Primăvară

● **Ajax**, tragedia lui Sofocle, s-a reprezentat la radio într-un spectacol realizat cu o deosebită adecvare a sugestiilor sonore (Timuș Alexandrescu, Tatiana Andreicic) și într-o concepție regizorală luminată (Corneliu Dalu). Spațiul spiritual al piesei antice a fost formulat fără ostentație și grandiloevență, dar în același timp tonul unei familiarități nivelatoare. O construcție făurită cu meșteșug, expresivă și pîlduitoare, conformă unor reguli și unei morale, un cristal limpede, păstrînd în sine și revelația, dar și enigma omenescului. O excelentă echipă de actori (Silviu Stănculescu, Gina Patrichi, Simona Bondoc, Ion Marinescu, Ion Caramitru, Șt. Mihăilescu Brăila ș.a.) a avut, firește, contribuția esențială în evocarea acestei umanități conștiente, cu demnitate, de condiția ei. Undele lirice ale textului au fost bine puse în valoare.

● La rubrica de **Arte frumoase** am avut plăcuta surpriză de a-l asculta pe Dan Hăulică vorbind despre expoziția lui Ion Gheorghiu. Promptitudine publicistică: emisiunea respectivă a fost practic transmisă în ziua în care a avut loc vernisajul. Comentariul revelator al criticului Dan Hăulică a avut darul să creeze cu adevărat pentru ascultător himera unei lumi a formelor, să evoce sensul vast al unui univers plastic ce se dovedește, într-un mod atît de special, riguros dar prolific, cristalizat în acele sinteze după un ritm egal și profund, infinit nuanțat. În aserțiunile despre plastica lui Ion Gheorghiu, fanion cu finețe, s-a țesut și sugestia lecției superioare pe care o implică o viață dedicată artei, efortul de construcție al artistului. Ceea ce a sporit, iar, impresia acestei audiții a fost tonul firesc și cald, simpatetic în sensul cel mai bun, al considerațiilor. Observația o facem aici fiindcă, prin contrast, ni s-a părut uneori că paginile radiofonice dedicate artei pierd prin tratarea formalistă și „neinsuflețită", sau falș insuflețită, în care sînt concepute. Sigur, nu orice emisiune (de arte plastice, în cazul de față) poate fi o sărbătoare — sîntem deci bucuroși că, din cînd în cînd, rubrica **Arte frumoase** știe să ridice mult ștacheta.

● Ne-a atras atenția și **Octave**, de simbăta trecută, emisiune realizată de Gabriela Gaciu. Comentarii interesante, audiții și mai interesante, mai ales Messiaen și Jolivet, în piese ce folosesc undele Martenot. Cum mai spuneam cîndva aici, cred că ar trebui urmărit cu mai multă îndrăzneală un program de educație muzicală în favoarea muzicii simfonice moderne, și la ore mai puțin tîrzii, (cum este cazul **Octavelor**).

● Excepționala **Fonotecă de aur** a transmis înregistrări cu și despre Alexandru Philippide, într-o foarte rotundă dedicație radiofonică aniversară.

Ioana Ieronim

---

plastică

Lirismul imaginii

Pictura lui Brăduț Covaliu stă tot mai decis în anii din urmă sub semnul tentativei de a imprima o pregnantă liricitate imaginii. Această tentativă a artistului este subliniată în actuala expoziție de la sala Dalles de o selecție riguroasă a lucrărilor elaborate în principal în perioada anilor 1972—1978, selecție ce crează impresia unei unități de sentiment, unei coerențe a viziunii și, implicit, a demersurilor sale. Ceea ce se află sub zodia ocazionalului sau intră în consonanță doar în aspectele exterioare cu datele naturii interioare a pictorului a fost ocolit cu grijă și ca atare se poate afirma că întîlnirea cu această suită de lucrări, care ni se pare că îl exprimă pe deplin pe artist, este revelatoare. Ni se înfățișează acea parte genuină, esențială a activității artistice, nealterată de efortul de a intra în rezonanță cu o tematică aleasă la modul rece, detașat și a cărei desfășurare pe pînză nu are în unele cazuri, cele mai fericite, drept rezultat, în ciuda eforturilor de a intra în rezonanță cu ea, decît lucrări de virtuozitate. Discernămîntul cu care artistul s-a aplecat asupra produselor propriei munci invită, deci, la meditație.

Revenind însă la ceea ce afirmam inițial trebuie să precizăm că valoarea experienței lui Brăduț Covaliu trebuie apreciată cu atît mai mult cu cît ea se manifestă în cadrele unei formulări personale. Ocolind gesticulația vizionară în care s-ar fi putut cădea cu ușurință, — în special în ciclurile ce se vor un veritabil imn al existenței libere a omului în spațiu — ea punctează cu discreție asupra transpunerii pe pînză a acelor structuri ale imaginarului ce se pot constitui în reprezentări de o candoare feerică. Am putea cita în acest sens ciclul **Zburătorii dimineții**, remarcabil ca deschidere ideatică, impregnat de acea tensiune a comunicării trăirii rezultată din stăpînirea mijloacelor. Într-o conjunctură cînd goana după efecte e confundată nu arar cu căutarea originalității, cînd, din nefericire, în istoria artei trebuie să înregistrăm formele (deosebite, este drept, dar lipsite de încărcătura afectivă și ideatică ce a făcut ca arta să se recunoască timp de milenii pătășă la existență) capabile să o transforme într-un ritual (ceea ce presupune și oficianți), pictura lui Brăduț Covaliu este o oază de liniște unde omul se reîntîlnește cu el însuși pentru a încerca să se definească, recunoscîndu-se în alții și în propriile vise. Dincolo de toate implicațiile de meșteșug, pe care nu le mai discut aici deoarece am făcut-o cu alte prilejuri, în această trăire pe dimensiune lirică, mi se pare a rezida valoarea artei lui Brăduț Covaliu.

Grigore Arbore

---

muzică

Structuri sub tensiune emoțională

● Unul dintre tinerii dirijori al cărui nume întărește de pe acum tendința de creație originală, de înnoire în arta baghetei, este **Aurelian Bonis**. Structural romantic, preferind să dirijeze Cesar Franck, Ceaikovski, Grieg, Dvořak, acesta ne-a oferit în recentul concert cu Filarmonica din Ploiești cîteva momente de autentică re-creare a textului muzical. Învoiburata „Simfonie a IX-a" de Dvořak a fost rareori atît de vie și dinamic zidită. Ne amintim de pildă Trio-ul gîndit de Silvestri foarte rar, și pe care Aurelian Bonis l-a dirijat într-o conducere mai fluentă a frazei, avînd totuși un aer „gemütlich", dar conturîndu-se mai clar în variația măsurilor și tempilor din „Scherzo". Un Final impulsionat, vestitor, a oferit un adevărat loc de tempi, de la cele mai lirice oaze la cel mai vitelios tempo de coda, nerenunțînd la o colorată nuanțare. Am notat mai ales frumoasele descrestări la viole-celli-basi, fragmentele de teme transmise într-un tot unitar și luminos.

„Divertismentul rustic" de Sabin Drăgoi, lucrare de aleasă valorificare a simțirii muzicale românești, pe care am dori s-o ascultăm mai des, și care ar putea să însoțească în modul cel mai reprezentativ orchestrele noastre în turnee, a primit sub bagheta lui Aurelian Bonis o acuitate ritmică mai presus de caracterul dansant al multor teme. Finețea „Colindului" se poate compara cu o țesătură a cărei, noblete e scoasă în evidență abia de gestica dirijorală, ca de o broderie.

În ceea ce privește „tripluul concert în Do Major, pentru pian, vioară, violoncel și orchestră", op. 56 de Beethoven, acesta a fost construit îndeosebi în ideea preciziei ritmice a contrastelor și dinamicii beethoveniene. De altfel, datorită partenerilor — Daniel Podlovschi, Alexandru Morosanu, Dan Grigore — proiectatele arcuri sonore au fost cu adevărat încărcate de tensiune emoțională.

● În așteptarea unei suite de concerte cu integrala sonatelor beethoveniene pentru vioară și pian, trebuie amintită seara oferită la Conservator, de doi virtuozi ai stilului cameral, **Corina Bura** și **Gheorghe Halmos**. Nu un duo obișnuit, ci realizarea acelui antagonism violent, dorit de Beethoven, traducerea în fantă a termenului „concertare" (...a lupta cu"). Unitatea stilistică realizată din asemenea întrecere a două instrumente total diferite este un rafinament care nu reușește decît puternicelor temperamente artistice.

Grete Tartler

atelier literar
poșta redacției

AL. HORIA : Ne bucură efectele favorabile („interne și externe") ale „Argumentului" publicat și urmărim cu plăcere și interes frămîntările dv. în jurul „aventurii poetice" în „arena resantă dezbaterea din scrisoare, în acest sens, ca și „războiul" axiologiei umane" (foarte inteciudat cu prietena dv., poeta în problema „sufletului" și a „ieșirii din omenesc" — sperăm să aveți, într-o zi, satisfacția multiplă de a pierde acest „război" ! Firește, însă, dincolo de interesul incontestabil al „teoriei", se iveste încă unul, imperios (și desigur, mai puțin tolerant...) în legătură cu rezultatele ei „practice". Ne bucurăm să băgăm de seamă că prima „șarjă" (dacă aceasta este ? — respectiv, „Aventura percepției") nu lasă nimic de dorit, ci, dimpotrivă, deschide perspective din cele mai bune. Rămînem, deci, în continuare, pe recepție. (În privința „întîlnirii" de care vorbiți, idee care ne-a vizitat și ispitit adesea, veți observa și dv. că lunga și greaua iarnă s-a prelungit dincolo de speranțele și răbdarea noastră !...).

V. VIDRIAN : În primul plic, pagini rigide, mate, atinse de prețiozitate și calofilie, un fel de „studii" didactice, discursive, fără emisie. Mai însuflețite, „Refren I", „Autoportret". În al doilea, deși retorismul didactic n-a dispărut cu totul, e un reviriment al energiei lirice, mai mult aplomb, și putere de iradiație, patos, etc. Pe scurt, mult mai bine decît în primul, mai ales în 1, 3, 5.

A. ALBU : Plafonare, manie- calofilie, pagini clorotice „mingiie" mereu aceleași cuvinte, în compuneri palide, fără pigmenți, fără freamăt. Ceva mai bine (dar...), în „Întîi contur de umbră", „Dacă seamăn".

SUFIX : Dezamăgitoare vești, în cele două plicuri : pagini de confecție căznită, neinspirată, care nu „decolează", lucru manual lipsit de vlagă, lirică, sec, indiferent. Ceva, în „Pîndă".

B. PĂCUREȚEANU : Scrieți mult prea mult, cheltuiți prea multe vorbe (și în scrisori, și în versuri) și acest irezistibil diluviu antrenează o mare cantitate de mîl și alte aluviuni impure (citește : locuri comune, banalități, vorbe goale, etc.). Textele sînt diluate, lungite inutil, și rarele fulguranții lirice se pierd înecate în șuvoiul vorbelor parazitare. În lumina acestei situații (despre care de altfel, am mai vorbit și altădată), înfriguratele dv. demersuri și proiecte (trei plachete de versuri prezentate simultan la concursurile de debut, cîteva romane în lucru, etc.), par lipsite de simțul realității, al măsurii, lipsite de seriozitate, destinate unor triste, previzibile eșecuri. E cazul să reflectați serios și să trageți concluziile care se impun. (Din ultimele plicuri, spre regretul nostru, n-am putut reține nimic).

MELIZANDA : Sînt pagini de început, se pare, judecînd după unele semne ale lipsei de experiență, după unele nesiguranțe stilistice. Dar e vorba de o remarcabilă sensibilitate, de o promițătoare capacitate a vibrației, de un răsunet caracteristic al vorbelor și imaginilor, care înseamnă tot atîtea premise favorabile pentru un itinerar liric. Există de pe acum (în cele două plicuri), unele pagini reușite, care oferă reale motive de speranță : „Dăruire", „Uită !" „Sînt răscumpărată", „Niciodată prea tîrziu", „Boemă", „Vînd" (demnă de toț interesul !), „Lacrimă". Mai trimiteți și alte lucrări (și o notiță biografică, o semnătură definitivă, o poză).

I. ENACHI : Compuneri de efort, „la rece", literaturizate insistent, artificial, lipsite de vibrație (inclusiv „Abisalom"). Ceva mai cursivă și mai insuflețită, „Fereastră".

D.-M. SAVA : Lucruri demne de atenție, deși conținutul e încă fragil, nesigur, fără prea multă experiență („Parodie", „Timp", „Cîntec de despărțire", „Cules", „Iarbă curată", „Iarnă" (minus versul 4, strofa 1, gratuit, sec, disarmonic). Sînt perspective bune, fără doar și poate.

NINA CERANU : Spirit de observație, niței umor, dar destulă nesiguranță în construcție și redactare.

G.M. BUCOVICIOR : O nouă „șarjă" trecută printr-un „control de calitate" neatent și lipsit de exigență. Ceva mai bine : „Stare", „Bucurie", „Nu rideți".

Emil Ioan, N.I. Veronca, Radu Dragomirescu, Lapal, Șerban Vasile Honi, Ioan Culcea, Dinu Ion Constantin, Iulian Drăghici (același lucru și pentru **Rozmarin, Iulian Delabrebina, Ilion Drăghici, Iulian Nedeanu** și oricum ați mai semnat). **Nicolae Munteanu, Mirona Mihai, Iulian Miclău, I. Tătuc, P. Măgură, M. Virtopeanu, Florentina Ileana, Dumitru Virlan, Radu Tomșa, Boșco Alexandria, Gh. Răcășanu, Dan Cristian, Daniel Stelaru, Dan Dumitrescu, Dragomir Elena, Gabriel Dorobanțu, Stela Costea, Mitică Stoica** („scorburi... imi încălzește cugetul" ?!...), **Aurel Dico** (ceva, în „Zodia muribundului"), **Irina Dimitriu, Günter Seiler** (versuri), **Gh. Scântea, Doru Aliontе, Doina Suciu, Ec. Lupșl, I. Apusan, C. Alcestis, G. T. Iulian, Ioan Ifrim, Sterian G., Gh. Lupăștean, Cristince :** Încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N.B. Manuscrisele nu se înapoiază.

Cum să sting ?

Cum să sting
îndoiala mereu crescîndă
a valurilor ?
Mi-ar trebui un foc
mare cît marea.
Iar în sufletul meu,
focul e încătușat încă
în boboci fierbinți
dar nu incandescenți.

NONA TROC

Bilciuri

Copilăria mea
arsă în focul de toamnă
pe micul ogor.
Bilciuri ! Bilciuri ! Bilciuri.
Și nici un șopron unde
să m-ascund împreună cu caii.
Nu știu pe care pămînt calc,
Țin pîinea cu toată mîna
Sînt, împotmolită la mijlocul
orașului,
între oameni — ziua
între stele — noaptea și întotdeauna
atunci cînd stai și privești
de pe mal.

MARIA CONSTANTIN

Poet pe planetă

Pe cînd manezile-și vînd strălucirea
pentru-un cîștig umil
și florile la reverele hainelor
ridiculizează așteptarea
mie mi se tînguie-n singe cerul
fără încredere ;
pe cînd în secolul XX
ațîții induioșați cedează instinctelor
și rabatii-și frămîntă crelerii
lîngă femeia care vă zdruncină nervii
pe mine mă acrotește respirația
trandafirului cu mireasma robustă
de plictis ;
în timp ce indispozițiile intră
în atenția savanților
și n-auziți cum spaima scurmă
în oasele copiilor silindu-i să tacă ;
pe cînd privighetorii l se taie de pe listă
cîntecul
și disperarea amenință un univers recalcitrant
mie-mi rămîne ceasul în urmă ;
pe cînd otrava-și păstrează încă
gustul cinstit
și ochiul renunță să se-acopere-n somn
mie-mi bîrfesc ingerii frămîntările
și-mi fac un semn dulce pe frunte.

TEODOR ROȘU

Desene de Aurel Ștefan Alexandrescu

Mama e mireasă

Vacile pe dealuri, fabrici mari de lapte
Mai pasc iarba dulce mirosind a serum
În livada toamnei fructele sînt coapte
Curg peste cîmpie șerpi imenși de fum
În ogrăzi albastre luminează prunii
Candele aprinse seara de-o mireasă
Taie mama pîinea cu un colț al lunii
Și o pune caldă pruncilor pe masă
Tata se întoarce de la cîmp și coasa
Taie-n două cerul, aripă subțire
E tîrziu, e noapte, e departe casa
Mama e mireasă, tata va fi mire.

RALEA V. ROSIM

Mă nasc azi

Cu gîndurile mototolite,
iată mă nasc pentru a doua oară
cu o coroană de spini
pentru cine pășește numai cu pași albi
prin realitate,
pentru cine preferă să se spînzure de iluzii
vetuste,
pentru cine-și închide pleoapa
să distingă mai bine ce spune o trîmbiță
ruginită,
frumos, cu un prisos de bunătate
pentru cine refuză să asculte
coasa morții fișiindu-i pe la tîmple
oricui

TRAIAN ȘERBU

Urmînd realul dincolo de mișcare

închipuind
lungi itinerarii prin istorie
itinerarii fără a aduce moartea
reconstituind putreziciunea unor secole
infernale
dincolo de care

tînăr popor
împărtășeam soarta imperiilor multinaționale
multă vreme siliți să ne cumpărăm libertatea
alteori energici fără s-o mai posedăm
români numai în represalii și morminte
deși ne simțeam pretutindeni acasă
în Ardeal, în Bucovina sau Banat.

un popor înainte de toate
în Nord ca și în Sud.
vorbind aceeași limbă
cu mult mai puternică decît țara

un popor
care n-am învățat revoluția de la alții

un popor tînăr
pentru care azi istoria e un tînăr
care trebuie să cîștige bine
în oricare întreprindere din țară

în pădurile din nord
în rafinăriile prahovene
în combinatele Olteniei
sau în Banat

pretutindeni
amintindu-ne ceea ce am fost.

ION MONORAN

Inimi de carton

Ei sînt printre noi
îi cunoști după lacrimile purtate în acte
după dinții de aur lucind în întuneric
după frunțile albe, ștampilate pe riduri

Ei pot ucide cu vorba, cu mașina de scris,
cu ușa de stejar, cu oglinda retrovizoare,
ei sînt așezați pe tronuri de platină
și ard dumnezeiește cînd presupun idei
li voi lovi pe rînd, la colțuri de stradă,
cu pumnul în inima lor de carton voi lovi.

Pe asfalt, copilul teribil schițează
un scaun electric...

VALERIU DRĂGUȘINU

Hermeneutică și semnificație la Mircea Eliade

Urmare din pag. 1

nificațiile la rîndul lor obligă la repetiții, la întoarceri **ab origine**, la arhetipuri.

Hermeneutica devine în această perspectivă nu mai puțin o creație originară și spontană a spiritului. Ea postulează, deopotrivă existența unui sens al spiritului, fundează un univers spiritual inteligibil, actualizează o posibilitate latentă de interpretare, urmată de un efort neîntrerupt de interpretare. Ea are, în esență, aceeași origină primordială : apariția primei semnificații este însoțită în mod inevitabil de prima sa interpretare. Cu alte cuvinte, orice semnificație dobîndește **ab initio** un înțeles comunicat, acceptat și validat. Situațiile existențiale presupun în același timp un conținut de semnificații, urmat de descifrarea acestui conținut de semnificații. Dovadă că toate miturile și hierofaniile sînt însoțite de interpretări tradiționale, foarte vechi, atestate istoric, că toate „secretele" antice ascund un sens, stimulînd totodată interpretarea acestui sens : cazul clasic al misterelor din Eleusis.

Se poate deci afirma — și Mircea Eliade o și spune — că impulsul descifrării, al descoperirii de semne și semnificații este ontologic, esențial, că „singurul sens al existenței este de a-i găsi un sens". Formulă aparent paradoxală, de tinerețe, reluată și dezvoltată ulterior sub formă de variațiuni pe aceeași temă. Peste tot se regăsește aceeași concepție fundamentală privitoare la necesitatea de a trăi într-un cosmos inteligibil și semnificativ". Spiritul uman nu poate funcționa fără convingerea existenței unei realități ireductibile, esențial-semnificative : „Este cu neputință să ne imaginăm cum conștiința ar putea să apară fără să confere o **semnificație** impulsurilor și experiențelor omului". Umanismul acestei concepții este evident și el nu poate fi indeajuns subliniat : „Nesemnificativul îmi pare antiuman prin excelență. A fi om înseamnă a căuta semnificația, valoarea, a o inventa, a o proiecta, a o reinventa". Nimic deci mai legitim decît de a vorbi de existența lui **homo semnificans** chiar la nivelul mentalității arhaice : „Dacă ne dăm silința să pătrundem sensul cel mai profund autentic al unui mit, al unui simbol arhaic, nu putem să nu ne dăm seama că acesta reprezintă actul de cunoaștere al unei anumite situații în cosmos și că în consecință, acesta implică o poziție metaforică".

Privită din acest unghi, hermeneutica devine o disciplină umanistă prin excelență. Ar fi greșit să se creadă că izvorul său direct este ontologia și hermeneutica existențialistă de tip Heidegger, Gadamer, Ricoeur, chiar dacă aceasta din urmă confirmă din plin teza lui Mircea Eliade. Îndrăznim să afirmăm că ea este scoasă din însăși interpretarea directă, nemediată, a mentalității arhaice, din contactul imediat, sistematic cu totalitatea textelor și documentelor specifice acestei mentalități. Generalizarea care vine la sfîrșitul unei profunde și îndelungi intimități, la capătul unui lung proces de analiză și inducție. Ontologia lui Mircea Eliade este în mod esențial obiectivă, textualizată, istorică. Am fi înclinați să spunem : chiar antispeculativă, în sensul că ea nu pleacă de la principii și postulate dogmatice, metafizice, ci de la fapte și documente riguros controlabile.

Profundă, ascunsă, absolută, sacră, adevărata semnificație este în același timp — din toate aceste cauze — „virtuală", deci „multiplă", polivalentă. Mircea Eliade insistă în numeroase împrejurări și de mult timp asupra acestui fenomen care a devenit — prin vulgarizare — unul din locurile comune actuale ale „noii critici". Dacă pentru Roland Barthes toate interpretările coerente sînt „valide", pentru Mircea Eliade toate semnificațiile sînt adevărate, în cadrul unei virtualități deschise, desfășurată pe multiple planuri de referință : religioasă, dar și psihologică, psihanalitică etc. Descoperire personală ? Redescoperire, în orice caz, prin însăși forța evidenței, căci doctrina polivalenței semnificațiilor are o foarte veche ascendență. Mircea Eliade citează el însuși o tează specifică logicii indiene jaina : „doctrina punctelor de vedere" (**nayaváda**). Poate fi asemănită la fel de bine, teoria confucianistă **tcheng-ming**, teorii eline : Prodios, Platon, Epicur etc. Tipurile medievale ale interpretării : literal, alegoric, moral, anagogic, corespund pe rîndul lor unei împărțiri semnificații, unei polisemii așa zicînd cuadruple. Dacă există un efort hermeneutic constant de a stabili „denumirile corecte", de a defini semnificațiile exacte, acest fapt se datorește tocmai permanenței imaginații semantice a umanității, bogăției inepuizabile și contradictorii de semnificații atît de specifică spiritului uman.

Este cazul a insista puțin asupra acestor constatări — deoarece Mircea Eliade vorbește de „neistovita... polivalență" a semnificațiilor, cu mult **înaintea** vogii actuale a „noii critici". Paralel cu această direcție, dar în mod cu totul independent de ea (pe care dealtfel o precede și o confirmă în acest domeniu prin analize specializate, mai stricte, mai tehnice și deci mai convingătoare). Mircea Eliade pune din plin în lumină „simultaneitatea" sensurilor unui simbol, fenomen religios, principiu metafizic, „mister" : **coincidentia oppositorum**, de pildă, care traduce voința integrării și transcenderii unui mare număr de opoziții, polarități, dialisme coexistente în același „text".

De unde două constatări pe deplin îndreptățite : 1) „Nici o hermeneutică nu este excesivă", fiind legitimă de orice descoperire posibilă de semnificații ; 2) Hermeneutica este de fapt inepuizabilă, deoarece semnificațiile — prin ele însele inepuizabile — sînt prin definiție polivalente : deschise, simultane, „suprapuse", „supraetajate", dispuse pe mai multe nivele, pe mai multe registre. Căci semnificațiile religioase nu sînt niciodată „pure". Un fenomen religios (constatare valabilă pentru toate categoriile de fenomene) este în același timp și un fapt istoric, sociologic, cultural sau psihologic, pentru a nu menționa decît aspectele sale mai importante. Deoarece nu există concepții religioase pure nu există nici semnificații religioase pure. Ceea ce duce la constituirea unei hermeneutici plurale aplicabilă fiecărei semnificații în parte, rezultat al coexistenței sensurilor religioase, istorice, sociologice, culturale, psihologice etc., în unul și același document semnificativ. Toate semnificațiile se nasc și se depun sub formă de aluviuni, în straturi succesive. Sensul nou (creștin) nu anulează cel vechi (politeist). Sensurile vechi, ancestrale, nu dispar, nu sînt distruse, ci sînt doar aglutinate, integrate sau absorbite în compoziția unor noi sinteze, procese semnificativ augmentativ. Noile semnificații sînt consecința unor noi „prises de conscience". În sfîrșit, o ultimă notă caracteristică a semnificației : orice semnificație profundă are „frumusețea", „noblețea", deci valoarea sa. Descoperirea unei semnificații echivalează cu descoperirea și consacrarea unei valori.

Descifrări lucide

Urmare din pag. a 2-a

Analizînd „revoluția copernicană" de demolarea mitului antropocentric pe care și-o asumă poezia bacoviană, Dinu Flămînd explică și lirica modernă a impersonalizării, polemizînd cu critica, ce vehiculează concepte improprii ca „spontaneitate" și „sinceritate", într-un virtual pro-domo și penetrant portret al poeziei contemporane — lirică a măștilor, bazate pe heterogenia eului Capitolele **Degradarea tragicului** și **În sistem de menipee** folosesc într-un edificiu critic propriu sugestii din Ion Negoițescu, J.P. Richard, R. Barthes, Bahtin, J. Starobinski, T.S. Eliot. Analiza **Cimpului social la Bacovia**, remarcabilă, polemizează cu ideea tragicului ce-ar eșua la porțile Orientului infirmînd interpretările sociologizante și concluziile unei lecturi oarbe la adevărata semnificație și valoare a filonului social, din volumele **Cu voi** și **Stanțe și versete.** Afirmația făcută aici despre Macedonski nu se susține. Capitolele privind **Organizarea spațiului, Gestul, Alegorizarea** — cele mai dense — scot la lumină viața celulară a creației prin interesante observații de teorie, poetică și semiotică literară, ce susțin structura fundamental expresionistă a poeziei lui Bacovia, cu dese apeluri semnificative la pinzele expresioniste. Analiza microscopică a poeziei, cerută de R. Jakobson, eliberează valori ce nu se văd cu ochiul liber, ținînd de substanța și nu de detaliile creației. Apetența teoretică și abstractizantă nu funcționează în gol ci recuperește viața concretă, totalitatea pulsațiilor poemului adică și altceva decît procesualitatea simbolurilor, dinamica senzațiilor și mersul ideii. Dinu Flămînd înțelege că poezia are nevoie pentru a fi trăită intelectual atît de „ochiul novice" (Ruskin) cît și de cel „spiritual" (Friedlander) concepîndu-și introducerea la Bacovia și ca o înzestrare a cititorului cu cîteva chei moderne, ce pot deschide poezia : psihologia creației și-a receptării, statistica (Sanda Golopentia-Eretescu), psihanaliza (C.G. Jung, Charles Mauron), etnologia gestualității (Ray Birdwhistell, Pierre Oléron), semiotica (J. Kristeva). Există în acest volum o profuziune de idei critice, ce trebuie exploatate în continuare. Fervoarea și violența analizei de denudare și forare a misterului creației sînt ascunse de răbdarea expectativei și emoția stîrnită rațional, a celui ce așteaptă să prindă chip, în baia de acizi, apoi în sala de proiecție, zborul unei ființe aptere, neînaripate. Căci într-adevăr opera lui Bacovia este o paradoxală **Victoria** apteră, privată de însemnele vizibile ale zborului ca acea statuie a Victoriei, lipsită de aripi pentru a rămîne la Atena.

REVISTA STRĂINĂ

● **UNA DIN CELE MAI INTERESANTE EXPERIENȚE EDITORIALE** din ultimele decenii din Statele Unite, pe linia poeziei experimentale, o reprezintă colecția „Burning Deck", cu două cărți și șase așa numite „pamflete poetice" în fiecare an, începînd din 1961. Criticul Bill Katz scrie în „Library Journal" : „Apariții pentru toți cei care sînt interesați în mixtura dintre tiparul frumos și poezia excelentă". În anul editorial curent, printre alte apariții, **Burning Deck** recomandă cartea Barbarei Guest, „The Countess Mineapolis" : „...Una dintre cele mai bune poete... o imagistică puternică, un sunet limpede, lumea văzută cu claritate, iar imaginile acestei vederi topite într-un întreg fluent. Dintr-o cunoaștere experimentală a dadaismului și suprarealismului, s-a îndreptat spre crearea propriului său lirism". Adică spre limpezime. Elogiu mai mare nici nu se putea.

● **ALAIN GINSBERG**, poetul rebel al generației beat și buddhistul inspirat al anilor din urmă, s-a mărturisit, de curînd, un convertit la valorile tradițional-burgheze și la succesul sigur. Prilejul i-a fost oferit de o lectură publică în Brooklyn, unde a compus, de circumstanță, pe teme oferite la întîmplare, din audiență. Personajele cele mai proeminente ale serii erau cumpărătorii de alimente, majoritatea casnice din cartier, rătăcite printr-un super-market. De ce să nu lucrăm pentru toată lumea ?, se întreba poetul. Adică de ce să nu cîștigăm bani de la toată lumea, cu negustoria noastră de cuvinte.

● **JAMES JOYCE A ILUSTRAT**, în prima jumătate a acestui secol, tipul scriitorului poliglot, capabil să mînuiască cu aceeași ușurință, oral și în scris, mai mult de cinci limbi europene. Cea din urmă dintre marile sale construcții romanești este, de altfel, expresia unui limbaj creat prin compunerea cuvintelor din mai multe limbi, întrebuințate cu frenezie de acest veritabil geniu verbal. O adevărată preferință a manifestat însă întotdeauna marele scriitor irlandez pentru limba italiană, în care a scris cu voluptate. Nu întîmplător, reședința sa permanentă a fost la Trieste, centru cosmopolit, cu dominantă italiană. Textele sale în limba lui Leopardi sînt însă mai puțin cunoscute. De curînd, ele au fost adunate și publicate de o mare casă de editură constituind delicioi acestei rafinate confrerii la care (participă) admiratorii autorului lui **Ulysses.**

● **MARELE POET SENEGALEZ** Leopold Sédar Senghor a pus în circulație un concept antropologic prin care a încercat să definească o atitudine culturală majoră, numind-o „negritudine". Dincolo de tradițiile africane vigurоase și luxuriante ale literaturii negrilor, există o întreagă mișcare artistică înglobînd scriitori din Statele Unite, Africa, și mai multe insule din Caraibe, a cărei expresie se găsește în revista **Obaidian**, tinzînd spre configurarea unei viziuni comune, a unei determinări în egală măsură caracterizată prin tradiții proprii, cît și prin minuirea limbii engleze într-un mod particular, pe baza tradițiilor celor mai pure ale marilor scriitori de culoare. Notăm cîteva dintre cele mai prestigioase nume care participă la mișcarea de la **Obaidian** : Kofi Awonor, Roseann P. Bell, Oscar A. Brouse, Lloyd W. Brown, Joseph Bruchac, John Henrik Clarke, Arthur P. Davis, Michael Dei-Anang, Charles H. Roweel, Saundra Towns, Darwin T. Turner, Ron Welburn, și alții.

● **HARRY MATHEWS**, cunoscutul romancier, autorul **Conversației și a Scufundării stadionului Odradek** publică 52 de pagini de poeme sub titlul : **„Impresille unui proces"**, despre care John Ashbery scrie că reprezintă „o alchimie care se desfășoară perfect". Adică, o textură rafinată de imagini care exprimă cu precizie volutele nesfîrșite ale unei imaginații riguros controlate.

● **FRANCISCO PEREZ**, poetul ecuadorian de circulație universală, aduce în peisajul culturii latino-americane imaginea artistului profund angajat în viața publică, atît prin opera sa directă și cu impact imediat, cît și prin activitatea de constructor de opinie, ca ziarist și editor. N-ar fi nimic neobișnuit, dacă destinul său nu ar demonstra încă o dată cunoscuta distincție dintre acțiune cu finalitate socială precis configurată și acțiunea de dragul acțiunii, care eșuează în dezordine și haos anarhic. Poetul trebuie să fie o voce responsabilă, revolta sa trebuie să amelioreze soarta oamenilor, într-un mod tangibil renunțînd la crearea de fantasme imposibil de atins. Idealurile promovate în versul poetic a lui Francisco Perez sau apărate cu vitriolul gazetarului pamfletar definesc o poetică majoră și o conduită socială exemplară.

● **ARTA NORVEGIANĂ** își exprimă încă o dată în mod strălucit mesajul printr-o bogată expoziție itinerantă pe continentul nord-american. Cu pregnanță sînt subliniate de către toți criticii de specialitate cele cinci lucrări ale lui Edvard Munch, dintre care două sînt mai puțin cunoscute iubitorilor artei acestui mare neliniștit al nordului. Este vorba de lucrări în care anxietatea imagistică și tensiunea aproape insuportabilă a culorilor sînt calmate de o viziune, am spune, optimistă, dacă nu ni s-ar părea abuziv acest cuvînt în contextul artei lui Munch. Sînt lucrări cu perspectivă stenică, din epoca cînd Munch își găsise un relativ echilibru interior.

● **TINERII SCRIITORI DIN R.P. UNGARĂ** manifestă un interes predilect pentru reinterpretarea unor teme tradiționale și schimbarea de sens a structurilor culturale tradiționale. Criticii au remarcat prospețimea noilor interpretări și lipsa de timiditate în fața autorității aproape alienante a istoriei culturale. Un exemplu îl constituie proza lui Szilveszter Hrdög, care încearcă refacerea mitului vinovăției, pe linia spiritualității medievale. Rezultatul este o proză modernă și plină de nerv, în care aluviunile culturale primesc un sens nou și se transformă în fapt de viață contemporană.

Prestigioasa aniversare

Urmare din pag. 1

ale țării „nu trebuie să uităm ceea ce datorăm limbii și literaturii noastre naționale. Limba poporului român, eterna dovadă a latinității noastre, reclamă imperios cultul ei, sub pedeapsa de a nu mai putea servi vehicola culturii naționale în curs de desvoltare".

Spațiul de care dispunem nu ne îngăduie să incrustăm, nici măcar sumar, activitatea „Societății Literare Române", care, în 1867, și-a schimbat titulatura în „Societatea Academică Română", devenind, la 30 martie 1879, la doi ani după Războiul Independenței, „Academia Română".

Menționăm, ca sub presiunea opiniei publice care voia lărgirea unirii de la 1859, prin chiar actul ei de constituire, Societatea Academică Română, a îmbrățișat cu elan acest ideal național, statornicind ca membri ei să fie aleși din toate provinciile locuite de români. În legătură cu aceasta, B. P. Hașdeu s-a grăbit să precizeze, încă în 1867, că de fapt asemenea provincii, ca entități, nu există ; există numai o singură Românie; există un singur corp, un singur suflet.

Scopul inițial a fost, așadar, gramatica și dicționarul limbii române. În chiar ședința inaugurală, T. Ciparîu a fixat scopuri care țineau mult mai departe. „În 1859, a spus el, am început a ne elibera patria, am început a ne elibera limba, — dar nu am terminat ; rămîne să continuăm și să terminăm". Și mai departe : „noi ne vom îngriji ca limba română să scape de jugul despotismului sub care a gemut de secole. Societatea noastră va îngriji pentru ca armonia limbii române să răsune în toate provinciile locuite de români. Ea își va căpăta forma curat românească spre a pași cu demnitate între și lîngă surorile ei de origină latină".

În cursul îndelungatei sale existențe, Academia și-a îndeplinit cu prisosință scopurile ce-și propusese în 1866, făcînd din cultură o armă de luptă dar și un scut pentru propășirea poporului român.

REPERE Siegfried Lenz: „Modelul"

Cu cîțiva ani în urmă, numele scriitorului vest-german Siegfried Lenz abia începuse să fie receptat de către cititorii din țara noastră. Versiunea românească a cunoscutului său roman, **Ora de germană**, publicată în anul 1972 a constituit începutul polarizării atenției în jurul operei unui prozator ce se anunța pentru public ca o valoare ieșită din marea serie a experimentelor contemporane. Prin această operă se configura imaginea unui scriitor cu o constiință poziționată bine precizată, preocupat de explorarea unor situații limită, destinate să proiecteze cele mai variate lumini asupra comportamentului uman

Vocația literară a lui Siegfried Lenz s-a configurat foarte de timpuriu. Între **Duelul cu umbra** (1953) și **Modelul** (1973) se înscrie doar pînă la această carte o etapă literară de două decenii. Ea însumează, alături de unele romane de largă audiență, numeroase volume de povestiri și piese de teatru.

Publicată în 1978, versiunea românească din **Modelul** pune în fața cititorilor modul de scriitură cultivat cu preferință de prozator, chiar dacă opțiunile sale artistice nu ni se par întotdeauna cele mai fericite. Rețeaua de teme și motive se configurează prin mai multe nuclee narative, aparent eteroclite, dar de fapt, toate sînt destinate să ilustreze problematica fundamentală a cărții, construirea unui **model** conceput ca un mod de comportament pentru tineret. De aceea trebuie să precizăm de la început că romanul lui Siegfried Lenz are un evident caracter parabolic, dublat de o intenție didactică susținută la modul ironic.

Precizarea profesiunii de credință a scriitorului se impune ca o necesitate firească. Siegfried Lenz concepe creația literară ca o rezultantă a experienței umane. El crede în posibilitatea de ameliorare a omului prin intermediul literaturii. În toate scrierile sale, scriitorul vest-german nu propune un model unic de comportament. Soluția aleasă de el duce la confruntarea directă a cititorului cu cele mai variate situații exemplificatoare.

Ca și în operele sale anterioare, pornește de la anumite soluții abstracte pe care le **epicizează**, supunîndu-le printr-un **subtext** ironic unui proces permanent de distanțare. Romanul **Modelul** este construit în mai multe paliere. **„Nuvelele"** sau **„povestirile"** exemplificatoare se interferează, dar ele nu conferă un flux epic continuu acestei opere. În felul acesta, actele livrești, evenimentele cotidiene comentariile teoretice ale personajelor (cei trei pedagogi) intră în cele mai variate jocuri combinatorii cu alte personaje din textele compuse pentru o carte de lectură destinată tineretului, din care să rezulte un **model** de comportament.

În centrul romanului se găsesc astfel cei trei pedagogi, directorul Pundt, Jappeter Heller și doctor Rita Süssfeld. Comentarea textelor într-o pensiune din Hamburg oferă două registre epice și anume cele rezultate din aceste compuneri despre **un comportament model** și insertiile în biografiile pedagogilor. Psihologia personajelor este examinată dintr-un unghi de vedere comportamentist. Ele sînt privite din exterior. Autorul nu adoptă niciodată atitudinea unui **romancier-omniscient.** Convențiile sale artistice sînt etalate în mod direct. Un singur exemplu ni se pare suficient pentru edificarea cititorului asupra acestui tip de scriitură, asemănător cu al neoromancierilor francezi. **„Acum însă l-a venit rîndul lui Valentin Pundt, își vîră cu greu bagajul în cabină, pune geamantanul lîngă perete, așază servieta pe geamantan și o apasă cu un genunchi, iar în poziția aceasta caută scrisoarea în care e notat numărul, cît de cald e receptorul, cît de umed și aburit."**

Lectura și comentarea **modelelor** apare ca o derulare a unor **naratori flotanți.** Comentariul ilustrează apoi **situațiile-limită.** În felul acesta se constată că nici modelul santinelei ce salvează **involuntar** un evadat din lagăr, nici al medicului ce pleacă pe mare neacceptînd răminerea comodă în cabinetul tatălui, nici al savantei care reface în propria casă, prin propria trăire, existența dintr-un univers concentrațional nu sînt convingătoare.

O soluție unică de comportament universal valabil nu este cu putință. Asumarea existenței apare ca o continuă adecvare la fiecare situație. Comentînd **modelul** (eșuat ca text) la sfîrșitul romanului, Heller sugerează însăși concepția scriitorului despre comportament. **„E vorba de o moară de vînt intactă, care, dacă e suficientă mișcare în aer, bate în jurul ei vizibil pentru oricine, din patru părți."**

Siegfried Lenz nu este un scriitor pesimist. Între **turnul de filde**ș și **atitudinea militantă,** el pledează pentru un spirit de luptă permanent, dar diversificat.

Într-un nou **roman al privirii,** Siegfried Lenz reconstituie imaginea lumii ca un spectacol tragi-comic. Subtextul parabolic al nucleelor narative din această operă îi conferă ființei umane libertatea de a-și făuri în fiecare caz un **model personal** de a fi în existență.

Romul Munteanu

SPORT De-alea încă nefăcute

● Echipa de fotbal a României e dintre echipele care face „d-alea nefăcute". În recenta ei întîlnire cu Spania, ea a stabilit cîteva „performanțe" greu de egalat. A introdus în teren mai mulți jucători care ar fi trebuit să stea pe tușă. A ținut pe tușă jucători care ar fi trebuit să stea în teren. A dat un gol din 11 m și a avut grijă să primească unul în același minut. A mai dat unul și a primit unul tot **în același minut.** Spre norocul echipei noastre un spaniol neinspirat s-a aflat în ofsaid și golul a fost anulat. Dar apărarea noastră îl primise ! În sfîrșit, un șir de gafe la care au colaborat toate compartimentele echipei noastre a dus la golul egalizator. Tot între minunile meciului intră și evoluția lui Crișan : în minutul în care a intrat în teren a obținut lovitura de la 11 m. Puțin mai tîrziu Crișan este eliminat odată cu jucătorul spaniol care-l busculase. Asta doreau spaniolii : să joace fără Crișan și au reușit. I-a mai ajutat și grupul de antrenori, care a scos un mijlocaș și în loc de un atacant (Marcel Răducanu sau Cămătaru) a introdus un fundaș central (pe Stefănescu). Mecl de antologie, bun de povestirile lui Păcală.

Evoluția jucătorilor spune ceva despre ei, desigur, dar și despre nestiința unora de a alcătui o echipă. În teren au fost introduși jucători uzați (Dumitru și Lucescu) în timp ce o extremă cum este Crișan a fost ținută pe tușă.

Incompetența conducerii tehnice și în primul rînd a lui Ștefan Covaci nu este controversabilă. A introduce atîți jucători uzați sau nepotriviți în teren în timp ce ai pe bancă rezervele altîi mai buni tine de o masivă nepricepere fotbalistică. Preferințele și-au spus din nou cuvîntul. De ce Lucuță ? Pentru că există obicelul de a introduce în lot dinamoviști. Se știe că Lucuță e un fundaș primitiv și insuficient. Am mai pomenit și altădată acel nume/ unui bun fundaș stîng, lostă extremă, jucător de vigoare, tehnică și viteză remarcabile : e vorba de Giurgiu de la U.T.A., dar ochiul selecționerului unic nu vede dincolo de Ghencea și Ștefan cel Mare. În sfîrșit, de ce Lucescu și nu Crișan de la început ? De ce Dumitru, jucător complet legit din formă azi, și nu Marcel Răducanu ? De ce apărătorul Stefănescu și nu atacantul Cămătaru sau același Marcel Răducanu ? Sînt întrebări la care nu li se poate răspunde cu fraze frumoase. Ștefan Covaci a dat nu demult un interviu în Astra în care se plîngea de cronicile sportive ale scriitorilor. Întrebarea de bun simț care se pune este : au făcut cronicarii sportivi toate aceste gafe sau Ștefan Covaci ? Răspunsul este și el clar : nu cronicarii sportivi au alcătuit și orientat echipa de fotbal a României. Și nimeni nu-i poate împiedica să constate faptele. Boacănele acestela sînt mai ales ale lui Ștefan Covaci — care merge din boacănă în boacănă.

Discobol

mihu dragomir în contemporaneitate

„Minutar peste netimp"

Departe de a putea fi considerat un poet „uitat", despre care se ştie şi s-a spus totul, foarte dificil de înscris într-o formulă poetică sau alta în mod definitiv, o personalitate culturală dominată aproape despotic de vitalismul tipic naturilor sanguinar-imaginative, de energetismul de esenţă romantică, dar şi de langoarea boemei voluptuos creatoare, Mihu Dragomir este tipul de poet pentru care starea de a fi este nu atît succesiunea deghizărilor ludice petrecute sub semnul narcisismului fals iniţiatic, cît apetenţa faţă de proteismul unei realităţi fascinant de derutante, o realitate asimilată cu frenezie, uneori, e drept, fără discernămînt poetic, dar întotdeauna cu sinceritate şi putere plasmuitoare. Mihu Dragomir rămîne captiv, încă, al unor prejudecăţi de istorie literară, motivate pe de o parte de diversitatea dezorientantă — pînă la un punct — a creaţiei sale, pe de alta, de dispariţia sa prematură, care nu i-a lăsat timpul necesar alcătuirii unor selecţii riguros ordonate valoric şi tematic. Efortul admirabil depus de Aurel Martin şi Chira Dragomir în editarea unor antologii postume surprinzătoare (ne referim mai ales la **Sarpele fantastic, 1965. Dor, 1968** şi **Minutar peste netimp, 1974**), care, deşi alcătuite mai mult pe criteriul restituirii generoase, decît pe cel al valorii poetice reale, deschidea perspective nebănuite de interesante asupra operei poetului, acest efort, zadarnic, ar trebui să stimuleze un comentariu cît mai exigent.

Asezînd rîndurile de faţă sub semnul poetic al timpului, am urmărit circumscrierea a ceea ce mi se pare esenţial în poezia de faţă : sentimentul consumării de sine într-un timp al insesizabilului ; o insesizabilă prin sine însăşi poetică, transfigurată în cele mai diferite ipostaze [illegible] şi o cutremurare de sine petrecută cînd frenetic, cu voluptatea unor zămisliri semi-regizate, într-o boemă lucidă, cînd dureros, sub semnul unui „pre-dirzu" afectiv. Iată ceea ce vom încerca cu alură programatică : „Dorm cu ieşi mobe în timple. / legănate-n rotogoi de verzi şi-n preajmă gol omenesc / se umple-n / cu bulgări de stele şi prat. / Ochiu, bolnavi de durnirice tăcuri, / vor desperare-n real / Pîlcuri-pucuri / trec vrem în negotul ideal". (**Minutar peste netimp**). Este ceea ce vom încîlni, sub o formă sau alta, în toată poezia lui Mihu Dragomir : pauperizarea stărilor poetice, treceri derutante ale eului poetic dintr-un registru spiritual şi afectiv în altul, cultivarea progresului vizionar dublată de o apetenţă manifestată ardent la formele realităţii imediate. Ceea ce A. Martin observa pe drept cuvînt, a fi datele esenţiale ale întregului lui Mihu Dragomir („poet al energiilor dezlănţuite, al bunătăţii prometeice, al zborului cosmic, al insectei şi geografiei patimi, al credinţei somnic, al mîntuitorului exigiesc sau al frămîntărilor de subsuoară faustică"), note care compun volumele mai vechi (ca de ex. **Tudor din Vladimiri, Pe struna fulgerelor, Întoarcerea aiurelor şi Stelele aşteaptă**) şi ceea ce Perpessicius, în prefaţa unei antologii din 1951 numea „aripegi caste şi aeriene", erau 101 autentice forme ale unui **proteism** de cea mai bună factură artică. Simplul fapt că, cîndva-i pe Mihu Dragomir se poate detecta o arie foarte largă de preferinţe spirituale demonstrează frenezia acumulărilor poetului şi arată mai mult o **stare poetică**, decît un **sistem poetic** unitar. Dar nu avem de-a face cu un simplu eclectism dilletant, ci cu porniri nestăpînite ale unei firi receptive în egală măsură imediatului exterior şi febrilităţilor interioare : de-o parte fronda unui **dandysme** asparator („Băieţi, mie-mi plac străzile unde / cînd se prelinge pigmalul vardistului pe-asfalt / şi cînd, chemînd cu mîna ceru-nalt, / mireo a izmă creaţă paparude"), pe de alta luciditatea durerос-decorativă („Nebiniu calculată a boemei contemporane / de ce ai furat-o, tavernei, şi dur, al spart, în cioburi, vasul tău azur, / lăsînd doar mişposeile zidcane ?"), într-o parte un Autoportret de „maudit", iar în alta autocunoaşterea contemplativă sub semnul tainelor originare (**Şarpele fantastic**). Mihu Dragomir poate fi autorul unui vers superb în sănătăcia lui juvenilă („şi tuşe din stîne frăsmi ca un soldat din pîine") dar şi remarcabilul descifrat spaţiilor stelare : Adăsarci [illegible] Univers / tras pare prezidentiune înţeleptă-a unui veac / şi-aud la răscrucea nopţilor mari / omenirile căutînd-se prin codrii stelari" ; el se poate arăta ştiinţa de mîngîietoare de „Desdichado" nervalian („Port gînd duşman între timple / cum fructul viermele-n miez", etc.), dar şi de sentimentul seninătăţii morale şi al vibraţiei luminoase de sine („Un zvon mai sigur ca timpla de jar / tremură chemarea foşnind-o în ploi ; / o noapte, o mînă ce-şi caută razem, şi iar / foşnetul frunzelor tinere din noi"). Exemplele de ambivalenţă a eului liric se pot oricînd înmulţi şi ele fac substanţa şi farmecul volumului **Minutar peste netimp**. Un studiu aparte l-ar merita dialectica extrem de interesantă a raporturilor dintre ceea ce am putea denumi, obsesia spaţiilor nelimitate şi preferinţa pentru claustrarea în trăirea unei clipe, într-un spaţiu miniatural, rezumat la esenţe ; aşa este, de pildă, în volumele mai vechi, apetenţa pentru spaţiile cosmice, exacerbată, ca în volumul **Pe struna fulgerelor** (căzînd, nu o dată, în grandilocvenţă şi retorism pseudo-romantic), care devine preferinţă pentru spaţiile vaste, dar limitate, cum sînt cele ale Bărăganului şi Bălţii Brăilei (din volumele **Prima şarjă** sau **Odă pămîntului meu**) preferinţă care coexistă cu expresiile bogat metaforice ale unui univers închis, saturat de sine însuşi, din cicluri precum **Inger condeier** sau **Lehedele de zăpadă.**

Timpul poetic al încertitudinii, de care aminteam, este cel care constituie esenţa celor mai bune pagini ale lui Mihu Dragomir ; acesta este un timp de angoasă derivată din reiterări obsedante (poeme ca **Moarte, Sihăstrie,** ciclul **Fecioară în negru)** sau aşteptări crispate, dublate de surghiunul într-un spaţiu istoric (**Danzig** sau **Carnet de campanie**). Dar spaţiul ideal, în care timpul angoasei lucide, din care se hrăneşte poezia aceasta, îşi află cea mai valoroasă materializare poetică, este spaţiul erotic. Cele peste 150 de poeme reunite de Aurel Martin în culegerea de „Poezii de dragoste", **Dor,** alcătuiesc, poate, cea mai pregnantă — din punct de vedere tematic — carte a autorului. Practic, aflăm aici un alfabet quasi-complet al stărilor şi ideilor legate de iubire : aşteptări şi arderi grăbite, bucurii şi banalităţi suave, căutări, convulsii mai lent sau mai iute cenzurate, doruri, mărturisiri, lacrimi, şoapte, taine etc. Femeia de aici are nepăsarea regal-pătimaşă de Chirá-Chiralină, de Ursuma, Nemrantsulia sau Pena Corcoduşa, dar tot ea devine spaţiu cercotitor matern, de visare şi seninătate. Aici singele „alunecă greu, unsuros ca o foc㔠, el loveşte în „diminaţa cărnii tale". Iubirea apare ca o jubilaţie în incertitudine (**Iubire, În lacăte grele**) sau ca o „lenevie aquatică", învăluită în „frunziş brumat", ca o chemare de „păienjeni amorţiţi" către „regatul meu de fulgere" sau ca mîntuire prin patimă („Numai prăpastia cărnii noastre / ne poate dezlega de pămînt"), ca ezitare şi pierdere de sine sau ca purificare înainte de atingere („Undeva mă opreşe / Inima, vietate speriată de lumina ce creşte / de unde începi tu : / nu mai pot merge decît îngenunchi"), ea este plămădită într-o tăcere fierbinte printr-un oraş nocturn (**În tăcere II**) sau „trece ca o nepăsare atlantică", ş.a.m.d.

Niciunde, nici în iubirea de roşu vinovat, nici în cea de albastru ireal, nici în aşteptare, nici în contopire, nu se află o pace comunitară şi sentimentul negării de sine cheamă întotdeauna iluzia de celălalt („**Mai aproape de nimeni te caut**"). O iluzie, de altfel foarte fermă poetic, prin tensiunea reluărilor şi prin arcestecul de siguranţă şi indecizie, prin care poezia de dragoste a lui Mihu Dragomir, în ceea ce are mai bun, se desparte de sentimentalismul friabil şi de retorica emfatică.

Ne place să credem că opera lui Mihu Dragomir îşi aşteaptă încă interpretul. Ar fi un răspuns peste ani la una din întrebările poetului, pusă unui alter ego, într-un mod complice-dureros : „Va veni un heruvim / cînd pămîntu-o să se culce, / să ne-aducă ape vii / Gordon Pym, Gordon Pym, / Cine ştie că murim ?"

Dan C. Mihăilescu

60 DE ANI DE LA NAŞTEREA POETULUI

INEDIT

Despre a 7-a artă

● Artă pentru artă în domeniul regiei : a crede că spectatorul care nu cunoaşte un travelling sau un transfocator nu va putea înţelege filmul.

● Dovjenco spune undeva că textul unui film se apropie de poezie, într-atît trebuie să cumpănească scenaristul valoarea fiecărui cuvînt. La noi textul se apropie de articolul de ziar.

● O capodoperă a organizării birocratice : cînd nimeni nu poate fi făcut răspunzător de proasta realizare a unui film.

Scenaristul pretinde că i s-a stricat textul ; regizorul că scenariul a fost slab, redacţia s-a amestecat în realizare, direcţia nu i-a pus nimic la dispoziţie, operatorul i-a trădat mişcările de aparat, ministerul a intervenit în procesul de creaţie etc. ; operatorul pretinde că regizorul habar n-are de-un cadru ; ministerul afirmă că toţi la un loc au procedat cu lipsă de răspundere ; direcţia crede că e vorba de lipsa de talent, etc., etc. Prea multe moaşe.

● Fericit e poetul. Se poate lipsi pînă şi de creion şi hîrtie. Devizul lui de cheltuieli se rezumă la talent. Poate de aceea se spune că poezia bună e scrisă cu sînge.

● Dacă ar şti compozitorii cîte filme mediocre au salvat !

● Eu sînt un aparat de filmat. Un ochi care vede prin ziduri, prin stînci, pînă în fundul oceanului şi al sufletului. Văd şi arăt ce văd. Sînt ochiul sutelor de milioane de spectatori. Acolo unde nu pătrunde pana, penelul, cintecul, eu mă aventurez, trăgînd după mine mulţimea. Cei vechi, văzîndu-mă, au născut-o pe Pitia. Duhovnicii creştini, închiziţia ar fi dat arice să mă aibă. Sînt sufletul lui Homer, destăşurarea lui Michelangelo, analiza lui Balzac, armonia lui Eminescu, precizia lui Einstein. Sînt un simplu aparat. Lîngă mine e microfonul, urechea care aude foşnetul ierbii, intenţia, preludiul, înălţarea şi prăbuşirea. Sînt Gil-Blas, intru oriunde.

● Ar merge foarte bine treburile la studioul „Bucureşti", dacă n-ar fi nevoie să se mai dea şi filme pe piaţă...

● Cînd un film e bun, meritul e-al regizorului. Cînd e prost, vina e a scenaristului...

● Fiind neglijată de conducere, secţia de păpuşi şi desen animat merge din ce în ce mai bine...

● În „Alarmă în munţi" era vorba despre nişte documente atît de secrete, încît nici regizorul n-a avut voie să le cunoască. Ceea ce publicul a remarcat imediat.

● Unele filme mute vorbeau mai mult decît cele vorbitoare.

● Cînd vom avea, în cele din urmă, un film cu adevărat bun, mulţi spectatori vor fi epuizaţi de-atîta aşteptare.

● Speranţă regizorală : n-a stricat decît 3–4 filme.

Element tînăr : n-a făcut încă nici un film.

Celebritate : strică în fiecare an cîte unul.

● Comedie muzicală : un film în care actorii rid întruna, doar doar va rîde şi un spectator.

Ecranizare : dintr-un costum bărbătesc se face un taior.

● Platou : locul de naştere al platitudinii.

● Cînd am aflat că spusesem despre un regizor exact contrariul celor afirmate, mi-am dat seama că, în sfîrşit, m-am integrat muncii studioului...

● În însăşi noţiunea de scenariu există o coajă de portocală pe care alunecă oricine încearcă. Scenarist este acela care, căzînd, nu-şi sparge capul.

● Vai de arta în care tinerii (chiar genialii) dispreţuiesc pe cei bătrîni (chiar mediocri) !

● E atîta jale-n capul lui, că mediocritatea ar fi pentru el o mană cerească.

● Niciăieri nu-şi poate un scriitor verifica nervii mai bine ca la cinematografie.

● Idei avem cu duiumul. Ne mai lipseşte o bagatelă : un film ca lumea.

● E atît de complexă arta filmului, încît oricine-şi poate da cu părerea.

O viziune poetică

Creaţia lui Mihu Dragomir stă sub semnul incredibil într-un destin uman colectiv, nimbat de sensuri prometeice, convertite într-o viziune optimistă a cuceririi sărbătoreşti a universului.

Deschiderea spre dimensiunea cosmică, proiecţia vastă, imaginea luceafărului reprezintă o constantă a creaţiei lui Mihu Dragomir, tentaţia [illegible] cuceririi sălăşluieşte pregnic sporului romantic [illegible] dacă nu perfect acordată cu expresia, predominant spontană, romantică este viziunea simplă în care personalitatea umană este supradimensionată. Omenirile este titanismul său, ca şi frenezia integrării universale („Eu sînt pămîntul, cuibarul / în sînul / în sînul marilor genuni, / eu sînt pămîntul, un gînd / înveşnicit de sori şi luni. // Aici în cumpăna încercuitului şi sfîrşitului / singur, de veghe pe-o arcină de stea, / sînt fiul pămîntului şi-al întregului, / măsurînd veşnicia cu mîna mea").

Dacă poezia lui Mihu Dragomir îl surprinde întotdeauna pe om în ipostaza de nucleu ideatic. Literatura acestuia este un spectacul[illegible] La Mihu Dragomir spectacolul este numai [illegible] Dar se produc mari catastrofe, nu [illegible] Dacia [illegible] Dacia lui Burebista, [illegible] Dacia [illegible] Dacia [illegible] Dacia